

«Guds gave» - vanskelig å vente på?

En kvalitativ studie av unge kristne pars syn på sex og samliv
og beskrivelser av grensedragninger

DINA VIKTORIA TEIEN

Antall ord: 39 187

VEILEDERE

Sivert Skåvoll Urstad og Irene Trysnes

Universitetet i Agder, 2023

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Forord

Så var det omsider min tur til å være ved veiens ende. Arbeidet med masteroppgaven har vært både spennende og krevende, og ikke minst langdrygt. Etter to års skriving med varierende helse, er det nå godt å kunne levere fra seg et ferdig produkt.

Det er med ydmykhet og takknemlighet jeg nå legger vekk arbeidet med denne studien, som ikke hadde vært mulig uten åpne og modige informanter. Takk til alle åtte som delte sine historier og erfaringer. Takk for tilliten dere gav meg.

De sier det krever en hel landsby å oppdra et barn, og på den måten kan vi si at denne masteroppgaven er min førstefødte. En liten landsby med mennesker har vært i sving for at jeg skulle dra dette prosjektet i land. Først og fremst må en stor takk rettes til mine veiledere, Sivert Skåvoll Urstad og Irene Trysnes, som har vært med meg gjennom de to årene jeg trengte før jeg var i stand til å levere et ferdig prosjekt. Takk for tålmodighet og for at dere aldri mistet troen på meg.

Intet mindre fortjener mine foreldre all honnør for å ha latt sin datter flytte hjem i en alder av 28 år. Takk for all tilrettelegging, matlaging, omsorg, klemmer, heining og oppmuntring gjennom ni gode måneder hjemme hos dere. Uten dere hadde jeg ikke klart det.

Min gode studievenn, Ørjan Arnevig Samuelsen, som til forskjell fra meg fullførte masteroppgaven på normert tid, har vært en bauta gjennom perioden. Takk for at du bistod meg i arbeidet med kollektivt analysearbeid, og for at du ellers har tatt deg tid til å hjelpe meg.

Til alle gamle på bedehuset som alltid har husket på meg – takk for at dere har heiet meg frem.

Noen nevnt, men ingen glemt. En hel drøss med venner og familie har engasjert seg, gitt meg friminutt i stuene sine, sendt meldinger, lagd spillelister på Spotify og gjort deres ytterste for å motivere meg underveis og i innspurten. Takk for alt dere har bidratt med.

Sist, men aldeles ikke minst, rettes en takk til fysioterapeuten min som har gjort det fysisk mulig for meg å gjennomføre arbeidet med masteroppgaven – og som ironisk nok deler navn med min favorittsosiolog.

Masteroppgaven setter punktum, eller komma, for min studietid. Etter 21 år på skolebenken venter arbeidslivet. Jeg håper og ønsker at dette prosjektet er en startgrop for videre forskning, men også for en spennende karriere innenfor samfunnsvitenskapen.

Dina Viktoria Teien

Mai 2023, Larvik

Sammendrag

Tema for dette masterprosjektet er kristenkonservernes beskrivelser av sex, samliv og grensedragninger. I en tid hvor seksualitet er tema for debatter og overskrifter, er det interessant å belyse syn og grensedragninger som forekommer blant unge ektepar i kristenkonserverne sammenhenger. Problemstillingen er formulert slik: Hvordan beskriver unge ektepar i en kristenkonserver organisasjon sine syn på og grensedragninger for sex og samliv?

Oppgaven baseres på fire kvalitative dybdeintervjuer med par som har tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. For å belyse problemstillingen tas det utgangspunkt i et teoretisk rammeverk som berører symbolske og sosiale grenser. I tillegg anvendes studier gjort av Pedersen (2012), Hov og Trysnes (2010) og Røthing (1998)

Studien belyser parenes syn på sex og samliv, samt grensedragninger for seksuell adferd. Synet på sex endres ved inngåelse av ekteskap. Sex går fra å bli ansett som noe skittent og skadelig, til å være noe fint og «Guds gave» innenfor ekteskapelig samliv. Sex uten å være gift omtales som kardinals synden. Dog råder det usikkerhet blant parene om hva som er sex. Parene etablerer forebyggende grenser for ikke å bryte med de seksuelle normene, og deres seksuelle adferd begrenses og reguleres ut ifra kollektive normer innenfor Misjonssambandet. De symbolske grensene som forekommer i konteksten parene befinner seg i, gjør seg gjeldende i den grad at de oppleves som sosiale regler.

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
SAMMENDRAG	5
1 INNLEDNING.....	9
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	10
1.2 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	11
1.3 NORSK LUTHERSK MISJONSSAMBAND I KIRKEHISTORISK KONTEKST, OG ORGANISASJONENS SAMLIVSETIKK	12
1.3.1 Norsk Luthersk Misjonssambands oppbygning og struktur.....	13
1.3.2 Norsk Luthersk Misjonssambands samlivsetikk og retningslinjer.....	14
Ekteskap.....	14
Samboerskap	15
Hor	16
Skilsmisse.....	16
Gjengifte	16
Homofili	17
1.4 OPPGAVENS OPPBYGNING	18
2 TEORETISK RAMMEVERK.....	19
2.1 LØVGREN OG ØRUPABO OM SOSIOLOGIENS SYMBOLSKE GRENSER	19
2.2 LAMONT OM SOSIALE- OG SYMBOLSKE GRENSER	20
2.3 MARY DOUGLAS OM RENHET OG URENHET	21
2.4 TIDLIGERE FORSKNING.....	23
2.4.1 Guds grep - kristendom, sex og samliv	23
2.4.2 Hot sex - verdt å vente på?	25
2.4.3 Sex, kjønn og kristentro.....	26
3 METODE.....	29
3.1 STUDIENS FORSKNINGSDESIGN OG METODE.....	29
3.2 VALG AV METODISK TILNÆRMING	30
3.2.1 Det kvalitative intervjuet.....	30
3.3 MITT FORHOLD TIL FELTET.....	32
4 DATAINNSAMLING.....	34
4.1 TILGANG TIL FELTET OG REKRUTTERINGSPROSESS.....	34
4.2 UTVALG.....	35
4.2.1 Kriterier for utvalg.....	35
4.2.2 Anonymisering	36
4.3 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	37

4.4	TRANSKRIBERING AV INTERVJUENE.....	38
4.5	ETISKE OVERVEIELSER.....	39
4.5.1	<i>Å forske i egen organisasjon</i>	41
4.6	ANALYSEPROSESSEN.....	44
4.7	PRESENTASJON AV INFORMANTER.....	46
4.7.1	<i>Pernille og Kristoffer</i>	46
4.7.2	<i>Morten og Helena</i>	47
4.7.3	<i>Kristine og Fredrik</i>	47
4.7.4	<i>Eirik og Sara</i>	48
5	ANALYSE	49
5.1	INTIMITET OG SEX.....	49
5.2	MELLOM BEGJÆR OG GUDS GAVE.....	53
5.2.1	<i>Med Bibelen som ramme</i>	55
5.3	GRENSER.....	56
5.3.1	<i>Grenser i praksis</i>	58
Soverom	58
Undertøy som forebyggende tiltak	59
5.4	TØYE GRENSER.....	60
5.4.1	<i>Konsekvenser av å tøyte grenser</i>	64
Barn - en uønsket konsekvens?	64
Den skadelige seksualiteten	65
5.5	ET KJØNNET SKILLE.....	67
5.5.1	<i>Overraskende sexlyst</i>	68
5.6	OVERGANGEN.....	71
5.6.1	<i>Forventninger</i>	73
5.6.2	<i>Fra kjærester til ektefeller</i>	76
5.6.3	<i>Den gode sexen</i>	77
5.7	PORNOGRAFIENS PÅVIRKNING PÅ SEKSUALLIVET.....	79
5.8	FORMIDLING.....	81
5.8.1	<i>Hva tematiseres?</i>	81
5.8.2	<i>Jente- og gutteseminarer</i>	83
5.8.3	<i>Hva ønsker de å høre mer om?</i>	85
5.9	«DE»-ETS MAKT.....	86
5.10	SKAM OG SYND.....	88
5.10.1	<i>Hva er synd?</i>	88
Onani	90
5.10.2	<i>Hva skammer de seg over?</i>	92
6	AVSLUTTENDE DRØFTING	94

6.1 ANALYSENE SETT I LYS AV TIDLIGERE FORSKNING.....	94
6.2 ANALYSENE SETT I LYS AV TEORETISK RAMMEVERK	98
6.3 <i>Betraktninger og utblikk</i>	100
LITTERATURLISTE.....	102
VEDLEGG.....	106

1 Innledning

«Det har vært så tydelig at sex, det skal du bare ikke gjøre»

I løpet av 2020 hadde gjennomsnittsmannen og gjennomsnittskvinnen henholdsvis 3,1 og 2,6 seksualpartnere (Seksualvaneundersøkelsen, 2020, i UiO, 2022). Å leve seksuelt aktivt før ekteskapet har siden 1960-1970-tallet vært regelen snarere enn unntaket (Hegna, 2003). Hvilket forhold vi har til vår egen seksualitet og vår seksuelle adferd avhenger av mange forhold. Hva som anses som moralske og riktige holdninger knyttet til seksualitet, varierer ut ifra faktorer som oppvekst, kultur og religion (World Health Organization, 2023). Kulturen og den sosiale konteksten vi befinner oss i vil være formende for vår seksuelle adferd, og dersom man er oppvokst i et kristenkonservativt miljø vil tallene for seksuell debutering og antall seksualpartnere sannsynligvis se annerledes ut (Pedersen, 2005, s. 47; Pedersen, 2012).

Kristenkonservative med restriktive normer for seksuell adferd ser ut til i dag å måtte forholde seg til to seksualmorske motpoler (Hov & Trysnes, 2010). Seksualitet og samliv blant kristne er et relativt utforsket felt innen sosiologien, spesielt i Norge. Noen av de få studiene som finnes, er en del av denne oppgavens teoretiske rammeverk. Det kan tilsynelatende se ut til at det oppstår et stadig større skille mellom den restriktive seksualmoralen som eksisterer i noen kristenkonservative miljøer, og den generelle seksualetikkens utvikling (Hov & Trysnes, 2010). Det er interessant å undersøke hvorfor og hvordan religiøse sammenhenger disiplinere sin seksuelle adferd. Hva er det som gjør at unge kristne, som vokser opp i en kultur hvor uforpliktende seksuell utfoldelse er akseptert, velger å vente til ekteskapet? Skal vi tro Willy Pedersen (2010) er det mange aktive kristne som debuterer seksuelt før ekteskapet, men inntrykket er likevel at kristen ungdom i stor grad ønsker å avstå fra seksuelt samliv frem til de er gift.

I mars 2023 publiserte Utsyn, Norsk Luthersk Misjonssambands eget magasin, en undersøkelse som tar for seg seksuell trakassering og seksuell adferd ved organisasjonens skoler. Undersøkelsen har 152 respondenter, hvor samtlige har gått på en av organisasjonens bibelskoler og 58,55% av disse har i tillegg gått på en av organisasjonens videregående skoler. Undersøkelsen viser at omtrent en tredel av respondentene har debutert seksuelt selv om hele 94% anser det som viktig til svært viktig å vente med sex til ekteskapet (Bergsjø & Ottosen, 2023, s. 12).

Det er lite forskning om seksualitet og samliv blant kristne innenfor sosiologifeltet, men det finnes noe. I 2015 presenterte KIFO, institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, en rapport som tar for seg kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet. Hensikten var «(...) å kartlegge omfanget av systematisk formidling og undervisning knyttet til de aktuelle temaene i kristne ungdomsmiljøer» (Botvar & Gresaker, 2015, s. 3). Åse Røthing gav i 1998 ut en omarbeidelse av sin hovedoppgave i kristendomskunnskap. *Sex, kjønn og kristentro* (Røthing, 1998) tar for seg «22 jenters historier om seksualitet, parforhold, kjønnsroller og samspill i kristne miljøer». I tillegg publiserte Willy Pedersen i 2012 en longitudinell studie, basert på datasett fra *Ung i Norge*, som undersøkte forholdet mellom kristent engasjement og seksuell adferd og samlivshistorie. KIFO-rapporten (2015) baserer seg på både kvalitativ og kvantitativ data, mens Røthings (1998) studie er kvalitativ og Pedersens (2012) studie er longitudinell og har kvantitativ data til grunn. I 2010 gjorde Dagny Kristine Johnson Hov og Irene Trysnes en litteraturstudie av kristne seksualetiske rådgivningsbøker for ungdom. Studien tok for seg hvorvidt formidlingen av seksualitet endret seg i perioden 1928-2004 (Hov & Trysnes, 2010).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I løpet av de siste årene har seksualitet vært gjenstand for offentlig debatt og i mediers søkelys, noe som gir god sosiologisk grobunn for interessante studier som utforsker hvilke fenomener og prosesser som faktisk forekommer. Tematikk som berører seksualitet, samliv og seksuell adferd i religiøse kontekster vekker interesse og er et lite utforsket felt.

Valget om sex og samliv i kristen kontekst som tema for denne studien, har sitt opphav fra etterdønningene av bacheloroppgaven jeg skrev om kristnes holdninger til sex har endret seg. Bacheloroppgaven viste seg å være av interesse blant mange rundt meg. Jeg oppfattet interessen som et behovstegn for videre forskning.

Gjennom arbeidet med masteroppgaven, har temaet og utformingen av problemstillingen endret seg etter hvert som interessante funn har dukket opp. I neste delkapittel presenteres oppgavens problemstilling og avgrensning.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Seksualitet er et omdiskutert tema brukt på mange samfunnsområder, både i media, politikken og den offentlige samfunnsdebatten. Rammene for seksualitet er stadig i endring. Dersom unge kristne etterlever en restriktiv seksualmoral som har ekteskapet som ramme for seksuell utfoldelse, kolliderer deres holdninger med samfunnets øvrige ungdoms seksualvaner (Hegna, 2003). Basert på tematikken skissert innledningsvis, ønsker jeg med denne oppgaven å undersøke hvilke syn unge kristne i en konservativ organisasjon har på sex og samliv, og hvordan de praktiserer grensedragning knyttet til seksuell adferd. Oppgaven baserer seg på fire kvalitative intervjuer med unge, kristne ektepar med tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband, ofte kalt Misjonssambandet. Studiens hovedanliggende er å belyse hvilke syn unge kristne i en konservativ organisasjon har på seksualitet. Problemstillingen er formulert som følger:

Hvordan beskriver unge ektepar i en kristenkonserverativ organisasjon sine syn på og grensedragninger for sex og samliv?

Studien er avgrenset til å ta for seg unge kristne ektepar i kun én organisasjon, samt at parene har aktiv tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. På grunn av oppgavens omfang er den avgrenset til å kun se på par med tilhørighet til Misjonssambandet. Med hensyn til informantenes samliv var et kriterium at parene hadde vært gift i minimum to år. Studien tar heller ikke for seg tredjehåndsinformasjon da oppgavens tematikk er sensitiv. Dog hadde det vært et interessant tillegg å utforske bakgrunnsforholdene som ligger til grunn for informantenes syn på sex og grensesetting. Intervjuene tar heller ikke for seg informantenes nåværende seksualvaner i særlig grad. «Sex» er i denne oppgaven avgrenset til å bety «samleie». Sex som samleie er en gjennomgående definisjon av sex blant informantene, samt informantene i Røthings (1998) studie. Det kunne vært interessant å undersøke om grensesetting som kjærestepar på noen måte påvirket deres seksuelle adferd som ektepar, og om noen grenser videreføres til seksuallivet som gift. Derimot har oppgavens omfang sine begrensninger og er avgrenset til å ta for seg informantenes syn på sex og grensesetting.

1.3 Norsk Luthersk Misjonssamband i kirkehistorisk kontekst, og organisasjonens samlivsetikk

Den første fasen av den kristne folkebevegelsen hadde sin bakgrunn i vekkelsene på 1800-tallet. Folkebevegelsen som oppstod var delvis i opposisjon til presteskapet som hadde sine formelle, kristne lederfunksjoner (Sødal, 2021, s. 35). Den andre fasen av den kristne folkebevegelsen handlet om misjon og det ble dannet foreninger. Religiøse, sosiale og humanitære oppgaver staten ikke tok seg av gikk likesinnede folk sammen for å løse. Misjonsforeninger ble den største typen foreninger i denne fasen. I de nye foreningene som ble dannet, kunne alle som var enig i formålet bli medlem (Sødal, 2021, s. 54).

I Norge tilsluttet de fleste misjonsselskapene seg til Den norske kirke (Sødal, 2021, s. 58). Landets første landsomfattende misjonsorganisasjon, Det Norske Misjonsselskap (NMS), ble stiftet i 1842. Mellomkrigstiden anses som en storhetsperiode for indremisjonen. Antall bedehus var omkring det dobbelte av kirkebyggene, og flere gikk på bedehus ettersom den geografiske avstanden gjerne var kortere (Sødal, 2021, s. 80). Til tross for at etterkrigstiden sies å ha vært preget av tilbakegang for kristne organisasjoner, klarte noen seg bra og flere foreninger gjennomgikk fornyelsesprosesser. I siste halvdel av 1900-tallet skjedde en menighetsgjøring av organisasjonene. En mer livsnær og folkelig form for konservativ teologi tok over for deler av vekkelsespietismen, og møtene ble mer lik søndagsgudstjenester med nattverd og dåp (Dokka, 2018, s. 66). Menighetsgjøringen medførte at veien til å opprette egne kirkesamfunn ble kortere. Teologisk uenighet, samt motstand mot kvinnelige prester og likekjønnet vigsel, har gjort det vanskelig for noen organisasjoner å bli stående i Den norske kirke (Dokka, 2018, s. 67). Det norske lutherske Kinamisjonsforbund ble stiftet i 1891, og stod innenfor Den norske kirke frem til 2015 (Dokka, 2018, s. 67; Sødal, 2021, s. 58-59).

Det norske lutherske Kinamisjonsforbund hadde til formål å sende misjonærer til Kina. Fra 1891 til 1948 drev organisasjonen kun misjon i Kina (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.c.). I 1949 ble det forbudt å drive misjon i Kina og alle misjonærene måtte derfor forlate landet, og organisasjonen byttet navn til Norsk Luthersk Misjonssamband. Misjonsarbeidet ble utvidet fra å bare gjelde Kina til at arbeidet i dag foregår på tre kontinenter (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.c; Ottosen, 2018).

Mot slutten av 1970-åra hadde Norsk Luthersk Misjonssamband 4350 foreninger og lag, 235 lønnede ansatte, 110 lærere, 250-260 misjonærer, 12 egne skoler, 20-21 leirsteder og 57 sosiale institusjoner på ytre misjonsfelt (Sødal, 2021, s. 158). I Norge i dag består Norsk Luthersk Misjonssamband av ca. 2500 foreninger og lag over hele landet. Av dette drives arbeid blant barn og ungdom i mer enn 1000 foreninger, lag, kor og grupper. I tillegg driver Misjonssambandet nesten 30 skoler fra grunnskole- til høgskolenivå, noen av disse sammen med andre, samt over 40 barnehager (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.e). I dag er Norsk Luthersk Misjonssamband en av Europas største misjonsorganisasjoner (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.b).

1.3.1 Norsk Luthersk Misjonssambands oppbygning og struktur

Norsk Luthersk Misjonssamband er en fri og selvstendig misjonsorganisasjon med utbredt arbeid både nasjonalt og internasjonalt. Organisasjonen bygger på den lutherske bekjennelse med visjonen «Verden for Kristus» (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.a). Bibelen blir sett på som øverste og endelige autoritet i alle spørsmål som har med kristen tro og liv å gjøre. Det viktigste ved Misjonssambandets kristendomsforståelse – den evangelisk-lutherske – er understrekingen av at Bibelen alene er øverste norm for liv og lære (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2015, s. 1). Misjonssambandet tilbyr også formell tilhørighet gjennom medlemskap i Norsk Luthersk Misjonssamband trossamfunn. Medlemskapet i trossamfunnet gir medlemmene kirkerettslig tilhørighet etter «lov om trossamfunn og ymist anna» (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.d).

Misjonssambandet ledes av hovedstyret, som består i dag av åtte menn. Hovedstyret velges av generalforsamlingen. Den daglige driften ledes av en generalsekretær. Organisasjonen praktiserer kjønnsbasert tjenstedeling for noen stillinger og tillitsverv som innebærer teologisk læreansvar. Dette er fordi Norsk Luthersk Misjonssamband mener at Bibelen tillegger menn et særlig åndelig ansvar. Av den grunn må medlemmene i hovedstyret, samt generalsekretæren, være menn (Norsk Luthersk Misjonssamband, u.å.b). I etableringsfasen av Kinamisjonsforbundet stod kvinner sentralt, men likevel fikk kvinner i de fleste andre misjonsorganisasjoner stemmerett lenge før kvinnene i Misjonssambandet (Sødal, 2021, s. 58-59).

Under Misjonssambandets generalforsamling i juli 2022 ble ny organisasjonsstruktur vedtatt. Hovedstyret skal erstattes med et sentralstyre og et åndelig tilsynsråd. (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022a, s. 14). Sentralstyret kan bestå av både kvinner og menn. (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022a, s. 22). Ved siden av dette opprettes et nasjonalt tilsynsråd, kun bestående av menn, som vil ha det overordnede åndelige ansvaret. Disse endringene trer i kraft ved neste generalforsamling i 2025 (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022b)

1.3.2 Norsk Luthersk Misjonssambands samlivsetikk og retningslinjer

Dette delkapittelet baserer seg på Norsk Luthersk Misjonssambands samlivsveiledning *Samliv i lys av Bibelen* (2011). Veiledningen handler i særlig grad om det sjette budet av De ti bud - du skal ikke bryte ekteskapet (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 3). Den er blant annet utviklet på grunn av det Misjonssambandet oppfatter som en økende avstand mellom Bibelens samlivsetikk og den akseptable seksualmoralen i samfunnet (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 3). Heftet består av 34 sider som tar for seg blant annet temaene ekteskap, samboerskap, skilsmisse og gjengifte, homofili og Bibelens formaninger og rettledning. De tre sistnevnte temaene er derimot ekskludert i denne gjennomgangen på bakgrunn av deres relevans for oppgaven.

Ekteskap

Misjonssambandet betrakter ekteskapet mellom én mann og én kvinne som en sentral del av Guds skaperorden. Veiledningen skiller mellom hva Det gamle testamentet og Det nye testamentet sier om ekteskapet. Ut ifra Det gamle testamentet ser organisasjonen at ekteskapet er en skaperordning: «Gud skapte kvinnen fordi mannen var ensom og det var «ikke godt for mennesket å være alene» (1 Mos 2, 24). Ekteskapet blir ansett som en skaperordning og er den rette rammen rundt seksuallivet.» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 4). I veiledningen refereres det til en rekke skriftsteder i Mosebøkene om at enhver seksuell kontakt forut for bryllupet skulle avvises (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 4).

Ifølge samlivsveiledningen blir ikke ekteskapet tematisert som egen sak i Det nye testamentet, men det berøres blant annet i mange formaninger om et rent liv og i avsnitt om skilsmisse og gjengifte (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 5). Imidlertid vises det til skriftsteder i Det nye testamentet som snakker om å leve enslig:

Slik ligger det trolig på linje med det som Paulus skriver om i 1 Korinterbrev 7, der han anbefaler

ugifte og enker å leve enslig for å kunne ofre all tid til utbredelsen av, og omsorg for Guds rike (1 Kor 7,25–40). Men han gjør det også helt klart at ikke alle kristne har fått nådegaven til å leve ugift (v. 7). Derfor synder ikke den som gifter seg, sier han uttrykkelig i vers 36. Paulus løfter også frem ekteskapets positive rolle og funksjon, i det han i 1 Timoteus' brev 4,1–8 advarer mot dem som «forbyr folk å gifte seg» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 5).

Ifølge veiledningen sier Det nye testamentet at ekteskapet ikke er for alle, men at ikke alle har fått nådegaven til å leve ugift. Monogami blir heller ikke, ifølge Misjonssambandet, eksplisitt drøftet i Det nye testamentet, men organisasjonen viser til flere skriftsteder som tydelig forutsetter monogami. Blant annet trekkes det frem et vers som skriver at «for hors skyld hver mann ha sin egen hustru, og hver kvinne sin egen mann» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 5). Oppsummerende sier Det nye testamentet, ifølge Misjonssambandet, at det er bedre å gifte seg enn å drive hor, og ekteskapet er rammen for samlivet, men at å gifte seg ikke er til det beste for alle.

Samboerskap

Veiledningen tar også for seg samboerskap, og ser på ulikhetene mellom dette og ekteskap. Misjonssambandet innleder kapittelet slik:

For 100 år siden talte en del av forfattere og kulturskribenter om ekteskapet som en tvangstrøye for kjærligheten. Fri kjærlighet ble det store slagordet. Siden begynte man å snakke om «papirløse ekteskap» eller «avtalt samliv». Etter hvert som virkeligheten innhentet illusjonen, sluttet man med slike uttrykk, og det tales nå om samboerskap. (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 5-6).

Organisasjonens vurdering av samboerskap henger sammen med synet på sex før ekteskap, og det understrekes at dersom det fastholdes at seksuelt samliv før ekteskapet er i strid med kristen etikk, er det av liten betydning hvorvidt man står ovenfor kjæresten som lever sammen seksuelt eller som samboere (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 6). Dette poengteres ved å forklare at det er en vesentlig forskjell mellom å neglisjere Guds bud og det å komme til kort i streben om å leve etter budene (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 6). Misjonssambandet anbefaler på det sterkeste at par skal ordne sitt samliv gjennom ekteskap ved kirkelig vigsel, med løfte om livslang troskap. Ut fra slik organisasjonen tolker Bibelen er alle former for samboerskap uaktuelt. Ekteskapsinngåelsen er, ifølge organisasjonen, ikke bare regulert av lovverket, men også en forpliktelse de har overfor Gud (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 8).

Hor

Ordet «hor» trekkes frem når det skal svares på om sex før ekteskapet kan aksepteres. Norsk Luthersk Misjonssamband skriver i sin veiledning at «hor» betegner et galt og syndig seksualliv, og at det finnes en rekke tekster i Bibelen som gjør det klart at alt seksuelt samliv utenfor ekteskapet er synd: «5 Mosebok 22,21 sier klart at en kvinne har drevet hor hvis hun ikke er jomfru når hun gifter seg. Den samme logikken møter vi i 2 Mosebok 22,16 hvor et par i hvert fall i prinsippet påbys å gifte seg hvis de har hatt sex.» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 6).

Videre hevder Misjonssambandet at Bibelen ikke knytter advarselen til frykten om utenomekteskapelige barn, men at begjær rettet mot noen andre enn egen ektefelle anses som synd (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 6). Det seksuelle samlivet skal først prøves ut når man er gift og seksuelt begjær skal heller ikke prege et kristent kjæresteforhold. Å prøve ut seksualiteten utenfor ekteskapet verken kan eller skal gjøres (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s.7).

Skilsmisse

Ifølge Misjonssambandet ser hele Bibelen negativt på skilsmisse: «Mest bastant kommer dette til uttrykk i Malaki 2,16: «For jeg hater skilsmisse, sier Herren, Israels Gud.»» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 9). I Det gamle testamentet finner organisasjonen at skilsmisse tillates når 1) en kone har vært utro eller 2) «mannen har funnet noe ved henne som byr han imot». Ved det siste tilfellet skal mannen gi kvinnen et skilsmissebrev som gir kvinnen rett til å gifte seg på nytt (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 9). I Det nye testamentet diskuteres betydningen av formuleringen om at «mannen har funnet noe ved henne som byr han imot». Dog trekker organisasjonen frem at skilsmisse ikke hører sammen med Guds opprinnelige vilje for ekteskapet og er derfor heller ikke rett (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s.9). Til tross for at Misjonssambandet tolker at Det nye testamentet tydelig sier at en kristen ikke skal skille seg, finner de to unntak: Den som har blitt sveket ved utroskap kan skille seg, og dersom en skilsmisse insisteres av en ikke-kristen ektefelle, kan en kristen gå med på det (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 10).

Gjengifte

Ifølge Misjonssambandet tillot Moseloven gjengifte etter en lovlig skilsmisse. (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 11). I Det nye testamentet finner organisasjonen at gjengifte ikke

lenger er lov: «Hovedgrunnen til dette er at ekteskapet fra Guds side er ment som et livslangt, forpliktende forhold mellom ektefellene, og et nytt ekteskap etter skilsmisse vil stenge veien for forsoning med den første ektefellen» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 11). Veiledningen viser til en rekke skriftsteder i Det nye testamentet som ser ut til å avvise muligheten for å gifte seg på nytt etter skilsmisse. Samtidig legges det frem at det eksisterer noe diskusjon rundt tematikken blant bibelske fortolkere. Norsk Luthersk Misjonssamband argumenterer likevel for at de, på bakgrunn av tekstene i Det nye testamentet, prinsipielt ikke kan akseptere gjengifte, og at Det nye testamentet anbefaler å leve ugift etter en skilsmisse (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 12).

Homofili

Vi tror på en Gud som har skapt kjønnsforskjellene. Mennesket står ikke fritt til å konstruere verden sitt kjønn eller sin seksualitet. Samtidig vet vi at syndens konsekvenser rammer oss alle. Ethvert menneske har derfor, i en forstand, en «avvikende» seksualitet. Ingen av oss kan ha som utgangspunkt at vår seksualitet er upåvirket av syndefallet – og at alle våre seksuelle følelser er uten syndige innslag (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 18).

Norsk Luthersk Misjonssamband ønsker å anse homofile kristne som likeverdige. Dette begrunnes ved at de mener ingen er syndfrie når det gjelder seksuelle følelser (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 22). Menneskeverdet knyttes ikke til menneskers seksuelle orientering, og homofile er på lik linje som andre skapt og elsket av Gud (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 22). I veiledningen trekkes det frem at holdninger til homofilt samliv har, i både kirke og samfunn, vært preget av fordømmelse og utestengelse, og det understrekes at homofile har krav på respekt og ikke bør settes i bås (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 22). Videre sier Misjonssambandet at homofile kristne, som ønsker å ta Bibelens nei til sex mellom to av samme kjønn på alvor, fortjener å bli møtt med støtte. Veiledningen trekker også frem at homofile følelser *kan* endres, gjerne gjennom en kombinasjon av terapi og bønn, og at det er beklagelig at noen konsekvent avviser at uønskede homofile følelser kan endres. Samtidig problematiserer de også denne holdningen og mener at det ikke er gitt at Gud fjerner homofile følelser gjennom bønn (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2011, s. 22-23).

1.4 Oppgavens oppbygning

Innledningsvis, i kapittel én, har jeg presentert studiens tema og aktualitet. Videre viser jeg til bakgrunn for valg av tema, samt presenterer problemstilling og hvilke avgrensninger som er gjort. Presentasjon av Norsk Luthersk Misjonssamband i kirkehistorisk kontekst, samt en kort beskrivelse av deres oppbygning og struktur gjøres før kapittelet avsluttes med beskrivelser av organisasjonens samlivsetikk.

Kapittel to beskriver oppgavens teoretiske rammeverk gjennom en presentasjon av symbolske grenser i sosiologien, samt Michèle Lamont og Mary Douglas teorier om henholdsvis sosiale- og symbolske grenser og renhet og urenhet. I tillegg presenteres noe tidligere forskning som er gjort innenfor sex, samliv og kristendom.

Videre tar kapittel tre for seg de metodiske valgene som er blitt gjort. Innledningsvis presenteres studiens forskningsdesign og metode, for deretter å gjøre rede for valg av metodisk tilnærming og det kvalitative intervjuet. Avslutningsvis i kapittelet presenterer jeg eget forhold til feltet.

Hvordan dataen er samlet inn, blir gjort rede for i kapittel fire. Her beskriver jeg tilgangen til feltet og rekrutteringsprosessen, samt kriteriene for utvalg. Kapittelet tar for seg gjennomføringen av intervjuene og transkribering. Etske overveielser blir presentert, samt hvilke refleksjoner som er blitt gjort i forbindelse med forskning i egen organisasjon. Avslutningsvis i kapittelet presenteres fremgangsmåten i analyseprosessen, og informantene.

I kapittel fem presenteres empirien som er innhentet gjennom fire kvalitative intervjuer. Her analyseres datamaterialet, som tildeles stor plass i oppgaven. Analysen er delt inn i ti hovedtemaer med bakgrunn i tendensene funnet i empirien.

Avslutningsvis, i kapittel seks, drøftes mine funn i lys av problemstillingen. Helt til slutt fremlegger jeg en konklusjon, med forslag til videre forskning.

2 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet presenteres oppgavens teoretiske rammeverk, samt noe tidligere forskning. Som en innledning og introduksjon brukes en artikkel om symbolske grenser i sosiologien av Løvgren og Orupabo (2018). Videre tar jeg for meg Michelé Lamonts (1994) og Mary Douglas (1966/1997) teorier om sosiale og symbolske grenser, renhet og urenheter. Det finnes lite sosiologisk forskning innenfor sex, samliv og kristentro. Studiene som presenteres her, er noen av få. Willy Pedersens (2012) artikkel *Guds grep – kristendom, sex og samliv* er en longitudinell studie av sammenhengen mellom kristent engasjement og seksuell erfaring. *Hot sex – verdt å vente på?* er en litteraturstudie av kristen seksualetisk rådgivningslitteratur gjort av Dagny K. J. Hov og Irene Trysnes (2010). Avslutningsvis i kapitlet presenteres Åse Røthings (1998) kvalitative studie av kristne jenters forhold til seksualitet, holdninger og parforhold i ulike kristne tenåringsmiljøer.

2.1 Løvgren og Orupabo om sosiologiens symbolske grenser

Den sosiologiske interessen for grenser og det symbolske har lang tradisjon. Å forstå hvordan grensedragning gir den sosiale verden mening omtales som symbolske grenser (Løvgren & Orupabo, 2018, s. 203). Grenser etableres når mennesker, ting, hendelser og praksiser kategoriseres.

Ifølge Løvgren og Orupabo (2018) må symbolske grenser forstås som relasjonelle fordi de «kontinuerlig defineres i relasjon til noe annet i tid og rom» (s. 204). Forfatterne trekker frem hvordan Mary Douglas poengterer at grensedragninger kan forstås som en vedvarende ryddeprosess. Grenser gjør sortering og avgrensning enklere ved at det som er fremmed skiller fra det som hører sammen (Løvgren & Orupabo, 2018, s. 205). Hvem eller hva som hører hjemme i ulike grupper defineres ut ifra grensene som produseres. Slik oppstår også et skille mellom det rene og det urene. Perspektivet baserer seg på eksklusjon og inklusjon og en differensiering av «vi rene» og «urene andre» (Løvgren & Orupabo, 2018, s. 205). På denne måten skaper grensedragning en rangorden hvor noen grupper besitter større definisjonsmakt enn andre, som ekskluderes fra godene gruppene høyere i hierarkiet har tilgang på. Grensedragning kan generere inklusjon på lik linje som eksklusjon, da grensene som skiller «vi» fra «andre» er simultane kategoriseringsprosesser (Løvgren & Orupabo, 2018, s. 205).

Helt sentralt i produksjon og opprettholdelse av hierarkisk maktfordeling og ulikhet, står grensedragning som indikerer avstand til de som er ulike oss selv og samhørighet til de som er oss like (Løvgren & Orupabo, 2018, s. 205). Løvgren og Orupabo (2018) viser til hvordan Lamont og Molnár (2002) mener at grensedragning ikke alltid og automatisk fører med seg maktforskjeller mellom individer og grupper, men poengterer at det *kan* føre til sosial ulikhet.

2.2 Lamont om sosiale- og symbolske grenser

Grenser er et sentralt tema innenfor flere forskningsområder, deriblant i sosiologien (Lamont & Molnár, 2002, s. 167). På tvers av de ulike disiplinene forsøker man å forstå rollen symbolske ressurser har i å skape og opprettholde, men også oppløse institusjonaliserte sosiale forskjeller (Lamont & Molnár, 2002, s. 168). Lamont og Molnár skiller mellom sosiale og symbolske grenser. Sosiale grenser knyttes til sosiale forskjeller som kommer til uttrykk gjennom ulik tilgang til og ulik distribusjon av ressurser og sosiale muligheter. Sosiale grenser kommer også til syne i vedvarende handlingsmønstre (Lamont & Molnár, 2002, s. 168). Symbolske grenser er skiller aktører skaper for å kategorisere ting og mennesker, men også tid og sted. Symbolske grenser deler mennesker inn i grupper og genererer en følelse av likhet og gruppetilhørighet (Lamont & Molnár, 2002, s. 168).

Symbolske grenser gir mening til menneskers oppfatning av seg selv og andre, og begrepet «grensedragning» brukes om de subjektive vurderingene som gjøres når mennesker distanserer seg fra andre på grunnlag av symbolske grenser (Lamont, 1994, s. 5). Grensene kan være basert på symbolske koder som klesstil, språk eller smak, men kan også ha sitt utgangspunkt i faktorer som kjønn og seksualitet, utdanning og yrke, klasse og etnisitet. Grenser skaper et skille mellom verdig og uverdigg tilhørighet i et fellesskap. Opprettholdelse av symbolske grenser bidrar derfor til at aktører innenfor ulike grupper konstruerer et «vi» og «de andre», hvor «vi» alltid har forrang. Aktørene som oppholder seg innenfor samme grenser reagerer likedan mot de som bryter med gruppenormen (Lamont, 1994, s. 12). Lamont (1994) beskriver hvordan grensedragning gir mulighet for positiv selvidentifisering, og hvordan aktørene skaper orden og kollektive normer innad i fellesskapet ved å opprettholde grensene for sin gruppe.

Symbolske grenser etableres som sosiale grenser når det foreligger en kollektiv konsensus (Lamont & Molnár, 2002, s. 169). I følge Lamont og Molnár (2002) bør symbolske og sosiale grenser anses like virkelige. De symbolske grensene gjør seg gjeldende på et

mellommenneskelig nivå, mens de sosiale grensene etableres blant grupper eller fellesskap (s. 169). Lamont (1994) deler symbolske grenser inn i tre kategorier: a) kulturelle, b) sosioøkonomiske og c) moralske. Kulturelle grenser har sitt grunnlag i utdanning, folkeskikk og holdninger, stilsans og ens grep av høykultur, mens sosioøkonomiske grenser baseres på velstand, makt og karrieresuksess. Moralske grenser presenteres med en viktigere rolle i Lamonts arbeid (1994) enn slik Pierre Bourdieu legger det frem i *Distinksjonen* (1979). De moralske grensene dannes på bakgrunn av personlig integritet og arbeidsmoral, samt vektlegges ærlighet. I følge Lamont (1994) er det de moralske grensene som har størst vesentlighet i hvordan grensedragning gjennomføres i ulike kontekster, noe som skiller seg fra tidligere kultursosiologiske teorier.

Symbolske grenser brukes ofte for å opprettholde, normalisere eller rasjonalisere sosiale grenser (Lamont & Molnár, 2002, s. 186). Eksempelvis kan symbolske grenser føre til klasseskiller og diskriminering på bakgrunn av egenskaper mennesker ikke kan kontrollere, som hudfarge eller seksuell orientering. Ifølge Lamont og Molnár (2002) kan også symbolske grenser bli så fremtredende at de erstatter eller omformulerer sosiale grenser. Symbolske grenser genereres ikke ut ifra enkeltindividers subjektive erfaringer, men oppfattes gjerne som sosiale regler i den konteksten aktøren befinner seg i. Dermed oppleves det som at grensene allerede eksisterer. De symbolske grensene enkeltmennesker benytter seg av for å markere sin gruppe, er allerede etablert i en allmenn forståelse av hvordan adferd og sosiale koder vurderes (Lamont, 1994, s. 11).

2.3 Mary Douglas om renhet og urenhet

Ifølge Mary Douglas er symbolske grenser et resultat av samspillet mellom kultur og samfunn. I boken *Rent og urent - en analyse av forestillinger omkring urenhet og renhet* (1966/1997) beskriver Douglas hvordan grensedragning skaper kulturell og symbolsk orden. Grensedragningen kan forstås som en vedvarende ryddeprosess hvor det som hører hjemme eller som kan plasseres i entydige kategorier, defineres som det rene. Det som ikke har tilhørighet eller oppleves tvetydig benevnes som urent eller skitt. Begrepet «matter out of place» brukes om sistnevnte og betyr at det skitne er noe som er på galt sted (Douglas, 1966/1997, s. 50). Ifølge Douglas (1966/1997) «krenker skitt tingenes orden», men det er først når vi har en forestilling om hva som er rent at skitt blir noe urent (s. 21). Det urene er altså en forståelse av hvor noe har tilhørighet. Likevel beskriver Douglas (1966/1997) hvordan noe kan anses som

«rent» i en kontekst, og betraktes som «urent» i en annen sammenheng. For eksempel betraktes ikke sko isolert sett og utelukkende som noe urent, men dersom de settes på spisebordet er det skittent. Renhet og urenhhet illustrerer henholdsvis orden og kaos. For at skitt skal være «noe som ikke er på sin rette plass», fordrer det ordnede forhold og brudd på ordenen (Douglas, 1966/1997, s. 50).

I samfunnslivet hevder Douglas (1966/1997) at renhet og urenhhet fungerer på to plan: instrumentalt og ekspressivt. Det instrumentale perspektivet dreier seg om hvordan trosforestillinger brukes til å styrke og understøtte sosialt press (Douglas, 1966/1997, s. 21). Ideen om hva som er rent og urent ser ut til å regulere menneskers adferd ovenfor hverandre og i samfunnet. På det ekspressive planet sanksjoneres moralloven ved hjelp av naturlovene. Alt i eksistensen brukes som midler for å opprettholde visse moralverdier og definere noen særlige regler i samfunnet (Douglas, 1966/1997, s. 22).

Renhet og urenhhet refererer til symbolske grensemarkeringer. På den ene siden omtales det «rene» som det som hører til innenfor sin kategori, er avgrenset og ikke smittet av fremmed skitt, mens det «urene» er tvetydig og beveger seg utenfor sin kategoris grenser. Urenhetsregler og moralregler har ingen utelukkende forbindelse (Douglas, 1966/1997, s. 134). Noe adferd blir definert som urent selv om det ikke er klanderverdig oppførsel, samt kan adferd som anses urett være uten tilknytning til forestillinger om urenhhet.

Douglas (1966/1997) mener at å separere det som hører sammen og det som ikke hører hjemme samme sted, skaper kulturell orden. Det som er annerledes eller avviker fra det vi klassifiserer som normalt, havner i en oppsamlingskategori og anses som skitt - det er tvetydig og utenfor systemet (Douglas, 1966/1997, s. 51). Disse forutsetningene oppretter symbolske grensemarkeringer. Kulturell og symbolsk orden dannes ved eksklusjon og grensemarkeringer, og det knyttes fare til urenhett fordi det truer sosiale strukturlinjer som ikke er klart og entydig definert (Douglas, 1966/1997, s. 119).

Symbolske grenser som er basert på renhet og urenhett kan være knyttet til mat, seksualitet eller andre livsområder der det oppleves viktig å holde «det rene» adskilt fra «det urene». Douglas (1966/1997) mener at symbolske grenser er vesentlig for å forstå hvordan kultur og samfunn fungerer og at tabuer må forstås som bekymringer for å verne sin gruppe eller samfunnet mot nedbrytende adferd (Douglas, 1966/1997, s. 176).

2.4 Tidligere forskning

Etter omfattende litteratursøk har jeg funnet få studier som tar for seg kristendom og seksualitet i ønsket kontekst. Det finnes ytterst få studier som tar for seg seksualitet i kristne forhold. Spesielt i Norge finnes det svært lite. I dette avsnittet dreier jeg kort ut om tre studier som tar for seg seksualitet og kristendom.

2.4.1 *Guds grep - kristendom, sex og samliv*

Willy Pedersens artikkel *Guds grep - kristendom, sex og samliv* (2012) tar for seg hvorvidt kristendommen fremdeles spiller en rolle i hvordan tenåringer og unge mennesker lever ut sin seksualitet. Utvalget ble fulgt fra midt i tenårene til slutten av tyveårene. Studien har en longitudinell tilnærming, og er basert på et populasjonsbasert datasett (N 2454) (Pedersen, 2012, s. 300). Pedersen belyste kristentro og utøvelse, så vel som seksuell erfaring, og respondentene er delt inn i kategorier basert på grad av kristent engasjement. Det er kun 7 % av utvalget som regnes som «aktive kristne» (Pedersen, 2012, s. 301). Denne studien bidrar til en kartlegging av unge kristnes seksualvaner, og anses relevant for min oppgave.

Gjennom studien viser Pedersen til sammenhenger mellom kristent engasjement og seksuell erfaring. Blant annet viser det seg at kristent engasjement er forbundet med mindre før-coital sex. Før-coital sex vil si klining, beføling av overkropp og kjærtegn av noen andres kjønnsorgan (Pedersen, 2012, s. 301). Sammenhengene er også signifikante i forbindelsen mellom kristent engasjement og mindre onani gjennom tenårene, utsatt samleie debut og redusert antall partnere (Pedersen, 2012, s. 302-304). Ifølge Pedersen (2012) har grad av kristent engasjement innvirkning på valg av samlivsform; jo sterkere kristent engasjement, desto lavere sjanse er det for å etablere seg i samboerskap og høyere sannsynlighet for å inngå ekteskap direkte (s. 305). Pedersen (2012) påpeker i analysen at det er verdt å merke seg at de aktive kristne har en sterkere tendens til å «glemme» deler av egen samlivshistorie; 11% av utvalget rapporterte om samboerskap ved 21 år, mens ved 28 år var dette «glemte» og ekteskap ble rapportert som første samlivsform (s. 306). For gruppen av de aktive kristne gjaldt dette hele 28 % (Pedersen, 2012, s. 306). Derimot viser studien ingen sammenheng mellom grad av kristent engasjement og seksuelle erfaringer med likekjønnede. «De aktive kristne» hadde gjort seg likekjønnede seksuelle erfaringer like ofte som de uten kristent engasjement (Pedersen, 2012, s. 307).

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt unge kristne venter med samleiedebut til ekteskapet, peker Pedersen (2012) på at det kun var 16 % prosent blant «de aktive kristne» som rapporterte å ha debutert samme år som inngåelse av ekteskapet (s. 307). Dette til forskjell fra resten av utvalget hvor kun to prosent rapporterte det samme. Til gjengjeld hevder Pedersen (2012) at estimatet for «de aktive kristne» antakeligvis er for høyt (s. 308). Selv om det altså er mer vanlig blant kristne å vente med seksuelt samleie til ekteskapet enn blant andre unge, er det likevel ikke særlig mange av dem med sterkest kristent engasjement som har sin samleiedebut etter inngått ekteskap.

Pedersen hevder at funnene kan tyde på at den kristne orienteringen har påvirkningskraft når ungdommer tar valg vedrørende seksualitet og samliv. Spesielt sees denne sammenhengen mellom «de aktive kristne» og valg av samlivsform (Pedersen, 2012, s. 309). Sammenhenger som antall seksualpartnere og oppstart av seksuell eksperimentering finnes likevel i atskillig bredere grupper. I dagliglivet til folk flest har ikke kirken en viktig rolle, og med årene har også kristne organisasjoner gitt mindre råd og veiledning til hvordan unge skal leve (Pedersen, 2012, s. 309). På feltene som belyses i denne studien kan det se ut til at verdier og normer som tradisjonelt har vært knyttet til kristent engasjement og kirken, fremdeles kan ha betydning for unge kristne. Pedersen (2012) nevner også at religion og tro kan ha «satt seg» i dagligliv og rutiner, og på den måten også formet individers følsomhet overfor sosiale og kulturelle spørsmål (s. 309).

Det foreligger ingen data om verken foreldres eller venners tro ved denne studien. Dette gjør at en dimensjon av sosial kontroll som er viktig når kristendommen kan spille en rolle, mistes (Pedersen, 2012, s. 309). Det er grunn til å tro at kristent engasjement endres over tid og en mer detaljert oppfølging med årlige målinger, ville sannsynligvis kunne gitt sterkere sammenhenger (Pedersen, 2012, s. 309). Det ligger også data til grunn for å anta at grad av kristent engasjement er assosiert med underrapportering av seksuell aktivitet (Pedersen, 2012, s. 309). Den selektive erindringen viser seg hos de aktive kristne som oftere «glemte» at de var etablert i samboerskap før de senere inngikk ekteskap. Det kan også tenkes at kristne normer påvirker tolkningsrammen man senere ser på begivenheter gjennom (Pedersen, 2012, s. 309).

2.4.2 Hot sex - verdt å vente på?

Dagny K. J. Hov og Irene Trysnes (2010) undersøker i sin artikkel *Hot sex - verdt å vente på?* hvorvidt kristne seksualetiske rådgivningsbøker har endret seg i perioden 1928-2004. Bøkene i analysen representerer ulike teologiske posisjoner og er hentet fra hele tidsperioden. Bøkene er preget av restriktive syn og er spesielt rettet mot ungdom, sett bort i fra noen unntak som er med fordi de hadde stor innflytelse i tidsperioden for utgivelse (Hov og Trysnes, 2010, s. 57).

Blant funnene i studien viser Hov og Trysnes (2010) blant annet til at meningsinnholdet er påfallende likt, med noen endringer i språkbruk og begrunnelse gjennom tidsperioden. Endringene som pekes på er i hovedsak formmessige, som påvirker hvordan seksualitet formidles (Hov og Trysnes, 2010, s. 62-63). Bøkene som kom først, hadde skremselsorienterte formuleringer og baserte seg på «du skal ikke»-formidling. Forfatterne viser til en utvikling i argumentasjon hvor trusler om straff er byttet ut med positive vinklinger, med fokus på Guds vilje, for at unge skal velge rett (Hov og Trysnes, 2010, s. 73).

Litteraturen Hov og Trysnes (2010) undersøker fremmer gjennomgående det monogame, heterofile ekteskapet som den rette rammen for seksuallivet (s. 66). I studien finner de også en utvikling i synet på skilsmisse, som har gått fra å være uakseptabelt til at det forekommer noe mer aksept for å gå fra hverandre. I tillegg går onani fra å være syndig og skadelig til å bli et mer «naturlig» fenomen (Hov og Trysnes, 2010, s. 73). Onani beskrives ikke lenger som syndig, men fokuset flyttes til at det er tanke- og fantasilivet under onanering som er problematisk, ikke selve handlingen (Hov og Trysnes, 2010, s. 72-73).

Seksualitet beskrives ut ifra en kjønnnet virkelighet, ifølge Hov og Trysnes (2010, s. 74). Forfatterne finner oppfatninger om at jenters seksualitet fortoner seg annerledes enn gutters, der jenter blir fremstilt som den som skal være en passiv, tilbakeholden grensesetter, mens gutten er initiativtaker (Hov og Trysnes, 2010, s. 64). Gutters seksualitet anses tilsynelatende som en betydelig sterkere kraft enn det motsatte kjønns, og bøkene karakteriserer ofte jenta som den sårbare (Hov og Trysnes, 2010, s. 64). Hov og Trysnes (2010) hevder oppfatningen av kvinnen som passiv, sårbar og uskyldig, gjør kvinnen hierarkisk underordnet mannen (s. 65). Bøkene i studien legger frem forskjeller mellom mannlig og kvinnelig seksualitet gjennom hele tidsperioden

Forfatterne mener det har skjedd en viss utvikling i retning av å betrakte seksualitet som noe positivt, men seksuell adferd fremdeles styres av begrensninger og forbud (Hov og Trysnes, 2010, s. 75). I litteraturen Hov og Trysnes (2010) har tatt for seg, er man særdeles kritiske til seksuelt samliv utenfor ekteskapets rammer, mens et seksuelt samliv innenfor denne rammen fremstilles tilnærmet ukritisk (s. 74). Bøkene i studien sier ingenting om eventuelle utfordrende eller problematiske sider ved ekteskapets seksualliv, noe forfatterne mener kan skape urealistiske forventninger til hvordan ekteskapets samliv vil kunne være (Hov og Trysnes, 2010, s. 74).

2.4.3 Sex, kjønn og kristentro

Åse Røthings bok *Sex, kjønn og kristen tro* (1998) er en omarbeidelse av hennes hovedfagsoppgave i kristendomskunnskap. Studien tar for seg 22 jenter i 20-årene som blant annet forteller om seksualitet og holdninger, og om erfaringer parforhold i kristne tenåringsmiljøer. Røthing (1998) tar for seg KFUK-KFUM, Indremisjonen og Skolelaget (s. 17).

Røthing (1998) skildrer tradisjonelle kjønnsrollemønstre i organisasjonene. Blant annet antyder hun at jenter anses som den passive part og gutter som den aktive (Røthing, 1998, s. 62-63). Jentene blir passive objekter som *blir tatt på* eller *blir ligget med*, mens gutter er aktive subjekter som *tar på* eller *ligger med*. Røthing (1998) trekker frem at miljøene fremstår preget av kjønns sosialisering. Det var kvinnene som tok seg av typiske «kvinnelige» arbeidsoppgaver, men lederne i de ulike miljøene oppfattes likevel likeverdige selv om menn og kvinner gjør ulike ting (s. 72). Røthing (1998) kaller oppgavedelingen for essensialistisk likestillingsstrategi som betyr at kjønnsbestemte egenskaper forklarer ulikhetene i oppgaver. Denne formen for essensialisme både begrunner og aksepterer kjønnsforskjeller og gir et «fasitsvar» på hva som er maskulinitet og femininitet (Røthing, 1998, s. 72). Skillet mellom kjønnene kommer også til syne når det gjelder grensesetting. Informantene i Røthings studie er av den oppfattelse at menn i mye mindre grad er i stand til å styre sitt seksuelle begjær. Det indikerer at menn blir holdt mindre ansvarlige for sin seksuelle adferd fordi deres lyster er så sterke, mens kvinnene pålegges å kontrollere eget seksuelt begjær, samt stå ansvarlig for å begrense mannen (Røthing, 1998, s. 121). Røthing mener dette signaliserer at kvinners seksualitet er av mindre betydning.

Seksualitet er et sentralt tema i Røthings studie. Hun tar for seg gruppespesifikke normer og forventninger i forhold til seksualitet i nevnte miljøer (Røthing, 1998, s. 84). Informantene skiller mellom sex og seksualitet, der noen mener seksualitet først og fremst er samleie, mens flertallet mener det er all spenning som foregår mellom gutter og jenter. Dog kombinerer de aller fleste de to perspektivene (Røthing, 1998, s. 89). Røthing (1998) finner det påfallende hvilken særstilling samleie får blant sine informanter. Hun skildrer hvordan informantene har behov for å gradere seksualitet og antyder at det kan ha sammenheng med uttrykket «sex før ekteskapet er synd». Slik kobles sex og synd sammen som danner et behov for å vite hvor skillet mellom synd og «lovlig sex» går (Røthing, 1998, s. 90-91).

Gjennom studiet finner Røthing (1998) at informantene har et tydelig inntrykk av at man ikke skal ha sex før ekteskapet. Oppfattelsen ser ut til å være av ukjent opphav, da informantene ikke kan huske at kristne ledere tok opp seksualitet som tema (Røthing, 1998, s. 97). Ifølge forfatteren var det ikke bare lederne som mente at sex skal ventes med til ekteskapet, men «alle» mente det - også tenåringene. Meningene til informantene, særlig de tradisjonelle kristne holdningene og verdiene, ser derimot ut til å komme fra foreldre, men også fra kristne lederfigurer (Røthing, 1998, s. 92). Lederne viderefører stort sett de holdningene hjemmet har presentert, dog snakker de mer direkte om seksualitet enn foreldrene (Røthing, 1998, s. 94). Røthing (1998) finner at det var på leirer, i andakter og på bibeltimer, samt seminarer og temakvelder, seksualitet ble tematisert. Hun påpeker at andakter og bibeltimer har en belærende form, mens temakvelder og seminarer kan være åpne for dialog. Dialogen er riktignok bare tilsynelatende og det blir undervisning og belæring fremfor åpen dialog og samtale (Røthing, 1998, s. 99-100).

Sex er først og fremst samleie og er selve kardinals synden (Røthing, 1998, s. 98, 186). Forkynnelsen om seksualitet ser ut til å i hovedsak dreie seg om å begrense tenåringenes seksuelle utfoldelse med argumentet om at «sex før ekteskapet er synd» i spissen (Røthing, 1998, s. 113). Røthing hevder at å forkynne at «sex hører til i ekteskapet» også danner et behov for å tydeliggjøre hva som er lov før inngåelse av ekteskap. Blant informantene i Røthings studie settes det grenser for hvor på kroppen de har lov til å ta på hverandre: over halsen, under knærne, alt over beltet (Røthing, 1998, s. 116). Andre grenser for seksuell utfoldelse og kontakt gjaldt å ligge sammen, overnatte sammen og å berøre hverandres kjønnsorgan (Røthing, 1998, s. 139). Det viser seg at det råder usikkerhet blant informantene om hva som er lov og

ikke før en ligger sammen, og noen stiller også spørsmålstegn ved grensen for samleie (Røthing, 1998, s. 166-167).

Ettersom sex anses å være selve kardinalsypden antyder Røthing (1998) at det gir mening at mange av informantene velger samleie som grense for seksuell utfoldelse (s. 186). Hvor grensen for samleie går er imidlertid varierende: for noen er penetrering uten utløsning lov, mens andre setter et skille ved selve penetreringen (Røthing, 1998, s. 186). De som setter enda mer restriktive grenser for seksuell utfoldelse, for eksempel grenser ved kjønnsorganene eller å være nakne sammen, følger i hovedsak ledernes normer. Dog viser det seg at et fåtall holder fast ved de restriktive grensene og utfolder seg i samsvar med ungdommenes egne normer om at alt er «lov» - bortsett fra gjennomført samleie (Røthing, 1998, s. 208). Når det gjelder grensesetting viser Røthing (1998) til at informantene som har satt restriktive grenser synes å ha lite dårlig samvittighet *dersom* grensene blir *oppretholdt* (s. 177).

Videre mener Røthing (1998) at hovedbudskapet synes å være at seksualitet er noe fint og vakkert, men hun finner det underlig at forkynnelsen ikke har mer positiv undertone (s. 132). Det fremstår som at de kristne ledernes målsetting er å begrense seksuelle bånd mellom kjærester og at de formulerer skremmende utsagn for å begrunne hvorfor man bør avstå fra seksuell intimitet og samleie før ekteskapet (Røthing, 1998, s. 131). Røthing (1998) antyder at ungdommene kan få et urealistisk og skrekkpreget bilde av seksualitet gjennom kristne leders fokus på negative konsekvenser ved seksuell utfoldelse (s. 136).

3 Metode

For at forskning skal være relevant og troverdig, kreves det at datainnsamlingen følger et sett med kriterier (Jacobsen, 2016, s. 13). Som nevnt i kapitlet om studiens oppbygning og struktur, har jeg valgt å presentere min metodiske fremgangsmåte og datainnsamling hver for seg. I dette kapitlet gjør jeg rede for studiens forskningsdesign og metode og presenterer valg av metodisk tilnærming, samt en kort redegjørelse for det kvalitative intervjuet. Avslutningsvis i kapitlet gjør jeg rede for mitt forhold til feltet.

3.1 Studiens forskningsdesign og metode

Valg av metode har konsekvenser for resultatene i enhver studie (Repstad, 2007, 14-15). Med en pragmatisk tilnærming til metodologiske valg er det ikke mulig å svare på om én metode er bedre enn den andre. De fleste tilnærminger har svakheter og styrker, og derfor kan én metode egne seg bedre enn en annen metode avhengig situasjonen (Jacobsen, 2016, s. 34). Valget av metode bør derfor velges ut ifra hvilken type kunnskap man ønsker å innhente (Jacobsen, 2016, s. 15). I tillegg bør valget av metode avhenge av hva man ønsker å utforske (Repstad, 2007, s. 29). I min studie har jeg benyttet meg av kvalitative intervjuer. Tilnærmingen egner seg for å utforske aktørers subjektive meningshorisont med tanker, meninger, følelser og opplevelser (Repstad, 2007, s. 20), og er dermed den mest hensiktsmessige fremgangsmåten når formålet med min studie er å utforske unge, kristne pars syn på sex og samliv og grensesetting. Gjennom intervjuene er jeg i direkte kontakt med forskningsdeltakerne, som danner en mulighet for unik innsikt i parenes tanker og meninger knyttet til seksuelt samliv. Informantene vil også kunne gi utdypende beskrivelser av hva de tror har preget sitt syn på seksualitet. Dette ville falt bort i en spørreundersøkelse.

Et interessant supplement i studien ville vært å delta på kristne møter og seminar der det forkynnes om seksualitet, samt intervju kristne ledere. Oppgavens omfang begrenser imidlertid muligheten for å supplere med deltakende observasjon og utvide utvalget. For å få dette innblikket i individers livsverden, er nærhet en nødvendighet. Nærheten er nødvendig for å forstå informantparenes virkelighet. Dersom forskeren blir for «nær» feltet hen forsker på, kan man miste evnen til kritisk avstand, og avstand er viktig for å kunne sette informantenes livsverden i et videre perspektiv (Jacobsen, 2016, s. 38).

3.2 Valg av metodisk tilnærming

Valg av metode er forskerens valgte strategi for hvordan hen skal gå frem når ønsket er å innhente ny, gyldig og troverdig kunnskap om virkeligheten (Jacobsen, 2016, s. 15).

Samfunnsvitenskapelig metode skiller tradisjonelt mellom kvalitativ og kvantitativ forskning (Ryen, 2002, s. 28). Kvantitative metoder brukes blant annet for å beskrive utbredelsen av fenomener eller for å uttrykke eventuelle statistiske sammenhenger eller korrelasjoner. Kvalitativ forskning viser på sin side til egenskapene eller karaktertrekkene ved fenomener (Repstad, 2018, s. 16). Metodene er derimot ikke prinsipielt forskjellig, og valg av metode handler derfor om hvilken tilnærming som er mest hensiktsmessig for det man ønsker å studere (Jacobsen, 2016, s. 141). Metodene overlapper på noen områder og studier kan derfor ha innslag av begge typer data (Jacobsen, 2016, s. 140; Repstad, 2018, s. 16). Felles for tilnærmingene er utgangspunktet om å samle informasjon som er til å stole på, og et sammenfallende grunnlag for å utvikle troverdig kunnskap om virkeligheten (Jacobsen, 2016, s. 14-15).

I kvalitativ forskningstradisjon vektlegges nære forhold mellom forskeren og de eller det som forskes på. Nærheten som er sentral i kvalitativ forskning er vesentlig for å forstå fenomenenes dybde. Det å være tett på forskningsdeltakerne, bidrar til å gi et nyansert bilde av deres livsverden (Repstad, 2018, s. 17).

Gjennom det kvalitative intervjuet innhentes erfaringer og refleksjoner fra informantens livsverden. Deres ytringer kan være basert på allerede eksisterende kunnskap, eller kunnskap som konstrueres i forbindelse med intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 71). Denne studien tar utgangspunkt i informantens beskrivelser og refleksjoner. Sammen med teoretisk rammeverk om symbolsk grensdragning og tidligere forskning, er det de subjektive ytringene som legger grunnlaget for denne studien.

3.2.1 Det kvalitative intervjuet

Intervjumetoden har blitt kritisert for å være idealistisk og individualiserende, og for å fokusere for mye på enkeltmenneskers meninger (Repstad, 2018, s. 76). Dog er det kvalitative intervjuet likevel den mest brukte metoden i både tidsskriftpublikasjoner og studentoppgaver (Ryen, 2002, s. 15). Ifølge Ryen (2002) er intervjuet preget av å gå dypere enn den spontane meningsutvekslingen hverdagslige samtaler kjennetegnes av. I intervjusituasjonen er det i skjæringspunktet mellom forskerens og informantens synspunkter kunnskap produseres (Kvale

& Brinkmann, 2009/2019, s. 156). I dette prosjektet er det ønskelig å få dypere innsikt i unge kristnes syn på sex og samliv, og forståelse for grensene informantene trekker ut ifra sin religiøse tro. Det kvalitative intervjuet som metode egner seg godt i denne sammenheng, da det har til hensikt å hente kunnskapen rett fra kilden og få innsikt i informantenes livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 156).

Den kvalitative intervjumetoden har til hensikt å forstå forskningsdeltakernes dagligliv, sett fra hens perspektiv, og gir unik tilgang til grunnleggende opplevelser av informantenes livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 42, 47). Intervjuerens eller forskerens rolle er å fortolke meningen med det som beskrives. Formålet er å innhente nyanserte beskrivelser og beskrivelser av spesifikke situasjoner eller hendelser (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 47-48). Ettersom det empiriske materialet produseres i samspillet og samtalen mellom intervjuer og forskningsdeltaker, vil ulike intervjuere produsere ulik data, selv med samme intervjuguide (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 49).

Et intervjus struktur kan variere fra å være svært fastlagt til tilnærmet ingen grad av struktur (Ryen, 2002, s. 97). Et intervju med svært liten eller ingen forhåndsstruktur kan føre til at det blir samlet inn overflødig informasjon, som vil redusere effektiviteten og analysens kraft. På den andre siden argumenteres det med at faste opplegg kan blinde forskeren og fastlåse interaksjonen i for stor grad (Ryen, 2002, s. 97). Å utforme intervjuet som en åpen samtale fremfor et standardisert spørreskjema, omtales som et semistrukturert intervju. I et semistrukturert intervju benytter forskeren seg av en intervjuguide med temaer og forslag til videre spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 46). Intervjuet skal dreie seg om bestemte temaer uten at det er standardiserte spørsmål, men baseres på åpne spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 48).

I dette prosjektet har jeg benyttet meg av et semistrukturert intervju. Dette innebærer at hovedspørsmål og tema er planlagt på forhånd, men spørsmålsformuleringene og rekkefølgen av spørsmål er ikke fastlagt i detalj (Ryen, 2002, s. 99). Ettersom jeg er uerfaren som intervjuer, og ønsket å redusere risikoen for å miste eller glemme sentrale temaer og momenter, utarbeidet jeg en intervjuguide (Vedlegg I) med hovedspørsmål og eventuelle oppfølgingsspørsmål. Intervjuguiden ble brukt som en huskeliste og ble ikke fulgt slavisk, da jeg ønsket at intervjuet skulle være preget av mest mulig åpen og naturlig dialog.

I et forskningsintervju er det et tydelig asymmetrisk maktforhold mellom forsker og informanter (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 51). Intervjuet er en spesifikk profesjonell samtale, og ikke en samtale mellom likestilte parter, da det er intervjueren som besitter den vitenskapelige kompetansen og styrer samtalen (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 52). Ifølge Kvale og Brinkmann (2009/2019) kommer asymmetrien i maktforholdet også til uttrykk gjennom at intervjuet er en enveisdialog der den intervjuedes rolle kun er å svare, og en instrumentell dialog fordi samtalen er et middel for å innhente kunnskap om informantenes livsverden (s. 52). I tillegg kan intervjuet være en manipulerende dialog i tilfeller der intervjueren har en skjult agenda og ønsker å få informasjon uten at vedkommende vet hva intervjueren er ute etter, samt har intervjueren enerett på fortolkningen av samtalen (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 52).

3.3 Mitt forhold til feltet

Min nærhet til feltet var avgjørende for valg av tema for denne oppgaven. Det er mange ting som spiller inn når man skal gå inn i et prosjekt, blant annet interesser og erfaringer. Egen innfallsvinkel virker også inn på de spørsmålene vi ønsker å stille. Derfor er det vesentlig å reflektere over hvilket forhold man har til feltet.

Jeg er selv vokst opp med tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. Jeg har vært aktivt engasjert i forsamlinger, medlem i diverse styrer og leder på ulike leirer. Derfor er jeg kjent med «innsiden» av organisasjonen og har min egen oppfattelse av hvordan ting foregår, hva som blir formidlet og hvordan det er å være en del av miljøet. I den forbindelse har jeg vært til stede i settinger hvor det formidles om sex, samliv og grensesetting. Erfaringen egen deltagelse i organisasjonen medbringer, gir meg derfor en viss førforståelse av hvilket syn Norsk Luthersk Misjonssamband har på sex og samliv

Etter jeg fullførte min bacheloroppgave om *kristnes holdninger til sex har endret seg*, opplevde jeg å komme i samtale med unge kristne om deres opplevelser, tanker og formidling om sex, samliv og grenser. Noen fortalte om utfordringer knyttet til sitt seksuelle samliv som nygifte, mens andre fascinerte seg over valget av tema. Interessen jeg møtte underveis og etter fullføring av bacheloroppgaven, er mye av bakgrunnen for at jeg ønsket å bruke min masteroppgave til å utforske feltet nærmere.

Det var naturlig for meg å velge Norsk Luthersk Misjonssamband som forskningsfelt da jeg allerede hadde kjennskap til organisasjonen på forhånd. Samtidig følger det med noen utfordringer rundt det å forske i egen organisasjon. Dog tror jeg min nærhet til feltet også bidrar til en større forståelse for hvordan mine informanter reflekterer over eget forhold til sex og samliv. For meg er det viktig å være min rolle bevisst, da min nærhet til feltet både kan være et fortrinn og en ulempe. I kapitlet om etiske overveielser går jeg nærmere inn på utfordringer og fordeler med å forske i egen organisasjon.

Underveis i arbeidet med masteroppgaven har jeg inngått et ansettelsesforhold med Norsk Luthersk Misjonssamband Ung. Ansettelsen medfører nærhet til feltet i enda større grad, og løpende og grundig informasjon til forskningsdeltakerne var av stor betydning. Den etiske vurderingen av dette tas videre opp i kapitlet om etiske overveielser.

4 Datainnsamling

I forskning som tar for seg religion og seksualitet er det en rekke metodiske og etiske hensyn å ta. I dette kapitlet gjør jeg rede for tilgang til feltet og rekrutteringsprosessen. Videre presenterer jeg kriteriene for utvalget, samt hvordan informantene har blitt anonymisert. Deretter gjør jeg rede både gjennomføring og transkribering av intervjuene, for så å presentere etiske overveielser som er gjort og refleksjoner rundt å forske i egen organisasjon. Avslutningsvis i kapitlet gjør jeg rede for analyseprosessen og presenterer informantene.

4.1 Tilgang til feltet og rekrutteringsprosess

Jeg har i prosjektet intervjuet unge ektepar som tilhører Norsk Luthersk Misjonssamband om deres syn på sex og grensesetting. Religion og seksuelle forhold anses som tematikk av sensitiv art. Ved prosjektets oppstart søkte jeg til NSD for godkjenning til å gjennomføre intervjuene. I søknaden opplyste jeg om at direkte personidentifiserende informasjon ville innhentes, men at forskningsdeltakerne ikke skulle kunne identifiseres i min oppgave. NSD vurderte at behandlingen av personopplysninger ville følge prinsippene i personvernforordningen og godkjente prosjektet.

Min bakgrunn ga meg en naturlig tilgang til feltet. Jeg er selv oppvokst i organisasjonen og har gjennom årene hatt ulike engasjement i forsamlinger og diverse arrangement. Dette har vært med på å skape et stort nettverk av aktuelle informanter. Min nærhet til feltet bidro til at jeg enkelt fikk tilgang til feltet og informanter. Ved prosjektets oppstart henvendte jeg meg til organisasjonens generalsekretær som stilte seg positiv til studien og skulle bringe min forespørsel videre i organisasjonen. Den positive tilbakemeldingen gjorde meg håpefull for den videre rekrutteringen.

Jeg tok utgangspunkt i å kontakte organisasjonens regionledere og pastorer i ulike forsamlinger for forslag om aktuelle ektepar. Flertallet av disse ga ingen tilbakemelding på forespørselen om aktuelle deltakere til prosjektet. Kun en liten håndfull tipset meg om ektepar. De parene jeg ble tipset om i disse tilfellene viste seg å være utslagsgivende for den geografiske spredningen til utvalget.

Videre tok jeg i bruk eget nettverk av venner og familie. For å unngå skjevheter i utvalget i størst mulig grad, henvendte jeg meg til både nære venner og bekjente på flere kanter av landet. Dette gjorde jeg i håp om å igangsette snøballeffekten. Mange av mine kontakter foreslo noen av de samme parene. Av de ekteparene jeg forespurte om å stille som forskningsdeltakere sa majoriteten nei, hvor flere begrunnet avslaget med at dette var en tematikk som var vanskelig for dem å snakke om. En annen del av forespurte forskningsdeltakere ga ingen tilbakemelding på henvendelsen. Et par svarte at de ønsket å delta og gjennomførte forberedelsessamtale, men svarte aldri da jeg kontaktet dem igjen for å avtale tidspunkt for selve intervjuet. Koronapandemien gjorde rekrutteringsprosessen ekstra utfordrende, og sammen med veilederne besluttet jeg å nøye meg med de fire informantparene jeg hadde, som utgjør i åtte forskningsdeltakere.

Det kan tenkes at det blir noen skjevheter i utvalget ved at forskningsdeltakere som takker ja til å være med i prosjektet, er tryggere i sine erfaringer og meninger. Noen av parene er også foreslått av ledere i forsamlinger og Norsk Luthersk Misjonssambands regioner som mulig kjenner parenes bakgrunn og historie. Det ville vært interessant å ha et enda større utvalg for å se om ytterpunktene ville vært synligere.

4.2 Utvalg

I kommende delkapittel presenteres arbeidet og hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med utvalget, og hvilke hensyn som er tatt med tanke på anonymisering.

4.2.1 Kriterier for utvalg

Utvalget er trukket med utgangspunkt i kriteriene nevnt i dette avsnittet. Parene måtte befinne seg innenfor en aldersramme på 20 til 32 år. Alderskriteriet ble senere justert opp til 35 år da jeg fikk aktuelle par som var eldre, og med utfordringene i rekrutteringsprosessen valgte jeg derfor å utvide utvalgs-kriteriet med tre år. Videre måtte de ha vært gift mellom to til seks år for å være ansett som relativt nygift. I prosjektets oppstart var utgangspunktet at parene skulle være helt nygifte. Vurderingen ble til slutt at det er mest skånsomt å velge informanter som har vært gift i minimum to år. Dette viste seg å være en god avgjørelse, da det fremstod som at samtlige par ikke hadde reflektert mye over tematikken det første året som ektefeller. Det var også et kriterium at de var aktive i en menighet eller forsamling og at de hadde tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. Det ble spesifisert at de måtte bekjenne seg til den kristne tro og at

det var vesentlig at de identifiserer seg med organisasjonens formål og verdier. Heterofilt ekteskap var også et kriterium. Utvalget ble også trukket med tanke om en viss geografisk spredning.

Et vesentlig kriterium for å delta som forskningsdeltakere var også at begge ektefeller ønsket å delta. Det var en åpning for at et gift enkeltindivid også kunne delta, men en slik løsning krever tilslutning fra partner, samt må det meldes som endring til NSD. Å intervju kun én ektefelle ble ikke aktuelt i denne oppgaven.

4.2.2 Anonymisering

Ettersom prosjektet behandler særlige kategorier av personopplysninger om religion og seksuelle forhold, har arbeidet med anonymisering av informantene vært viktig. Norsk Luthersk Misjonssamband er en stor misjonsorganisasjon, men liten sett i et større bilde, og derfor er også informantene gjort kjent med at de mulig kan gjenkjennes til tross for at de er anonymisert. I dette avsnittet gjøres det rede for tiltak som er gjort for å bevare forskningsdeltakernes anonymitet på best mulig måte.

Aldersspennet deltakerne befinner seg i går fra 20 til 35 år. Informantenes alder er derimot valgt utelatt for å i større grad kunne sikre deres anonymitet. Hvor gamle informantene er, har ingen avgjørende betydning for funnene i studien og deres personvern overgår deres alders aktualitet.

Det samme gjelder informantenes utdanning og arbeidssituasjon. I noen tilfeller er dette informasjon som både er hensiktsmessig og interessant å supplere en studie med. I denne oppgaven anses det derimot som overflødig informasjon, både med tanke på hva jeg med denne oppgaven ønsker å utforske, men først og fremst ivaretar utelatelsen av disse detaljene informantenes anonymitet.

Geografisk spredning var viktig for prosjektet, både for forskningsdeltakernes anonymitet, men også for studiens validitet. Informantene kommer fra ulike steder i landet og de fleste er bosatt andre steder enn der de er vokst opp. For å ivareta deres anonymitet har jeg valgt å kun oppgi landsdeler. Disse landsdelene er utformet med utgangspunkt i Norsk Luthersk Misjonssambands regioner. Misjonssambandet er delt inn i syv ulike regioner, mens det i denne oppgaven er redusert til fem. Nord strekker seg fra Saltdal i sør, Nordkapp i nord-vest og Sør-

Varanger i øst. Svalbard tilhører også denne regionen. Midt omfatter hele Trøndelag og den sørlige delen av Nordland opp til Rana og Rødøy kommune, samt Aure kommune i Møre og Romsdal. Vest er hele Vestlandet fylke og Møre og Romsdal, med unntak av Aure kommune og Sunnhordland-distriktet som omfatter de syv kommunene Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Sveio og Tysnes. Sør strekker seg fra Fitjar i vest til Porsgrunn i øst. Denne regionen består av tidligere Telemark og Rogaland og hele Agder. Øst består av fylkene Viken, Oslo, Innlandet og tidligere Vestfold fylke. For å sikre deltakernes anonymitet i størst mulig grad, utelates oppvekststed. Det blir kun oppgitt hvilken landsdel informantene er bosatt i.

Informantene har fiktive navn for å ivareta deres anonymitet, og presenteres avslutningsvis i dette kapittelet.

4.3 Gjennomføring av intervjuene

Alle informanter fikk tilbud om forberedelsessamtale i forkant av intervjuene. Dette ble gjort for å skape kontakt og bygge tillit mellom de som forskningsdeltakere og meg som forsker. I denne samtalen hadde de mulighet til å stille spørsmål de måtte ha, og bli bedre kjent med meg og min interesse for feltet. Samtlige par takket ja til dette. Totalt ble det gjennomført fire intervjuer over en tidsperiode på fem måneder.

Av ulike årsaker ble informantene intervjuet i par. Først og fremst var det en etisk overveielse. Religion og seksualitet er sensitive temaer og det å skille ekteparet i intervjusituasjonen kunne medføre usikkerhet og vanskeligheter dem imellom. Det var viktig å gjøre intervjusituasjonen så bekvem som mulig for informantene, og å ha ektefellen til stede kunne også oppleves tryggere. Å intervjuet paret sammen hadde også sine utfordringer, da noen kanskje hadde snakket friere dersom de kunne snakke uten ektefellen til stede. På forhånd gjennomførte jeg også et testintervju med et vennepar for å undersøke hvor godt intervjuguiden min fungerte, og for selv å bli bedre kjent med rollen som forsker.

De første intervjuene foregikk over Zoom ettersom landet var nedstengt grunnet Covid-19. Å gjennomføre intervjuene digitalt var også mest hensiktsmessig hva det gjelder den geografiske avstanden. Kun ett intervju ble gjennomført i andre omgivelser valgt av informantparet. Det var innledningsvis ønskelig at alle par skulle få mulighet til å velge møtested etter egne preferanser, da det fremstod vesentlig at de skulle kjenne seg trygge i sine omgivelser. Likevel kan

avstanden digitale intervjuer skaper også gjøre at informantene snakker friere om tematikk som kan være vanskelig å adressere.

Intervjuene varierte i varighet mellom én time og førtifem minutter til tre timer. At intervjuene ble gjennomført over fem måneder gav meg mulighet til å reflektere i mellomtiden, og justere min rolle som forsker etter hva som fungerte godt og ikke. Forskningsdeltakerne opplevdes imøtekommende og interessert i intervjuene. Det ble forsøkt å skape en trygg og lett atmosfære. Noen fremstod mer nervøse enn andre, og noen opplevdes å ha reflektert mer rundt tematikken på forhånd. Det fremstod som at forskningsdeltakerne viste stor tillit til meg som forsker og at de fleste delte åpent og detaljrikt om sine erfaringer vedrørende seksualitet. Hvorvidt informantene egentlig opplevde situasjonen som trygg, kan likevel ikke sies med sikkerhet. Intervjusituasjonen er kunstig, og informantene kan oppleve at deres svar blir vurdert og derfor moderere seg etter hva de føler er forventet.

4.4 Transkribering av intervjuene

I enhver kvalitativ analyse er reinskriking av intervjuet og observasjoner nødvendig (Jacobsen, 2016, s. 200). Ved å transkribere intervjuene er det lettere å bevege seg frem og tilbake i data. Transkripsjoner er en skriftlig gjengivelse av intervjuet hvor både kroppsspråk og toneleie går tapt.

Arbeidet med transkripsjonene ble satt bort til en vitenskapelig assistent ved Universitetet i Agder. Dette kan ha både positiv og negativ innvirkning på datamaterialet. På den ene siden var ikke assistenten til stede under intervjuene og noen av detaljene som ikke kom frem i lydopptakene kan ikke noteres og tas med av transkriptøren. På den måten forsvinner noe av samspillet mellom partene i overføringen til tekst. Intervjuene er omformet til en mer formel, skriftlig stil som fjerner noen dimensjoner av muntlige intervjusamtaler. Assistenten ble ikke tydelig instruert om hva som var ønsket i transkripsjonene, og noe informasjon kan dermed ha gått tapt i overføringen til tekst. På den andre siden er det meningsinnholdet i disse intervjuene som er viktig å belyse, og spesialiserte former for transkripsjon er ikke nødvendig. Arbeidet ble også satt bort til en assistent med mer transkriberingserfaring enn jeg selv sitter med. Intervjuene ble transkribert raskt og det er rimelig å anta at transkripsjonene holder høy kvalitet.

Deler av anonymiseringsarbeidet gjennomførte jeg selv. Dette ga meg gode gjennomganger av datamaterialet, selv om transkribering ville gitt meg et enda grundigere dypdykk i rådataene. Den vitenskapelige assistenten transkriberte alle intervjuene til bokmål, som er en vesentlig del av anonymiseringen av transkripsjonene.

4.5 Etiske overveielser

Gjennom hele studien frem til prosjektets slutt har hensynet til etikk stått sentralt. Det foreligger etiske retningslinjer og normer man må forholde seg til ved ethvert forskningsprosjekt, samt finnes det noen formelle krav fra forskningskomiteer. Hensikten er å ivareta forskningsdeltakerne. Dette prosjektet er rapportert inn til og godkjent av NSD. I prosjektet har jeg også fulgt Universitetet i Agders rutiner for behandling av personopplysninger, blant annet ved at denne informasjonen ikke lagres utover prosjektets varighet.

NESH, Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora utvikler forskningsetiske retningslinjer. Disse retningslinjene ble sist revidert i 2021 og skal fremme forsvarlig forskning og bidra til å sikre god vitenskapelig praksis (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). I denne oppgaven har jeg etterstrebet å innrette meg og jobbe etter de fem grunnleggende retningslinjene NESH presenterer. Retningslinjene som berører a) hensyn til personer, b) grupper og institusjoner og e) forskningsformidling utmerker seg som spesielt relevante for dette forskningsprosjektet.

Hensyn til personer fremstår som det viktigste etiske aspektet ved forskningen i denne studien. Det er vesentlig at informantene har god og utfyllende informasjon om prosjektet og hva det innebærer å delta. Informert samtykke er et forskningsetisk hovedprinsipp (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021), og ifølge Jacobsen (2016) består informert samtykke av fire komponenter (s. 47-48): For det første skal deltakerne selv ha kompetanse til å vurdere deltakelse. Samtykket skal også være basert på frivillighet, samt full informasjon om prosjektets hensikt, og forståelse av hva det innebærer å delta. Et slikt samtykke ligger til grunn i dette prosjektet. Informantene fikk tilsendt et grundig informasjonsskriv før de takket ja til å delta, og mulighet til å stille spørsmål i en forberedelsessamtale i forkant av intervjuet. Alle informantene har skrevet under på samtykkeerklæringen (Vedlegg III). I informasjonsskrivet fikk deltakerne informasjon om muligheten til å trekke seg og hvem de skal henvende seg til dersom de har spørsmål. Informantene har også blitt informert underveis om at prosjektet har

dratt ut i tid og blitt gitt informasjon om når de kan forvente at alle deres personopplysninger vil bli slettet. De ble også informert da en vitenskapelig assistent ved Universitetet i Agder tok over transkriberingen av intervjuene. En annen viktig vurdering når det gjaldt respekt for hensyn til forskningsdeltakerne var gjennomføringen av intervjuene. Det var vesentlig å velge en fremgangsmåte som utgjorde minst mulig risiko for at ektefeller eller ekteskapet kunne ta skade av intervjuet, derfor valgte jeg å intervju forskningsdeltakerne som par. Dersom jeg hadde valgt å intervju dem som individ måtte jeg innhentet samtykke for tredjepersonsopplysninger.

NESH legger vekt på grupper og institusjoner av sårbare og svakstilte som kan ha særskilt behov for beskyttelse (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Beskyttelse av forskningsdeltakernes privatliv er et viktig aspekt i dette prosjektet. Leseren skal ikke kunne kjenne igjen informantene eller lokalisering (Ryen, 2017, s.209). Jacobsen (2016) trekker frem sensitiviteten ved innsamlet informasjon og om tematikken er av følsom eller privat art. I dette prosjektet har jeg behandlet informasjon om informantene som NSD anser sensitive eller særlige kategorier av personopplysninger. Prosjektet tar for seg tematikk som anses både som følsom og privat, særlig gjelder dette spørsmål knyttet til seksualitet. Detaljer som angikk familieliv og -forhold, har jeg ikke gravd ytterligere i annet enn det informantene selv har tatt opp. Annen informasjon som kunne være avslørende for forskningsdeltakernes privatliv, er gjennomgående anonymisert. Videre er informantene gitt fiktive og tilfeldig valgte navn. Alder og utdanning/jobb/fagområde er også anonymisert, ved at jeg har valgt å ekskludere dette i mitt prosjekt. Dette er for å sikre informantenes anonymitet i størst mulig grad, og det fremstår heller ikke som informasjon som er relevant for funnene i studien. Utover dette er også utdanningsinstitusjoner, samt hvilke forsamlinger og menigheter forskningsdeltakerne har sin tilhørighet til, anonymisert. At informantene er rekruttert utenfor mitt eget nettverk styrker også anonymiteten. Selv om informantene og personalia er anonymisert, kan det likevel fremkomme trekk som andre kan gjenkjenne. Derfor er dette grundig informert om, og er en del av samtykkeerklæringen alle deltakerne har skrevet under på.

Videre er ansvaret for å formidle vitenskapelige resultater til resten av samfunnet et ansvar forskere og forskningsinstitusjoner har (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Ettersom oppgavens tematikk er lite forsket på tidligere, er det ønskelig å gjøre studien tilgjengelig for en bredere målgruppe enn forskermiljøet. Dette har jeg forsøkt å gjøre ved å ta i bruk et mer alminnelig språk. Likevel kan ikke alle begrep som kan virke fremmede gjøres

rede for eller defineres, da det ville utgjort både tung lesning og lang oppgave. Jacobsen (2016) viser til at det også er viktig å presentere innhentet data så riktig som mulig, blant annet ved å ta hensyn til at sitater som blir tatt ut av sammenheng kan endre betydning (s. 51). Min nærhet til feltet gjør det enda viktigere med åpenhet rundt mine metodiske valg i forskningsprosessen. Hva det gjelder analysen har en utenforstående sosiolog bistått i dette arbeidet for å sikre størst mulig grad av nøytrale vurderinger av funn. Dette handler om å unngå mistanke om fabrikkerte resultater på bakgrunn av egeninteresse, samt at dataen skal presenteres upartisk og skal kunne formidles videre som et gyldig og troverdig prosjekt (Jacobsen, 2016, s. 52). Å studere i egen organisasjon kan ha både fordeler og ulemper. Dette går jeg nærmere inn på i påfølgende underkapittel.

4.5.1 Å forske i egen organisasjon

I mange tilfeller anses det problematisk å forske på eget felt der man kjenner aktørene. Det kan være mer utfordrende å opprettholde distanse og å være upartisk (Repstad, 2007, s. 38-39). Gjennom arbeidet med dette prosjektet har jeg fått oppleve både positive og negative konsekvenser av å forske i egen organisasjon. På den ene siden har jeg forsøkt å ha et bevisst forhold til de utfordringene det vitenskapelige forskningsarbeidet i egen organisasjon byr på. På den andre siden av dette ser jeg imidlertid at nærhet til og innsikt i organisasjonen også kan ha gitt meg noen fordeler. I dette kapittelet legger jeg frem noen av mine erfaringer og problemstillinger jeg møtte på.

Innledningsvis var det viktig for meg å orientere organisasjonen om prosjektet. Min henvendelse ble positivt møtt av daværende generalsekretær. På dette tidspunktet hadde jeg kun tilknytning til Misjonssambandet gjennom eget engasjement. Underveis i arbeidet med oppgaven fikk jeg stilling i Norsk Luthersk Misjonssamband ung. Da var det svært vesentlig å informere forskningsdeltakerne om stillingen jeg takket ja til, og forsikre dem om at forskningsarbeidet forble uavhengig av min arbeidsplass og at det ikke skulle ha noen konsekvenser for dem som informanter.

Ry Nielsen og Repstad (2004) skriver at den «rene forskerrolle» er en fiksjon i samfunnsvitenskapen. Ved kvalitativ metodebruk er det både nødvendig og uunngåelig at forskningsdeltakerne opplever forskeren som mer enn *bare* forsker. For å få tak i relevant data er man som forsker avhengig av å ha en grad av sosial og medmenneskelig relasjon til

deltakerne utover det forskningsmessige (Ry Nielsen & Repstad 2007, s. 234-235). Forskereffekten vil derfor alltid være til stede i større eller mindre grad.

At jeg selv er en del av Norsk Luthersk Misjonssamband, har stilling der og kjenner organisasjonens hverdag, har gitt meg en verdifull innfallsvinkel. Jeg har kjennskap til språket som brukes, verdigrunnlaget, og hva som rører seg innenfor noen forsamlinger og i organisasjonen sentralt. Noe av denne innsikten ville ikke en utenforstående forsker besittet. Denne forhåndskunnskapen til miljøet kan bidra til at forskeren er bedre rustet til å forstå det som skjer. Etersom forskningen foregår på min «hjemmebane» vil det kanskje i større grad også være mulig å unngå feilslutninger og mistolkninger, som en forsker utenfra ikke ville hatt samme forutsetninger for (Repstad, 2007, s. 39).

På den andre siden kan det å forske i egen organisasjon utgjøre en risiko for å miste den akademiske distansen. I tillegg til dette kan det være en utfordring om jeg på forhånd kjenner til forskningsdeltakerne og at de kjenner til meg. Fra et forskerperspektiv vil man gjerne bedrive mer selvsensur for ikke å havne i ubehageligheter med mennesker man senere skal treffe igjen (Repstad, 2007, s. 39). Fra deltakernes perspektiv vil de kanskje pynte på svarene sine eller snakke på den måten de tror jeg ønsker fordi vi i større eller mindre grad har mulig kjennskap til hverandre. Min opplevelse var at disse mekanismene var vanskelig å utelukkende motvirke. Samtidig erfarte jeg at informantene fort ble trygge i intervjusituasjonen og hadde tillit til meg, noe som kan komme av vår forhåndskjennskap til hverandre/felles tilhørighet til organisasjonen.

Jeg har også god kjennskap til og innsikt i hvordan seksualitet og samliv blir formidlet i organisasjonen. Ved at mange i mitt nettverk også har tilhørighet til Misjonssambandets forsamlinger, har jeg også erfart hvordan andre påvirkes av og opplever formidlingen av seksualitet og samliv. Dette gir meg mulighet til å kjenne igjen typiske kulturelt tillærte formuleringer som ikke reflekterer hvordan de ville snakket om temaene på daglig basis. I forbindelse med intervjuer er denne innsikten en fordel. Intervjudata er alltid preget av situasjon og språksammensetninger (Ry Nielsen & Repstad, 2004, s. 239). God innsidekunnskap gjør det lettere å forstå konteksten, og det informantene forteller må ses i lys av denne (Ry Nielsen & Repstad, 2004, s. 239).

Tilhørigheten, og mitt personlige engasjement om å belyse seksualitet og samliv i kristne kontekster, kan ha vært en vesentlig faktor i opprettholdelsen av motivasjon og utholdenhet gjennom forskningsprosessen. Mitt ønske om å lære noe om hva som rører seg blant unge par og synet på seksualitet og samliv har generert en motivasjon til å jobbe grundig med dette prosjektet. Engasjementet og interessen jeg har møtt blant andre i organisasjonen og på min arbeidsplass har også vært en viktig faktor for min motivasjon.

Det finnes noen begrensninger ved å studere egen organisasjon. Blant annet kan det være vanskelig å anlegge et utenfraperspektiv på hva man forsker på (Ry Nielsen & Repstad, 2004, s. 241). Underveis i intervjuprosessen erfarte jeg at, selv om jeg hadde utarbeidet en «ikke-ledende» intervjuguide, viste det seg utfordrende å ikke stille ledende spørsmål eller forsøke å «fiske frem» svar jeg trodde befant seg der. Dette var jeg bevisst på at kunne skje og forsøkte etter beste evne å opprettholde en viss distanse som intervjuer. Forskningsdeltakerne kjenner også til min tilhørighet til organisasjonen og kan tro at jeg vet mer enn jeg gjør, eller forstår hva de mener uten at de trenger å fortelle alt. På samme måte kan jeg også stole for mye på hvor godt orientert jeg er. Dette har spesielt gjenspeilet seg i språket informantene bruker. Derfor har det vært vesentlig for meg å stille oppfølgingsspørsmål, slik at dataen blir mest mulig riktig.

I arbeidet med analysen kan man også møte på utfordringer når man studerer egen organisasjon. Blant annet kan det være vanskelig å ikke la egne forutinntatte meninger påvirke tolkningen av data (Ry Nielsen & Repstad, 2004, s. 242). For å gi meg selv avstand fra egen data valgte jeg å la en sosiolog gå igjennom transkripsjonene mine. Vi sammenlignet funn og aktuelle kategorier, og hadde gjort oss mange av de samme tankene. Valget om å gjøre det på denne måten handlet om at jeg ønsker å presentere dataen på riktigst mulig måte, og ved å gjøre det på denne måten fikk jeg avdekket hva som var min egen forutinntatthet og hva som var interessant fra et forskerperspektiv. Metoden kalles kollektiv kvalitativ analyse, og er en grundig og pålitelig måte å starte analysearbeidet på (Eggebo, 2020). Utfordringen med å presentere datamaterialet riktig, videreføres i selve analyseprosessen, da nærheten til feltet kan gjøre det vanskelig å skrive «sannheten» (Ry Nielsen & Repstad, 2004, s. 242). Som ansatt er jeg forventet å være lojal mot organisasjonens verdisyn og det kan være fristende å filtrere dataen dersom f.eks. noe kritikkverdig avdekkes i materialet. Gjennom arbeidet har jeg vært åpen for overraskelser og for at min førforståelse kan motbevises eller bekreftes. Ovenfor egen organisasjon og arbeidsgiver kvier jeg meg ikke for å legge frem «sanne data», men opplever at de er positive til og interessert i hva min oppgave kan lære dem.

4.6 Analyseprosessen

Å arbeide med og analysere store mengder kvalitativ data kan virke overveldende, og man kan føle seg fortapt i egne transkripsjoner (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 216). Etersom intervjuene ble transkribert av en vitenskapelig assistent var det vesentlig for meg å gjøre meg god kjent med teksten. Derfor startet jeg analysearbeidet med å lese gjennom intervjumaterialet gjentatte ganger. Under de første gjennomlesningene noterte jeg meg det jeg synes var interessant. På denne måten hadde jeg en mer instinktiv tilnærming til teksten, og var åpen for nye og uventede fenomener (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 48).

Datamaterialet ble kodet og kategorisert i tråd med en tematisk analyse. Grupperinger av data med viktige fellestrekk ble samlet i kategorier (Johannessen et al., 2018, s. 279). Innledningsvis i analysearbeidet benyttet jeg, sammen med en utenforstående sosiolog, meg av kollektiv kvalitativ analyse. Metoden har fire trinn: 1) gjennomgang av datamaterialet, 2) kartlegging av temaer, 3) temagrupping og 4) disposisjon og arbeidsplan (Eggebo, 2020, s. 107).

I kollektiv kvalitativ analyse er det første trinnet å gjennomgå datamaterialet i fellesskap (Eggebo, 2020, s. 112). Etersom jeg har samlet inn dataen, var hans blick på materialet helt ferskt. Vi gikk først igjennom intervjuene hver for oss, for deretter å gjennomgå dem i fellesskap. Gjennomgangen ble utført ved at den utenforstående sosiologen presenterte sitt sammendrag av materialet, mens jeg noterte ned stikkord. Deretter presenterte jeg mitt sammendrag. Underveis i gjennomgangen både kommenterte og diskuterte vi hverandres punkter, som ledet oss over i trinn to.

I trinn to foretok vi en åpen kartlegging av tema i datamaterialet (Eggebo, 2020, s. 113). Vi forsøkte å utvikle kategorier som rommet erfaringene og handlingene jeg studerte fullt ut (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 226-227). En av oss nevnte et tema og vi noterte oss de intervjuene og underpunktene som var aktuelle. Dette hadde vi også gjort individuelt på forhånd, og vi vurderte i fellesskap hvilke punkter som fremstod mest hensiktsmessige og aktuelle for de ulike temaene. Denne delen av prosessen er lik det Johannessen et al. (2018, s. 282-284) kaller koding. Temakartleggingen gav oss noen overordnede temaer: formidling, grenser, sexlyst, overgangen til ekteskap, Bibelens rammer for sex, sex som Guds gave, intimitet og sex, å velge å vente, overrasket over egen sexdrift, jente- og gutteseminar, seksuelt samliv som nygifte og synd og skam.

Under temagrupperinger, som er det Johannessen et al. (2018) kaller for «kategorisering», jobbet vi med å plassere de ulike temaene i passende kategorier (Eggebø, 2020, s. 115). På dette tidspunktet ble ingen kategorier absolutte, men gav meg et fint utgangspunkt for arbeidet videre med analysen. Etter den kollektive kvalitative analysen gjorde jeg det samme på nytt på egenhånd. Ut ifra temaene vi utviklet i temakartleggingen, utformet jeg analytiske kategorier. Grenser, Bibelens rammer for sex og å velge å vente grupperte jeg sammen fordi det overordnet handler om grensesetting. Sexlyst, overgangen til ekteskap, overrasket over egen sexdrift og seksuelt samliv som nygifte ble gruppert sammen fordi det handler om overgangen til å kunne leve i seksuell utfoldelse. Formidling og jente- og gutteseminar ble samlet til én kategori fordi begge deler tar for seg hvordan seksualitet formidles i sammenhengene informantene går i. Sex som Guds gave, og intimitet og sex grupperte jeg sammen fordi flere av deltakerne uttrykte et skille mellom intimitet og sex. De uttrykte sex som noe positivt fordi det var Guds gave, men utenfor rammene av ekteskapet var det skittent og skadelig. Synd og skam ble en egen kategori fordi temaet går igjen i skildringer gjennom flere av temaene. Kodingen og kategoriseringen ga meg god oversikt over tekstmaterialet. Innledningsvis tok jeg for meg ett og ett intervju, for deretter å se de i sammenheng. Hvert tema fikk sin fargekode. Deretter fikk hvert intervju et tall som ble brukt til å identifisere hvilke temaer som var gjeldene for de ulike parene. Videre så jeg etter likheter og forskjeller temaene presenterte for de ulike informantparene.

Det fjerde trinnet i kollektiv kvalitativ analyse handler om disposisjon og å lage arbeidsplan (Eggebø, 2020, s. 117). Vi tok for oss temaene og laget et tentativt forslag til disposisjon. Etersom det resterende arbeidet med analysen kun var mitt eget, fulgte vi ikke prinsippene ved en kollektiv kvalitativ analyse til punkt og prikke. Disposisjonen vi utviklet endret seg underveis i analysearbeidet.

Videre i analyseprosessen plasserte jeg kategoriene i et dokument, hvor jeg benyttet meg hyppig av klipp/lim-verktøyet for å sortere informantenes sitater i den aktuelle kategorien. Denne delen av prosessen var preget av å bevege seg frem og tilbake gjennom intervjuene. Å jobbe på denne måten er i samsvar med den hermeneutiske sirkel, hvor formålet er å fortolke deler av teksten for å skape en dypere forståelse av helheten (Kvale & Brinkmann, 2009/2019, s. 237). Datamaterialet jeg har samlet inn er rikt og stort, og jeg har derfor valgt å legge mye vekt på sitatene. I analysen presenteres empirien, som blir knyttet opp mot tidligere forskning i en avsluttende drøfting.

4.7 Presentasjon av informanter

Utvalget består av fire par. Alle har på sin måte tilknytning til Norsk Luthersk Misjonssamband - enten ved å være aktive i en av Norsk Luthersk Misjonssambands forsamlinger, eller gjennom frivillig engasjement eller ansatte som i organisasjonen. Parene blir presentert med fiktive navn og aldersintervall, samt stedlig plassering innenfor de allerede beskrevne regionene. Beskrivelsene som blir gitt av informantene tar utgangspunkt i informasjonen som var gjeldende på intervjuets tidspunkt. Det vil si at dersom parene har fått barn, byttet jobb, flyttet, skilt seg eller lignende i etterkant av intervjuene, tas det ikke stilling til i denne oppgaven.

4.7.1 Pernille og Kristoffer

Pernille har vokst opp sammen med foreldre og søsken. Gjennom oppveksten har hun vært aktiv på bedehus. På videregående gikk hun på en av Norsk Luthersk Misjonssambands internatskoler for deretter å ta et år på bibelskole.

Kristoffer er Pernilles ektefelle, de har vært gift i fire år. Han har vokst opp i en kristen familie med søsken og gått på bedehus i oppveksten. Han gikk på en av Norsk Luthersk Misjonssambands internatskoler og videre på bibelskole. Sammen med Pernille har han bosatt seg i Øst.

Pernille og Kristoffer var åpne og imøtekommende da jeg møtte dem for intervju. Det var tydelig at tematikken var noe de som par hadde snakket om og reflektert over sammen. De var begge engasjerte og til stede, og virket komfortable med å dele av sitt samliv. Pernille snakker om det hun kaller internatkultur, hvor hun viser til hvordan noen utforsker sin seksualitet i disse settingene. Det er ikke alltid voksne til stede og de har større ansvar for seg selv, de bor gjerne bare noen dører fra hverandre og terskelen for å sove sammen blir lavere. Kristoffer er ikke helt enig i omfanget av internatkultur som Pernille beskriver, men bekrefter også at det gjerne var tilfeller av samleiedebuter på internatet - som man ikke snakket om eller som ble feid under teppet. Mot slutten av intervjuet spør de om jeg skal ha med noe om pornografi. De ønsket å fortelle om at dette var noe som har preget deres samliv. De ventet begge med samleie til ekteskapet.

4.7.2 Morten og Helena

Morten er den eldste av informantene. Han har søsken, og familien har tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. Gjennom ungdomsårene bekjente han seg ikke som kristen, men gikk senere på bibelskole og er nå en engasjert kristen.

Helena er gift med Morten, de har vært gift i seks år. Hun er oppvokst i en kristen familie med tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband, og har flere søsken. På videregående gikk hun på offentlig skole, og har senere gått på bibelskole. Sammen med Morten er hun bosatt i Nord og har barn.

Morten er den eneste av informantene som har hatt samleie med noen andre enn sin ektefelle. Han forteller om en oppvekst hvor han tydelig har blitt oppfordret til å vente, men mener at miljøene han vanket i som ungdom gjorde at han valgte annerledes. Det virker som Morten har et noe anstrengt forhold til sine tidligere erfaringer og forteller at han i perioder har lurt på om smerten han har kjent på i forbindelse med dette er «Guds straff» for at han valgte å leve seksuelt aktivt før ekteskapet. Helenas historie er litt annerledes. Hun hadde ikke vært med noen før Morten. Dette preger hvordan de snakker om samliv og de gir tydelig uttrykk for at det kan være krevende å snakke om sex.

4.7.3 Kristine og Fredrik

Kristine og hennes søsken er født inn i en misjonærfamilie, men hun er oppvokst i Norge. Gjennom oppveksten hadde familien tilknytning til en av Norsk Luthersk Misjonssambands foreninger. Kristine gikk på en av organisasjonens internatskoler.

Fredrik har vært gift med Kristine i to år. Fredrik er oppvokst i en familie med skilte foreldre, hvor den ene siden er uten kristen tilhørighet. Han begynte på en av Norsk Luthersk Misjonssambands internatskoler og gikk videre på en kristen folkehøgskole. Han har også gått på bibelskole. Sammen med Kristine er han bosatt i Sør.

Kristine og Fredrik hadde det korteste intervjuet med. De var åpne og velformulerte. Det var tydelig at de både sammen og hver for seg har reflektert over sex og samliv. Kristine og Fredrik debuterte seksuelt med hverandre etter at de forlovet seg. De forteller at det føltes riktig å ha samleie, men at de i ettertid har fundert mer på at det kanskje var galt av dem å ha sex før de

giftet seg. Kristine sitter med en opplevelse av at hun hadde et større ansvar for å sette grenser. Fredrik har tidligere vært avhengig av pornografi, og de gir begge uttrykk for at det har preget deres relasjon. Fredrik gir på sin side uttrykk for en bekymring for at pornografien skal gjøre sex til et middel for nytelse, mens Kristine preges av tankene om å ikke leve opp til forventninger pornografien danner. På den andre siden lufter de tanken om at pornografien også har skapt større rom for dem å utfolde seg mer kreativt i sitt seksuelle samliv.

4.7.4 Eirik og Sara

Eirik er oppvokst i en familie med tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband, og har søsken. Eirik har gått på en av organisasjonens internatskoler og senere på bibelskole. Han har gjennom ungdomstiden vært innom bedehus tilknyttet ulike organisasjoner.

Sara er gift med Eirik. Hun er også vokst opp i en kristen familie med tilhørighet i Norsk Luthersk Misjonssamband, og har søsken. På videregående gikk hun på en av organisasjonens internatskoler, og har også gått på bibelskole. Sammen med Eirik har hun barn og er bosatt i Øst.

Eirik og Sara virket trygge i intervju situasjonen og med hverandre og tematikken. De delte enkelt og utdypende. De var ordrike og reflekterende, men satte noen ganger så mange ord på tanker, følelser og opplevelser at historiene deres noen ganger kunne oppleves å drukne i ord. På lik linje med flere av de kvinnelige informantene forteller Sara at hun ble noe overrasket over sin egen seksuelle drift. Hun kan ikke huske at kvinners lyst noen gang har blitt satt på agendaen. Da jeg spør dem om de ventet med sex til ekteskapet svarer de at det kommer an på hva jeg definerer som sex. I deres kjæresteforhold var de intime og gjorde «alt» annet enn å ha samleie, og mener derfor at de hadde sex før de giftet seg. Dette føltes feil for dem og de gikk runder med hverandre på at dette var noe de burde slutte med.

5 Analyse

I dette kapitlet presenteres datamaterialet som er samlet inn gjennom fire kvalitative intervjuer, gjennomført med kristne ektepar med tilhørighet til Norsk Luthersk Misjonssamband. Ettersom det er lite forskning på sex og samliv i kristen kontekst fra tidligere, har jeg valgt å dedikere mye plass til presentasjonen av oppgavens empiri. Kapitlet beskriver de empiriske funnene, og er delt inn i elleve hovedtemaer med tilhørende undertemaer. Temaene er delt inn på bakgrunn av tendensene som kommer til uttrykk i datamaterialet. Analysen baserer seg på sitater fra informantene. Sitatene presenteres slik de er transkribert, og markeres med innrykk og fiktivt navn. I de tilfellene sitatet presenterer utsagn fra begge av informantparet, markeres dette med fiktivt navn i fet skrift før sitatet.

Et sentralt tema i intervjuene var å vente med sex til ekteskapet. Innledningsvis i analysen presenteres et sitat som beskriver informantenes utgangspunkt for ønsket om å vente:

Pernille: Jeg hadde veldig tro på å spare seg til en person. Jeg tror det handlet både om å ære Gud. At jeg rett og slett hadde lyst til å stole på han, når han sier at ekteskapet er rammen. Så der var det en selvfølge. [...] Det var det jeg ville ære. Det var en del av det. Og så var det også sånn grunnleggende tro på at dette er godt for oss. [...] Det handlet ikke bare om Gud, men det handler om å ta vare på meg selv og ikke ... Jeg ville beskytte hjertet mitt, og jeg ville ære deg og Gud.

Kristoffer: Ja. Jeg tror vi valgte fordi det var det jeg følte Bibelen sa. Jeg liker jo også veldig logiske ting, men hvis Bibelen sier det og det er det beste, så vil jeg gjerne gjøre det. Jeg stilte aldri spørsmål ved det egentlig.

5.1 Intimitet og sex

Innledningsvis i denne oppgaven avgrenset jeg «sex» til å bety samleie. I denne delen av analysen legges dataen som er grunnlaget for denne vurderingen frem. Et interessant aspekt, og noe som var påfallende i flere av intervjuene, er hvordan informantene snakket om og anvendte begrepet «sex». Slik som det fremgår av analysene, er det et skille der flere av informantene skiller mellom «sex» og «intimitet». Intimitet beskrives av informantene som noe nært og personlig som deles mellom partene i ekteskapet, mens sex fremstilles ofte som noe nær instrumentelt og tilsynelatende løsrevet fra eller uavhengig av følelser og intimitet.

Blant informantene råder noe uklarhet rundt hva som er greit og ikke av seksuelle handlinger dersom de ønsker å følge deres fortolkning av bibelske retningslinjer. Selv om grensene parene

satte for seg selv gjenspeiler en viss konsensus, uttrykker samtlige par også at det var vanskelig å vite hva som var synd. Pernille og Kristoffer har snakket om at grenser er individuelle for alle kjærestepar, men at de forebyggende grensene de satte ble til fordi de ikke visste hva som var galt og ikke. Pernille er likevel ganske kontant i svaret når jeg spør henne hva som blir tematisert som synd:

«The bottom line» er liksom penetrering (hehe). Det det kan bli barn av, er nok det som er definert hva sex er, men at det også er ting før det som er veldig intimt. (Pernille)

Penetrering og det det kan bli barn av, er det som er synd, og Pernille definerer dette som sex. Samtidig valgte hun og Kristoffer at de ikke skulle se eller ta på hverandres nakne kjønnsorgan før de var gift. Dette valgte de fordi de opplevde at det var for nære det å ha sex. I Pernille og Kristoffers tilfelle finner vi altså at det er mye som kan være intimt og befinne seg i en gråson, men deres definisjon av sex er penetrering og det som kan skape liv.

De øvrige informantene er mindre konsise når de forteller om deres definisjon av sex. Både Morten og Kristine forteller at deres opprinnelige tanke om hva sex er, endret seg. Morten uttrykker mye av det samme som Pernille. Det før-coitale og intime som antageligvis skjer før et samleie er «bare kos», og det er penetrering som er sex:

Nei altså, egentlig. Egentlig så har jeg jo alltid opprinnelige tenkt at sex, det var liksom, det var jo selve den akten med penetrering som var på en måte, da var det liksom sex. Så var det liksom alt før, det var på en måte bare kos da. Men jeg visste at det var jo kort vei imellom disse her. Hvis du kom over disse stegene, så blir det bare kortere og kortere, algoritmisk kurve det dere der. (Morten)

Også Morten forteller at de forebyggende grensene ikke blir satt fordi det er sex, men fordi å tøyse disse gjør veien til samleie kortere. Hva som er «bare kos» og det som blir ansett som «veldig intimt» av Morten og Pernille, vet vi ikke. Dersom vi antar at forløpet til et samleie er relativt likt i de fleste forhold, kan det se ut som at parene har mye rom for seksuell utfoldelse så lenge penetrering ikke skjer.

For Kristine endret tankene seg etter hun og Fredrik ble kjærester, men hun gir fremdeles uttrykk for at hun ikke vet hva sex er:

Vi snakket jo om sex var greit før eller når det var greit å ha sex. Men også om hva vi kunne

definere som sex. For det var der kanskje mest jeg opplevde at mine grenser endret seg. Først så hadde jeg tenkt at alt fysisk intimt med en person var sex. Og når vi ble sammen, så flyttet de grensene seg til at det var noen fysiske intime handlinger, som jeg ikke tror er definert som sex kanskje. Det var jo mye om når det er greit å gjøre visse ting og hva er det som er sex.

(Kristine)

Usikkerheten vedrørende hva sex er kommer tydelig frem i Kristines refleksjoner. Hun gikk fra en oppfattelse av at alle intime handlinger med noen andre var sex, og i samtalene med Fredrik snakket de mye om hva som var greit for dem å gjøre og når handlingene ble til sex. Når jeg spør dem om de ventet med til ekteskapet, svarer de at de ikke gjorde det og viser til at de hadde samleie et par ganger etter de forlovet seg. Sara og Eirik svarer på en annen måte:

Forsker: Valgte dere å vente med sex til ekteskapet?

Sara: Eh, ja. Det kommer an på hva man legger i liksom ordet sex (hehe). Og det er det som jeg fortsatt synes er vanskelig. Så på en måte så kan man jo si at ... Jeg heller kanskje mest mot at «nei, vi ventet ikke».

Eirik: Mhm.

Forsker: Hva definerer du det ut ifra da?

Sara: Ehm. Ja, sant.

Eirik: Man kan bare konkret å si at vaginal sex og sånn, det hadde vi ikke. Men gav hverandre orgasme uten å måtte gjøre det.

Sara: Mhm, med klærne, holdt jeg på å si. Og vi kom såpass langt, også kjente vi på «Å nei, dette her er feil».

Eirik: Ja.

Sara: Altså, det opplevdes feil selv om vi kanskje ikke visste konkret at dette var å ha sex på en måte, så opplevdes det helt feil.

Sara og Eirik vurderer egne seksuelle handlinger på en annen måte enn de øvrige informantene. Til tross for at de selv svarer at de ikke ventet med sex til ekteskapet, har de ventet per definisjon i denne oppgaven, dette fordi de ikke har hatt samleie. Sara og Eirik ligner likevel de andre informantene i at de er usikre på hva som faller innenfor definisjonen av å «ha sex». Sara forteller at det var etter orgasmer følelsene av at det de drev på med var feil. På lik linje med de

andre parene hadde de et ønske om å følge deres fortolkninger av Bibelens rammer for seksuelt samliv, og de strebet etter å opprettholde grensene.

Det er mulig utfordringene med å etterleve forebyggende grenser oppstår dersom man ikke vet hva som definerer sex. Sex er et utydelig begrep med uklar definisjon for samtlige informanter. Dersom sex kun er penetrering og samleie vil informantene har stort spillerom til å utforske hverandre før et ekteskap. Likevel forteller flere av parene at selv før-coitale handlinger «føltes feil», og dersom parene velger å følge sin samvittighet på dette, blir handlingsrommet for seksuell utforskning som kjærester mindre. Derimot virker det som det er mye parene oppfatter som intimt som også føles feil, selv om de setter samleie som «den ultimate grensen». Men hvorfor settes det grenser før samleie hvis det er det som er sex, og sex er synden? Sara beskriver forvirringen rundt hva som faller innenfor kategorien sex, og hva som er lov, på denne måten:

(...) Det har alltid vært snakk om at man skal vente med sex til ekteskapet. Det skulle være så selvforklarende om hva sex er. Men vi var litt sånn «men hva er sex?». Er grensen at vi ikke skal kysse eller er grensen der at vi ikke skal ta på kjønnsorganet, eller er grensen der at vi ikke skal gi orgasme til hverandre, eller er sex at mannen går inn i damen? Er det det som er sex? Hva er sex og hva blir lagt i ordet sex? Det syns jeg enda er ... Jeg vet liksom ikke hva sex er. Hva inngår liksom i det ordet. (Sara)

Både Pernille og Morten er tydelig på at det er penetrering som er sex og at det skal unngås før ekteskapet, mens for Kristine og Sara og Eirik er definisjonen av sex vanskelig. Det kan tenkes at det i de tilfellene hvor parene synes det er utfordrende å definere hva sex er, at det også er mer utfordrende å opprettholde de grensene de har satt for seg selv. I tillegg er det også mulig at de vil styre grensene sine ut ifra samvittigheten og hva som føles galt. Det vil gjøre rammene for hva som er rett og galt individuelle, og den diffuse definisjonen av sex vil muligens gjøre flere seksuelle handlinger akseptable. I et slikt tilfelle vil det ikke være informantenes fortolkning av Bibelens seksualetiske retningslinjer som er viktig, men deres eget moralske kompass.

I sitatene over kommer det til syne at informantene snakker om intimitet og sex på en måte som skiller disse begrepene fra hverandre. Eirik sier dette:

Jeg tenker kanskje at det er et av sentrale elementer ved sex da. Hvis du skal skille seksualitet fra intimitet for eksempel, så kan det være et sånt et skille, et holdepunkt. Altså, det er veldig sånn flytende grenser. For du kan være intim, for seksualitet innbefatter jo mer enn orgasme og

det starter kanskje før der. Men det er kanskje en sånn, der tydeliggjør innenfor sex.

(Eirik)

Eirik snakker om orgasmer som et skille mellom intimitet og sex. Orgasmer blir omtalt som et sentralt element ved sex og kan brukes som et skille mellom nettopp sex og intimitet. Eirik og Sara forteller at de selv mener de ikke ventet med sex til ekteskapet fordi de gav hverandre orgasmer. Å være intime med hverandre ser derfor ut til å være det som skjer *før* en orgasme, og å være intime oppfattes å være akseptabelt.

Pernille sier noe av det samme når hun snakker om at penetrering og det det kan bli barn av, er det som er sex. Hun sier også at det er ting før dette som også er intimt. Både Eirik og Pernille snakker om sex og det intime, og det legges frem som om det er to ulike ting. Flere ganger i løpet av intervjuene skildres ulike handlinger som intimt, men det er kun samleie som er sex. Likevel er det ikke alle handlinger som kalles intime som er greit. Blant annet er det å sove sammen noe intimt, men parene prøvde å unngå det som kjæresten. Kristoffer forteller at han og Pernille kunne befinne seg i situasjoner som begynte «å minne veldig mye om nakenhet og litt voldsom intimitet». Det kan virke som intimitet har graderinger, og at «voldsom intimitet» ligner samleie mer enn annen intimitet som f.eks. å sove sammen. Intimitet i «voldsom» forstand ser imidlertid ut til å falle innenfor kategoriene over hva som ikke er greit.

Parene gir uttrykk for at noen grad av intimitet er akseptabelt, men dersom det begynner å «ligne på sex» har de tråkket over en grense. Å sove sammen med hverandre omtales som intimt, men det er likevel noe parene ønsker å unngå. Intimitet ser, til tross for disse grensene, ikke ut til å bli sex før intimiteten blir «voldsom» og de gir hverandre orgasmer. Selv om det skilles mellom intimitet og sex, og intimitet i større grad er akseptabelt, gir flere av informantparene uttrykk for at det også er sider ved intimitet som oppleves som galt å utføre.

5.2 Mellom begjær og Guds gave

Seksualitet og intimitet forbindes også med lyst. Lyst i denne sammenheng fremstilles i liten grad som noe positivt når den forekommer utenfor ekteskapets ramme. Informantene snakker om begjær og kjødslust. I hovedsak er dette begreper som går igjen hos de mannlige informantene. Begrepene brukes henholdsvis i sammenhenger der de ønsker å forklare en seksuell lyst, og kroppslig lyst. Begrepene legges frem som negativt belastet, men dette ser ut til å endre seg med hvilke livssituasjoner det er snakk om:

Det er greit å kjenne på seksuell tiltrekning og sånne ting, men at du følger det begjæret til noen du ikke gifter deg med enda, tenker jeg er synd. Det er nok litt vanskelig når man er forlovet, for det er fortsatt ikke kona di. Så det å begjære sin egen kone er jo bra, men før en kommer dit, så er det ikke der fokuset bør være. (Eirik)

Eirik tar, i dette sitatet, for seg tre ulike livsfaser: singel, forlovet og gift. Han forteller at seksuell tiltrekning ikke er galt å kjenne på, men at dersom man handler på seksuelle lyster med noen du ikke er gift med, er det synd. Begjær ovenfor egen kone blir betegnet som noe bra, mens begjær for noen du ikke er gift med er synd. Kristoffer skildrer det samme. Ved spørsmål om deres syn på seksualitet har endret seg etter de giftet seg, svarer han dette:

[...] Det har fått en dypere betydning og at det har, kanskje for min del, gått mer vekk fra det ordet begjær. At begjær er på en måte noe positivt, fordi man har vokst opp med det at begjær er noe negativt. Men at det er noe positivt for ekteskapet og at det er fint. (Kristoffer)

Begjær går fra å være noe som ikke anses bra, til noe som er positivt i ekteskapet. Det skjer en endring i begrepsbetydningen når ekteskapet er rammen rundt begjær. Kristoffer forteller at han er oppvokst med at begjær er et negativt ladet begrep. Morten legger til enda en side ved begjær:

Det begjæret man hadde kunne man på en måte få tilfredsstilt uten at man følte noe skam. (Morten)

Sitatet er hentet fra når Morten forteller om overgangen fra å være kjærester til å bli ektefeller. Han legger til at å tilfredsstille begjæret som kjærester følte skamfullt. Også i hans tilfelle går begjær fra å være knyttet til negative emosjoner, til å bli noe han kunne få tilfredsstilt uten skam og skyld. Begjær i og utenfor ekteskapet fremstilles som motpoler. Kjødslust har, hos mine informanter, derimot ingen positiv side. Kristoffer bruker begrepet når han beskriver farene ved seksualitet:

At vår kjødslust på en måte ... At vi fort kan bli bedratt og at vi kan kjenne på lyster til noe som ikke vil faktisk gi ekstra tilfredsstillelse, men kun midlertidig liksom. Det advarer jo oss veldig tydelig mot det. Så det er en fin greie, samtidig som det er en stor fare, som en fort kan bli forført av. (Kristoffer)

Det er et tydelig skille mellom når seksuelle følelser eller tiltrekning anses som positivt. Kjødslust er på lik linje som begjær negativt belastet. Det er skadelig og kan lure deg. Som ugift advares det mot å følge denne lysten, men er kjødslust innenfor ekteskapet det samme som begjær? Begrepene betyr og brukes om det samme, men det skisseres ikke noen endring i

kjødslysts betydning i overgangen til ekteskap. Det som skiller kjødslyst og begjær ser ut til å være at kjødslyst beskriver de «urene» lystene, mens begjær kan gå fra å være noe urent til en god lyst ovenfor sin ektefelle.

5.2.1 Med Bibelen som ramme

På mange måter snakkes det distansert om seksualitet, og i noen tilfeller virker svarene innlært og mekaniske. Det kan virke som informantene svarer det de tror og mener er rett, men som ikke nødvendigvis gjenspeiler hvilke valg de selv har tatt for seg og eget seksualliv. Eirik svarer blant annet dette på spørsmål om hvorfor han og Sara valgte å gifte seg:

[...] Du forplikter deg overfor hverandre og for Gud. Når du først har sagt ja til det, så er det et valg du har tatt om å elske og ære den andre til døden skiller dere. Det å velge å elske noe, det er noe veldig vakkert ved det. Det finnes gode dager og det finnes dårlige dager. Det bør ikke styres av mine følelser alltid. Jeg tror ved å ære Gud er å holde seg til konen sin. Det er en Gudegitt gode i forhold til rammer for familielivet. (Eirik)

Eiriks utsagn er velformulert, men det fremstår likevel noe skriptet og kunne vært tatt ut av en lærebok. Sitatet indikerer også at dette snakkes om på en annen måte enn det gjøres i dagligtalen. Dette er ingen språkanalyse, men det er interessant å se formuleringer som «å elske og ære den andre til døden skiller dere» bli brukt av unge mennesker som beskriver ekteskapet. Bruken av «ære» går igjen hos flere av informantene. Kristoffer svarer også noe skriptet da han får spørsmål om hva de oppfatter at Bibelen sier om samliv og seksualitet:

[...] Jeg føler Bibelen snakker tydelig om det med ekteskap og hvor flott det er. At mannen må være villig til å legge ned sitt liv for sin hustru og at det er veldig fin greie. (Kristoffer)

Senere i samme sitat bruker Kristoffer også ordet «kjødslyst». Både bruken av dette begrepet og formuleringen om å være villig til å legge ned sitt liv for sin hustru, skiller seg fra hvordan vi kan anta at de snakker om samliv og seksualitet i dagligtalen. Informantene snakker om tematikken på en måte som fremstår mer formell enn hva som kan tenkes at er naturlig for dem. Det gjør det mulig for dem å distansere seg fra hva de snakker om. Hvorfor gjør de det? En mulig grunn kan være at det oppleves nært og privat å snakke om sex og samliv. Men dersom seksualitet og samliv er «en gudegitt gode» som Eirik kaller det, og noe som er fint og godt som samtlige av informantene mener, burde det vel også være enkelt å snakke om? En annen mulig grunn er at tanker informantene har vedrørende seksualitet er tillært og at de ikke har

grunnlag fra egne tanker, men at de svarer ut ifra hva de har blitt opplært til å mene. Det fremstår som en søkt slutning å trekke, men det er mulig at informantene er mekaniske i svarene og distansert i måten å snakke på fordi de selv ikke har tatt stilling til hva de mener. Dette kan også vise seg ved at flere av informantene viser til litteratur underveis i intervjuene:

Jeg husker jeg leste om ei som kjente på skam...

(Pernille)

Jeg husker rett før vi giftet oss, så leste jeg en bok som heter «Ti ting jeg burde visst før jeg giftet meg...»

(Fredrik)

5.3 Grenser

Grenser er et sentralt tema i denne oppgaven. I denne delen presenterer jeg hvordan informantene velger å sette grenser for sitt seksuelle samliv som kjærester. Videre ser jeg også på deres begrunnelser for disse grensedragningene. Gjennom intervjuene blir det synlig at informantene begrunner egen grensesetting ulikt. Likevel er det gjennomgående at deres tolkning av Bibelen setter rammer for seksualitet, og er en viktig rettesnor for hvordan parene ønsker å leve. Eirik forteller at det å være kristen er å velge å leve et liv hvor du følger Guds regler, og han er tydelig på hvorfor han ønsker å etterleve det han oppfatter Bibelen sier om seksualitet:

Ja, jeg tenker også om det å følge det Bibelen sier om ekteskapet som rammene for seksuelt samliv, så er det noe jeg ønsker å følge på lik linje som alle andre bud. Det er ikke sånn at man kan velge ut noen bud som en skal følge. Det å følge Jesus er jo en, holdt jeg på å si, en total pakke du gir hele livet til Gud. Det innebærer alt fra økonomien din til seksuallivet ditt. Så på lik linje med at jeg ønsker å følge Gud og gi han penger og tid, omsorg til andre, så er det også seksualitet og de rammene Gud har gitt for det. Også må man liksom ta tiltak deretter da. Når det gjelder økonomi for eksempel, så må du sette deg ned å planlegge kanskje hva du skal gi, hva du har råd til, hva du har ikke. Når det gjelder seksualitet, så må du også ha noe grenser som gjør at du ... for det hjelper deg til å følge den veien som Gud har lagt og som tror er den beste for meg selv og for andre. Som jeg sa på lik linje med andre bud som man må ta noen grep for å følge. Og det kan av og til koste, men det er det beste for en selv og andre. Ja, jeg opplever det som en fornuftig og god ting da. Og som er en styrke å ha liksom en sånn rettesnor.

(Eirik)

Morten beskriver noe av det samme som Eirik. Han omtaler Gud som en pappa som ønsker det beste for barna sine, og at rammene Bibelen setter for seksualitet handler om å ivareta «barnas» beste.

Nå så tenker jeg på en måte ... altså vi som Guds barn på en måte. Det er Gud som far som har på en måte ordnet skrifta for oss for å prøve å lære oss noe. Og det er en sånn (hehe), ehm. Man ser det jo selv når man blir foreldre liksom. Altså, for eksempel «Jeg vet jo hva som er problemet ditt. Du er trøtt nå. Gå nå og legg deg». Hvis du legger deg så blir det greit for oss alle sammen her. Mens «Nei, nei, nei. Vil ikke. Vil ikke». Så det er mer det her at man er Guds barn og det vil man alltid være. Bibelen som Guds ord som har på en måte ønsket så inderlig gjerne å lære oss noe og vise oss noe, og at vi skal forstå på forhånd sånn at vi ikke skal trampe ut i det på en måte.

(Morten)

Til tross for disse rammene, skildres seksualitet som noe positivt og fint blant de fleste informantene. Ved spørsmål om hva informantene oppfatter at Bibelen sier om seksualitet og samliv svarer Sara, som er gift med Eirik, dette:

At det hører til ekteskapet. Og at det er noe godt. Det er noe bra. Det er noe fint som Gud har skapt og noe Gud har gitt oss. Så vi på en måte i ekteskapet, så har vi liksom flere ganger snakket om at det er noe så fint.

(Sara)

Kristoffer er også av den oppfatning av at Bibelen snakker om seksualitet med positivt fortegn, men utdyper at Bibelen også snakker om farer ved seksualitet.

Jeg tenker at Bibelen anerkjenner seksualitet. At seksualitet er en fin greie. Det er en gave fra Gud og det har som hensikt å bli brukt innen forbi rammene av et ekteskap da. Jeg føler Bibelen snakker tydelig om det med ekteskap og hvor flott det er. At mannen må være villig til å legge ned sitt liv for sin hustru og at det er veldig fin greie. Så snakker de også tydelig om faren ved seksualitet. At vår kjødslust på en måte ... At vi fort kan bli bedratt og at vi kan kjenne på lyster til noe som ikke vil faktisk gi ekstra tilfredsstillelse, men kun midlertidig liksom. Det advarer jo oss veldig tydelig mot det. Så det er en fin greie, samtidig som det er en stor fare, som en fort kan bli forført av.

(Kristoffer)

Rammene Bibelen setter for seksuelt samliv oppfattes som grenser satt for deres eget beste. Samtlige av informantene sier det har vært viktig for dem å følge det de oppfatter at Bibelen sier om seksualitet og samliv, og at det har vært avgjørende for hvilke grenser de har satt for seg selv som kjærester. Parene har satt ulike grenser. Hva som defineres som sex og synd varierer, og for noen fremstår rammene for hva som er greit og ikke som diffuse og uklare.

5.3.1 Grenser i praksis

Parene forteller om grenser de satte for sitt seksuelle samliv som kjærester. Til tross for noen individuelle variasjoner, går noen grenser igjen hos samtlige par. De trekker frem at grensene blir satt for å unngå å bli fristet til seksuelle handlinger de tolker Bibelen kategoriserer som synd. I det følgende trekkes det frem to eksplisitte grenser parene satte for å gjøre det enklere å vente med sex til ekteskapet.

Soverom

Med tydelige ønsker om å følge det parene oppfatter som Bibelens rammer for seksuelle handlinger, gjøres konkrete, praktiske tiltak. Helena forteller om grenser knyttet til sovesituasjonen. Hun og Morten satte en grense ved å ikke overnatte i samme seng eller på samme rom. Helena forteller at soveromsgrensen ble etablert for å gjøre det enklere å unngå å ha sex, men også at det å våkne sammen skulle være innenfor ekteskapets rammer.

Ehm, ja. Og så var det jo det der med å sove på hvert sitt soverom. Hvis jeg var på besøk til hans familie liksom, så bodde jeg på gjesterommet. Og det å skulle våkne opp i lag om morgen var innenfor ekteskapets rammer da. Det var jo det egentlig? (Helena)

Pernille snakker også om grenser knyttet til sovesituasjonen. For henne og mannen, Kristoffer, har det vært uaktuelt å sove sammen som kjærester.

Vi begge er jo fra familier der det ikke er naturlig å sove på samme rom sammen. Selv om vi valgte tidlig å ikke sove på samme rom, selv om det fleste andre på skolen gjorde det, så snakket vi tydelig om grenser. (Pernille)

Kristine og Fredrik er eneste par som ikke ventet med samleie til de var gift og lå sammen et par ganger etter de forlovet seg. De forteller at grunnen til at de kun hadde sex et fåtall av ganger før ekteskapet, dreide seg om at de skulle bo hjemme hos Kristines foreldre frem til bryllupet. På samme måte som Pernille beskriver, kommer oppfatning om å ikke sove på samme rom fra foreldrenes holdninger. Helena ytrer noe av det samme når hun forteller at hun sov på gjesterommet da hun var på besøk hos Mortens familie.

Eirik forteller at han og Sara valgte å være mer ute blant folk i en periode de synes det var vanskelig å avstå fra seksuelle handlinger:

Ja, også var det i en periode vi var mer i det offentlig rom. Vi sov ikke på rommet. Det var litt mer sånne forebyggende tiltak, holdt jeg på å si. (Eirik)

Eirik beskriver det å ikke sove på samme soverom som et forebyggende tiltak. I deres tilfelle opplevdes det å bruke tid på soverommet såpass utfordrende for deres grenser at de så seg nødt til å flytte seg ut av soverommet - selv på dagtid. For de øvrige informantene virker det som at adskilte soverom er et godt virkemiddel for å opprettholde grenser. Soveromsgrensen viser seg likevel å gjelde i størst grad på nattestid, da flere av informantene forteller om å bruke mye tid sammen på soverommet bak lukkede dører på dagtid frem til leggetid. Hva er mer problematisk ved å sove sammen om natten kontra å være bak lukkede dører sammen på dagtid? Det kan se ut som at informantene er av den oppfatning at sjansen for sex øker dersom man sover sammen. I praksis er mulighetene for sex de samme på dagtid som de er på nattestid. Så hvorfor er dette en grense informantene velger å opprettholde? Helena nevner at det å våkne sammen hører til i ekteskapet, og det kan derfor virke som det også er noe intimt med denne situasjonen. Også Kristoffer nevner at de ikke ville sove sammen før de giftet seg. Han forteller at «da ville vi gifte oss fordi vi merket at vi ønsket de tingene der også». Det er altså ikke bare seksuelle handlinger som er forbeholdt ekteskapet for enkelte av informantene, men også det å sove sammen ansees for intimt for hva deres grenser.

Undertøy som forebyggende tiltak

Samtlige av mine informanter trekker frem undertøyet som en naturlig grensesetter. De beskriver at de har blitt oppfordret til å holde seg utenpå tøy og aldri ta på hverandre på de områdene undertøyet dekker, og at det har vært en konkret grense å forholde seg til. Samtlige informanter snakker også om å sette grenser ved kjønnsområdet og kvinnens bryst. Denne grensen blir benevnt som blant annet «undertøysgrensen», «bikinigrensen/linja» og «buksekanten».

Jeg tror vi ble enige, men at det var vanskelig å følge og at kanskje først så var det helt konkret. Så gikk på en måte grensen på buksekanten, men så flyttet den grensen seg. Jeg følte at den grensen flyttet seg litt etter hvert, men at vi alltid var tydelig på at klærne skal være på. Det er i hvert fall min opplevelse av det. (Fredrik)

Fredrik forteller at han og Kristine var enige om grensene de satte, men at de etter hvert opplevde det vanskelig å etterleve. De skulle ikke under buksekanten, men selv om denne grensen ble vanskelig å opprettholde forteller Fredrik at de alltid skulle være påkledd. Han forteller det på en måte som indikerer at dette var en grense som gjennomgående var åpenbar

for dem og at de praktiserte dette frem til de giftet seg. Likevel forteller han og Kristine tidligere i intervjuet at de ikke ventet med samleie helt til ekteskapet. De hadde sex etter de forlovet seg. Det kan dermed se ut som at undertøysgrensen som forebyggende tiltak fungerer bare delvis. De øvrige informantene sier dette:

Vi prøvde jo å holde den undertøysgrensa da. Det var den vi hadde hørt om, skulle jeg til å si (hehe). (Helena)

Jeg husker ikke helt, men vi hadde vel på et tidspunkt der at vi ikke skulle under bokser, truser eller under bh. (Sara)

Kristoffer: Vi kjørte ikke bikinilinja. Vi prøvde det i begynnelsen, men det ...

Pernille: Det var nok den grensen vi satt, tror jeg. Når vi var ...

Kristoffer: Det var nok den grensen vi satte ja, men vi fulgte ikke til punkt og prikke.

Felles for alle sitatene over er at de formidler noe informantene prøvde, men som de også uttrykker at de ikke klarte. Undertøyet var utgangspunktet for en konkret grense de benyttet seg av for å unngå å ha sex. For tre av fire par kan grensen kanskje ha bidratt til dette, mens Kristine og Fredrik hadde samleie før de giftet seg selv om de selv sier de var både enige og hadde tydelige grenser. Til tross for tydelige grenser og overbevisende ønsker om å følge det de opplever som Bibelens rammer for seksuelle handlinger, er det også gjennomgående i intervjuene at grensene ikke ble opprettholdt. Grensene blir tøyd og ingen av parene hadde de samme grensene gjennom hele forholdet frem til ekteskapet. Alle beskriver en utfordring med å ikke overskride grensene de hadde satt for seg selv. Det skal vi se videre på i kommende kapittel.

5.4 Tøye grenser

Det fremstår som at målet med grenser for informantene er å unngå samleie før ekteskapet. Flere forteller at de setter grensene i god avstand til det de tenker er greit. Det kan virke som de er klar over at de kommer til å bryte eller tøye grensene de har satt for seg selv. Pernille og Kristoffer ble kjærester på internatskole, og Pernille forteller at grensene deres raskt ble forflyttet. Hun begrunner dette med at de var overlatt til egne grenser fordi foreldrene ikke var til stede. Som samtlige av de andre informantene hadde de også undertøysgrensen som utgangspunkt:

Kristoffer: Vi kjørte ikke bikinilinja. Vi prøvde det i begynnelsen, men det ...

Pernille: Det var nok den grensen vi satt, tror jeg. Når vi var ...

Kristoffer: Det var nok den grensen vi satte ja, men vi fulgte ikke til punkt og prikke.

Pernille: Nei, og det var jo også fordi man var sammen i nesten fire år og det var veldig sånn gradvis, tror jeg. At vi begynte å ta på hverandre med klær på, og så ble det tynnere og tynnere lag på de klærne om sommeren. Og så ble det plutselig under bh-en og sånne ting. [...] Men jeg hadde jo mindre og mindre klær på meg etter hver som årene gikk. Og det handlet jo om hvor trygge man ble med hverandre, men vi gjorde det jo så klart vanskeligere. At det ble liksom sånn dere «null stress» at jeg bare hadde undertøy. Så var vi også kanskje mer bevisst på at man ikke prøvde å kline så heftig, hvis det var sånn (hehe) ...

Pernille forklarer deres tøying av grensene med at de var sammen i mange år før de giftet seg, og at dette skapte en trygghet dem imellom. Tryggheten gjorde at grensene for hvor mye tøy de hadde på seg, ble vagere. Likevel forteller hun at de i tilfeller med lite klær på seg forsøkte å ta i bruk andre tiltak som å ikke kline så heftig. De kompenserer tøyingen av en grense ved å sette en annen. Sara forteller også at undertøysgrensen de satte ble tøyd:

Sara: Jeg husker ikke helt, men vi hadde vel på et tidspunkt der at vi ikke skulle under bokser, truser eller under bh. Ehm, eller nei først var at man ikke skulle ta på kjønnsorganet. Du skulle ikke ta på puppen eller på penis utenpå klær heller. Men så ble det vel at vi kan ta utenpå bokseren, trusen og ... eller, vi bli ikke enig om at det kan vi ikke gjøre, men det ble liksom til at vi kom litt borti også merket vi at den andre likte det. Så glemte vi på en måte litt at grensen ble satt. Så på en måte gikk vi litt videre, var det ikke litt det?

Eirik: Jah.

Sara: Også var det vel «Ok, vi kan gå under truse, bokser og bh, men ikke noe mer enn det». Også jah. Også var det litt etter at vi hadde gått såpass langt at vi hadde gitt hverandre orgasme, så var vi litt sånn «OK, vi kan faktisk ikke ta på kjønnsorganene. Vi må holde oss unna liksom». Det er det som utløser at vi går videre. Så klarte vi det en periode, men så baller det på seg igjen på en måte. Også hadde vi og av litt sånn at, hvis vi satt oss i stuen for eksempel, der vi bodde, og pratet også hadde de andre i kollektive lagt seg eller at vi ville ... Jah. Og så begynte vi litt sånn «OK, vi skal ikke bare inn på rommet å prate ferdig der». Altså vi visste liksom hva vi egentlig tenkte, og hva vi egentlig hadde lyst til. Klokken ble masse. «OK, men skal vi ikke bare se det først. Gå inn på rommet også se det under dyna?». Så du merker at du liksom ... Du lurte deg selv litt. Du prøvde å lure deg selv ved å foreslå ting som du egentlig visste kom til å føre til det, fordi at du vil jo egentlig dit. Men samtidig visste du det var feil på en måte.

I Sara og Eiriks tilfelle tøyes også grensene. På samme måte som Pernille og Kristoffer forteller de også at de prøvde å gå tilbake til sine opprinnelige grenser. Som nevnt tidligere i kapittelet valgte Sara og Eirik også å gjøre andre tiltak når de opplevde at de tøyde grensene; de oppholdt seg mer sammen med andre. Sara sier at de lurte seg selv ved å foreslå noe de trodde kunne føre til seksuelle handlinger. De ønsket ikke å tøyde grensene fordi de opplevde det som feil, samtidig som de hadde lyst til å være intime med hverandre. Det er en ambivalens mellom lystene de kjenner på og hva de tenker de har lov til å gjøre før de er gift. Sara beskriver at det ene fører til det andre, og at grensene de har satt hele tiden forandrer seg uten at dette er noe de har snakket om eller blitt enige om at er greit. Det kan virke som at grensene blir vagere desto mer lyst de har, dette til tross for at både Sara og Eirik har vært svært tydelig på at de ønsker å følge det de oppfatter som Bibelens retningslinjer for seksuell utfoldelse.

Samtlige av informantparene forteller om samme tøyning av grenser. De første grensene de hadde som par satt var restriktive, men de ble ikke etterfulgt. Helena forteller det samme som de øvrige parene om hennes og Mortens grenser:

Det var jo når vi var kjærester da, så kysset ikke vi før vi var på en måte offisielt sammen. Og så den første måned så gikk det veldig fint. Jeg var jo syk den sommeren vi var sammen. Så jeg slapp å ikke sprekke. Så det var mye sofaligging. Når vi var på besøk til hverandre og lå over, så hadde vi hvert vårt rom. Da ender det jo ofte at man ligger i sengen og kliner liksom. Etter hvert så ble det ikke bare kyssing, man begynte kanskje å ta hverandre på plasser som var på en måte utenfor grenser da. Det var litt sånn «å nei! Nå må vi slutte. Det her er ikke lov liksom». Og så prøvde vi å slutte med det, men så bare skjedde det igjen og igjen, for vi likte det på en måte begge to. Så prøvde vi gang på gang å ta oss litt i nakken og si «Nei! Det her må vi ikke gjøre da». Men det var veldig vanskelig å gå tilbake på og vi var jo mye alene liksom, det året vi var i lag, kjærester før vi giftet oss. Så var vi mye alene og det var mange kryssing av dem grensene vi prøvde å sette. (Helena)

Også Kristine og Fredrik forteller at de hadde satt grenser for seksuelle handlinger i deres forhold. Begge forteller at de alltid beholdt klærne på, men de hadde likevel samleie før de var et ektepar. Disse beskrivelsene gjør det noe uklart i hvilken grad de beholdt klærne på. Fredrik har tidligere beskrevet at sex er det det kan bli barn av, og på spørsmål om de ventet med sex til ekteskapet svarer de begge nei. At de beholdt klærne på, men likevel hadde samleie er derfor vanskelig å tolke, men det kan tyde på at de beholdt tøyet på frem til et visst punkt. Sara beskriver i sitatet lenger opp i teksten at det var akkurat som at de glemte grensene de hadde

satt. Det kan virke som at Kristine og Fredrik i sin gjengivelse av grenser de satte også glemmer at de gikk over det Kristoffer beskriver som den ultimate grensen: å ha sex.

Fredrik: Jeg tror vi ble enige, men at det var vanskelig å følge og at kanskje først så var det helt konkret. Så gikk på en måte grensen på buksekanten, men så flyttet den grensen seg. Jeg følte at den grensen flyttet seg litt etter hvert, men at vi alltid var tydelig på at klærne skal være på. Det er i hvert fall min opplevelse av det.

Kristine: Mhm! Jeg synes det var veldig viktig at vi var enige da, om at vi tok et standpunkt sammen. Slik at ikke en alltid måtte være den kjipe eller at det alltid være en som pushet. Jeg opplevde jo i starten så hadde jeg grenser om når vi skulle ikke ha samleie før jeg var gift. Og så selvfølgelig i starten, så tok vi ikke på puppene og underlivet. Og så var det en ting som flyttet seg, at man kunne ta mer, men vi beholdt alltid klærne på.

Hva er målet med å sette grenser dersom de tøyes eller brytes? Alle informantene forteller at deres fortolkning av Bibelens rammer var tungtveiende i deres grensesetting. Likevel kommer det tydelig frem at grensene som ble satt innledningsvis i forholdene, ikke ble opprettholdt. Det virker som det er noenlunde greit for informantene å tøyne grensene, så lenge de ikke bryter med den ultimate grensen som settes ved penetrering. Kanskje er også noen av grensene ekstra restriktive for at de skal kunne gå lenger. Det virker som informantene vet at det vil være vanskelig å leve seksuelt avholdende som kjærester, og setter grenser de kan tøyne, til tross for at de kanskje er overbevist om at deres bibeltolkning setter tydelige rammer. Hva er forskjellen på å tøyne grenser og å bryte med dem? Informantene definerer grensene for seg selv og danner det som fremstår som forebyggende grenser. Det virker ikke som at parene er av den oppfatning av at å tøyne disse grensene er å bryte dem. Å bryte med forebyggende grenser har ikke samleie som direkte konsekvens, og det virker som det dermed ikke oppleves som et klart brudd på grensene, men som tøying av dem. Forebyggende grenser kan blant annet være undertøys- og soveromsgrensen, og de forebyggende grenser har ett mål: å bidra til å unngå sex. Hvor langt må man gå for at grensene blir brutt? Informantene gir i intervjuene uttrykk for at det er flere seksuelle handlinger de tenker de bør unngå som kjærester, men at hva som er rett og galt er diffust og uklart. Det ser ut til at de forebyggende grensene tøyes så langt som informantene ønsker etter hvor sterk lysten er eller hvor kåte de er. Det kan tilsynelatende derfor oppfattes som at grensene først blir brutt ved den ultimate grensen penetrering, og at både før-coital sex, som for eksempel vil si beføling av kjønnsorgan, onani og muligens oralsex, vil være greit. Dersom dette er tilfellet er det kun ett av parene i mitt utvalg som brøt med grensene, da de hadde samleie før de giftet seg.

5.4.1 Konsekvenser av å tøyne grenser

Barn - en uønsket konsekvens?

Flere av de mannlige informantene trekker frem at sex kan føre til barn og at det derfor er nødvendig å sette grenser. Fredrik kommer fra en familie med ulik tro og mener selv han er preget av dette. Han har opplevd skilte foreldre i nære relasjoner og hvilke konsekvenser det har for barna. Fredrik forklarer at grensene måtte settes på et sted som gjorde at samleie var langt unna, fordi et resultat av samleie kan være et uplanlagt barn, og han bruker dette som argument til hvorfor han ønsker å vente med sex til ekteskapet:

Jeg har alltid liksom tatt et valgt om at selv så vil jeg ikke ha sex med andre enn hun jeg skal gifte meg med, eller hun jeg har giftet meg med. Men det har vært like mye om ikke mer på grunn av muligheten det gir for barn. [...] For min del så var det bare noe som skulle være sånn. Og litt tilbake til min egen oppvekst og det som startet hele argumentet mitt om at man ikke skulle ha sex før ekteskapet bare fordi det kunne bli baby. Frem til vi var hundre prosent sikre på at nå skal vi gifte oss, så var det for min del uaktuelt å ha samleie, fordi at da kunne man få et produkt man helst ikke ville hatt eller planlagt. Og at kanskje min motivasjon til å sette grensene såpass strengt og såpass langt vekk unna samleie, var fordi det er en ganske glatt bakke. Det går fort nedover. Det går fort mot samleie hvis man løsriver grensene. (Fredrik)

Morten beskriver noe av det samme. Han er den eneste av informantene som har hatt sex med noen andre enn sin ektefelle. Han sier at «inntil veldig nylig så var jo sex forbundet med en risiko for barn» og at han undrer seg over om Guds intensjon kan være at barn skal kunne bli født inn i en stabil familie som ønsker å være sammen. Av den grunn tror han også at de rammene han oppfatter Bibelen gir det seksuelle samlivet, og grensene de setter for seg selv som kjærestepar, er det som skal være godt for mennesker. Morten forteller også om sine tidligere erfaringer og hvordan disse har preget hvordan og hva han tenker om seksualitetens rammer. Historien hans har både gitt han innsikt i egen seksualdrift og bevisstgjort han på hva han selv tenker er rett:

Ja altså, for min del så visste jeg jo at hvis det ble for mye, så vil det fort gå av gårde. Så det var jo på en måte det jeg ikke ønsket da. Så hva som påvirket, det må vel være min historie og det som var skjedd tidligere, kanskje. Og det at jeg på en måte var overbevist om at det var Guds ord var rett og sant. Og at det skulle være til ekteskapet. Jeg skulle vente med det. Jeg hadde på en måte ikke ventet, men med Helena så ville jeg gjøre det, for det var liksom, ja ... For hun ville, og at det var det som var rett og sant. (Morten)

Hvorfor grensesetting er viktig blir presentert på en annen måte hos to av de kvinnelige informantene. Pernille er konkret i hvorfor de har satt grenser for seksuelt samliv som par. Det skal bli lettere å unngå å ha sex. I dette sier Pernille også at det å leve avholdent er utfordrende og at grensene skal bidra til å gjøre det gjennomførbart å vente med sex til ekteskapet. På et annet tidspunkt i intervjuet sier Pernille at grenser er individuelle for ulike par, men at det til syvende og sist er penetrering, og det det kan bli barn av, som er synd å gjøre før de er gift. Som par grensene å ikke se og ikke ta på hverandres kjønnsorgan. På spørsmål om hva som påvirket dem til å sette grensene de gjorde, svarer Pernille:

Det var jo for å unngå å ha sex. Det å prøve å sette etter eller annet som gjorde at det skulle gjøre at det ble litt lettere. (Pernille)

Den skadelige seksualiteten

Kristine på sin side forteller om en annen motivasjon for grensesettingen. Til forskjell fra mennene, som ikke ønsker å risikere å sette barn til verden, snakker Kristine om et aspekt ved grenser som kommer av en frykt for at sex før ekteskapet kan være skadelig:

På en måte så har det vært mest viktig for meg å ikke ha sex før ekteskapet, fordi jeg har blitt opplært til at det kan være ganske skadelig da. At man kan bli sterkt såret hvis man deler det med noen som man ikke skal gifte seg med. Jeg har vært på en måte vært redd for å oppleve det. (Kristine)

Hva er det som gjør at seksuelt samliv forstås som skadelig før ekteskapet, men ikke etter? Kristoffer nevner også farene ved seksualitet. For Kristine har dette vært hennes største motivasjon for å vente. Hun og Fredrik hadde samleie med hverandre et par ganger etter de forlovet seg, og de undrer seg fremdeles over om det var greit eller om det var galt. Men dersom ingen tar skade av det, er det da galt? Kristines ektefelle, Fredrik, forteller også at det har vært viktig å følge det de oppfatter at Bibelen sier, men at det springer ut fra en tanke om at han må «passe seg så han ikke gjør noe galt og at han må passe meg så ikke Gud blir sinna på meg». Begge ektefellene styres i noen grad av frykt når det gjelder grensesetting.

Det kan tilsynelatende virke som samtlige informanter oppfatter at rammene deres bibeltolkning setter for seksualitet er til for å ivareta deres eget beste, og at de derfor ønsker å sette grenser for hvordan de lever ut sitt seksualliv som kjærester. Morten trekker frem Gud som en far som ønsker det beste for barna sine, og tolker Bibelen dithen at menneskelig seksualitet har det best innenfor ekteskapets rammer. Morten har selv erfart å leve seksuelt med noen andre enn sin kone. Når han skal beskrive hvorfor han tror seksuelle handlinger er

forbeholdt ekteskapet, bruker han seg selv og barna som eksempel. Han setter grenser for egne barn fordi han vet hva som er best for dem. På samme måte mener han at Gud, gjennom Bibelen, setter grenser for seksuell utfoldelse fordi det er best for mennesker.

Uønskede konsekvenser virker også grensesettende. Både Morten og Fredrik nevner risikoen for å få barn som noe av deres motivasjon. For Fredrik er denne faktoren helt avgjørende for at han selv har valgt å vente. Fredrik omtaler et barn utenfor ekteskapets rammer som «et produkt man helst ikke ville hatt eller planlagt», men vil det si at et barn alltid er planlagt eller ønsket innenfor ekteskapet eller så fort man er gift og «har lov» til å ha samleie? Dersom sex utenfor ekteskap anses som synd kan det tenkes at en graviditet uten å være gift oppleves skamfullt. Vedkommendes synd vil da være synlig for alle. Samtidig finnes det prevensjon som kan hindre graviditet. Bruken av prevensjon var ikke et tema i intervjuene, men det er interessant hvordan ekteskapets rammer tilsynelatende endrer informantenes oppfatning av barn som konsekvens av sex.

For Kristine er det frykt for å bli såret og ta skade av seksuelle handlinger som er den fremste motivasjonen for å vente. Hun sier at hun har ønsket å følge hva hun opplever Bibelen sier mest i frykt for å gjøre en synd som gjør at hun ikke kommer til himmelen. Motivasjonen til Kristine stammer fra opplæring fra «de» om at sex før ekteskapet kan være skadelig, og motivasjonen forsterkes i frykten for å ikke komme til himmelen. Fredrik, Kristines ektefelle, frykter også at Gud skal bli sint på han dersom han gjør noe galt. Kanskje frykten for Guds sinne kan sees på samme måte som frykten for at ens egen far skal bli sint når man som barn gjorde noe man ikke skulle eller hadde lov til. Men det er likevel aktuelt å stille spørsmål ved om Gud blir mer sint av seksuelle synder enn av andre synder. Kristine frykter å ikke komme til himmelen dersom hun trosser Guds retningslinjer for seksuell utfoldelse, som er den største konsekvensen for en kristen. Er frykten for å begå andre synder like stor eller er sex utenfor ekteskapets rammer det største bruddet på Guds bud? Synd og skam vil bli sett nærmere på senere i analysen.

Til tross for viktigheten av å følge det de oppfatter Bibelen sier om seksualitetens rammer, er det også ytre faktorer som påvirker informantenes grensesetting. Hvordan informantene begrunner sine valg rundt grensesetting varierer fra en bibelsk overbevisning om at å vente er best for dem, til en grunnleggende frykt for at Gud skal bli sint og at man skal ta skade av seksuelle handlinger utenfor ekteskapets rammer. Gud blir omtalt som en grensesettende far, men også en de frykter. Sex blir omtalt som noe fint og godt, og noe som er gitt dem av Gud,

men det advares mot sex utenfor ekteskapets rammer som noe man kan ta skade av. Grensene blir satt ikke bare på grunn av eget beste, men også fordi sex kan skape uplanlagte liv. Grensene blir satt for å unngå å ha sex, gjerne basert på noe informantene har hørt «de» snakke om. Oppsummert kan det se ut som det er fire hovedgrunner for grensesetting: bibeltolkning, barn, frykt og «de andre». Hvem «de» er sees nærmere på mot slutten av analysen.

5.5 Et kjønnet skille

Flere av informantene forteller at de ikke har opplevd særlige forventninger knyttet til hvilket kjønn de er. Vi snakket blant annet om at en av partene blir tillagt mer ansvar enn den andre, eller om det er knyttet ulike forventninger til deres seksualitet basert på hvilket kjønn de er. I de fleste tilfeller svarte informantene instinktivt «nei». Likevel finnes det skildringer i datamaterialet som imidlertid viser at kjønn knyttes til ulikt ansvar, men at ansvaret er knyttet til en normativ kjønnsoppfatning.

Morten: Altså jeg kan vil kanskje egentlig si at ... Eller jeg følte vel på et større ansvar. Eller jeg skal ikke si at jeg følte på et større ansvar enn det Helena følte på av ansvar. Men jeg følte på et overordnet ansvar på grunn av at jeg var mann og at jeg ville være på en måte en Guds mann. Og at det var liksom, det er jeg som skal være den sterke og alle de her tingene da, som gjorde kanskje at jeg følte på et kanskje sterkere ansvar for å opprettholde det da. Nå vet jeg ikke om Helena er enig. Hun følte vel og på det samme da. I den grad så kan jeg si at det kanskje var en sånn dobbelthet for min del da i forhold til at jeg skulle være en beskytter da.

[...]

Helena: Ehm. Jeg følte på en måte at jeg hadde ansvar. Det gjorde jeg absolutt. Jeg følte liksom ikke at jeg bare ligger der og venter på at du skulle slutte liksom (hehe). Ehm, men. Jeg følte at jeg hadde like stort ansvar for å si stopp som det jeg har nå på en måte. Man håper jo på at den andre hadde haket større ansvar på en måte (hehe). Men jeg følte at vi hadde et like stort ansvar ja. Eller jeg følte jo ikke at «Nå er Morten gått for langt». Jeg følte at «vi» hadde gått for langt. At jeg ikke hadde sagt stopp liksom. Det var meg selv jeg på en måte dømte.

I intervjuet med Morten og Helena forteller begge to at de opplevde ansvar for å opprettholde grensene de hadde satt for seg selv. Morten og Helena har ulik seksuell erfaring fra tidligere. Helena var jomfru da de giftet seg, mens Morten hadde levd seksuelt aktivt før de møttes. Hvilke opplevelser de sitter med fra tidligere ser også ut til å påvirke hvordan de så på sitt ansvar overfor hverandre. Morten knytter sitt ansvar for å stoppe når de krysset grensene sine,

opp mot det å være mann. Tidligere i intervjuet sier han at han «skulle jo passe på Helena». Det ser ut til at Morten opplever at det er kjønnsnormer knyttet til hans rolle som mann i forholdet med Helena. Morten skal ta ansvar *fordi* han er mann og skal beskytte Helena.

Kristine beskriver et ansvar hun kjente på som kone.

[...] Hvis Fredrik hadde lyst på sex mens jeg ikke hadde da. Og at det var en plikt da som kone å tilfredsstille hans sine behov. (Kristine)

I sitatet forteller Kristine at hun, i overgangen fra å være kjærester til å bli ektefeller, kjente på et press om at hun måtte si ja til sex selv om hun ikke alltid hadde lyst. Hun hadde en tanke om at det var hennes plikt som kone å tilfredsstille sin manns behov for sex. Kristine er én av informantene som i intervjuene også gir uttrykk for at hun opplever en forskjell i forventninger knyttet til de ulike kjønnene, og at formidlingen av seksualitet skjer på ulike premisser til jenter og gutter. Morten og Kristines beskrivelser kan ikke sammenlignes fordi de forteller om ulike livsfaser - Morten forteller om tiden som kjærester og Kristine om tiden som nygift. Likevel kommer det til syne, i begge sitatene, at det er forventninger knyttet til hvilket kjønn de er.

Til tross for at flertallet av informantene i stor grad forteller at de ikke opplever at det er knyttet forventninger til deres seksualitet avhengig av kjønn, beskriver de implisitt svært tradisjonelle kjønnsroller. Sitatene over peker på mannen som den sterke «overordnede» som skal beskytte kvinnen. Samtidig fremhever parene et felles ansvar for å sette grenser for sex utenfor ekteskapet. Innenfor ekteskapet knyttes imidlertid sex til en «plikt» for Kristine.

5.5.1 Overraskende sexlyst

Grensene parene har satt for sin seksuelle adferd ser tilsynelatende ut til å skulle bidra til å temme deres sexlyst. I forrige avsnitt fortalte informantene om hvem som hadde ansvar for å sørge for at grensene de hadde satt, ble opprettholdt. Før jeg videre i analysen tar for meg hvordan informantene opplevde overgangen til ekteskapet, skal jeg ta for meg et aspekt som overrasket de kvinnelige deltakerne - både som kjæreste og kone.

På en måte, når jeg tenker meg om, så har jeg nok blitt overrasket over hvor stor sexlyst jeg på en måte egentlig har, i forhold til hva jeg har vært forberedt på, og hva jeg på en måte har tenkt tidligere. Så da har jeg blitt litt sånn av og til sjokkert og bare sånn «Hæ! Kan jeg ha så lyst på sex? (hehe)» Jeg er jo liksom jente, Sara, som har nesten aldri pratet om det og har liksom alltid tenkt lett på det tidligere. Og jeg fikk liksom sjokk og overrasket over at jeg kan ha kjent på de

følelsene, og dermed blitt litt sånn skremt av det kanskje. Av og til så har jeg tenkt at «er dette greit som kristen å tenke sånt?». Det å ha lyst til det som dame, på en måte. (Sara)

Sitatet over er Saras svar på spørsmål om de opplevde at det var knyttet ulike forventninger til deres seksualitet avhengig av kjønn. Sara forteller at hun ikke var forberedt på og ble overrasket av egen sexlyst. På samme måte som Morten, i forrige avsnitt, beskriver sitt ansvar for å beskytte Helena, forteller Sara om at hun stilte spørsmål ved om hun som *kvinne* kunne kjenne på det hun beskriver som en sterk lyst. Begge knytter sin opplevelse opp til hvilket kjønn de er. Sara bruker ord som «overrasket» og «sjokkert» når hun forteller om da hun oppdaget drivkraften i egen sexlyst. Hun trekker frem flere faktorer i sin oppdagelse av egen sexlyst. For det første er hun overrasket over at hun som har tenkt med letthet på sex og ikke pratet noe om det, kjenner så sterkt på denne drivkraften. Videre stiller hun spørsmål ved om det er greit at hun som kristen kjenner lysten så sterkt. Til sist legger hun vekt på at hun «er jo liksom jente» og om det er greit å «ha lyst til det som dame».

Pernille forteller også at hun ble overrasket:

[...] For eksempel fra mine egne erfaringer, så husker jeg ble så overrasket av hvor sterke de følelsene var og hvor sterke drifter vi har som mennesker. Og sånne ting var jeg ikke forberedte på i det hele tatt. Og at det ikke bare er gutter som har det. Det snakkes mye om guttene og at de har følelsene utenpå kroppen holdt jeg på å si (hehe), men veldig lite om at det også kan være vanskelig for jenter. (Pernille)

På linje med Sara forteller Pernille at hun ikke var forberedt på hvor sterke hennes seksuelle drifter kunne være. Hun forteller at selv om hun stort sett var enig i det som ble formidlet på seminarer og i sammenhenger hun gikk, og opplevde denne god, så erfarte hun likevel å bli overrasket over at hun som jente kunne kjenne på vanskeligheter med å vente med sex. Også Pernille trekker frem siden ved sexlyst som handler om kjønn. Hun forteller at sexlyst og utfordringene med å vente formidles mye til gutter, men lite til jenter. Erfaringen Pernille beskriver er i tråd med Saras vektlegging av at hun som er *kvinne* kjenner på sterke seksuelle lyster. Pernille forteller at heller ikke hun var forberedt på at «det ikke bare er gutter som har det», altså fremtredende seksuell drivkraft.

Kristine opplever på sin side at det er knyttet en forventning til hva hun skal føle om sex, og hva slags sex hun ønsker å ha. Hun sier at den formidlingen har gjort det vanskelig å leve ut det seksuallivet hun egentlig har lyst på. Kristine beskriver at fokuset i formidlingen av seksualitet

tilsynelatende var at sex var en gave og at «kvinnen måtte passe seg så masse, fordi mannen er så enormt sårbar». Videre forteller hun følgende:

Jeg har liksom opplevd at, spesielt på videregående, der jeg husker mest at det her var fokus da, så var det så sterkt fokus på at sex og det å tillate noen andre å ha sex med seg selv. Det var liksom en gave, som var så spesiell og man måtte behandle det veldig forsiktig. Og så at det skulle være en sånn øm og fin greie. På film så ser man kanskje at sex er noe som er mer spennende. Det å følge lyster og kan ha det mer gøy da. Jeg har nok kanskje større ønske om å følge det jeg har sett på film, men kjent på at det har vært vanskelig å snakke med Fredrik om, fordi jeg har følt at jeg må være hun som syns det er så vakkert og flott og det må man være forsiktig med og man må behandle på det en veldig delikat måte. Så det har vært vanskelig for min del å akseptere mine egne behov og ønsker da. (Kristine)

I innledningsvis i delkapittelet siteres Kristine på at hun opplevde «en plikt som hans kone å tilfredsstille hans behov». Hun beskriver det på en måte som gir inntrykk av at hun opplever at det følger forventninger til hennes seksualitet med rollen som kone. Når vi ser siste sitat fra Kristine, hvor hun forteller at hun ikke kjenner seg igjen i fokuset som lå på at sex skulle være noe ømt og fint, virker det imidlertid som hun erfarer begrensninger for hennes seksuelle adferd. Hennes egne ønsker var ikke i tråd med det hun hadde hørt formidlet om seksualitet. Kristine forteller at det har vært vanskelig å akseptere egne lyster fordi hun har andre ønsker for sin seksuelle adferd enn hva hun har opplevd beskrevet i formidlingen i kristne sammenhenger, spesielt fra videregående. I tillegg opplevde hun at hun som «kvinne må passe på» fordi mannen er sårbar.

[...] Men når jeg oppdaget at jenter også kunne være seksuelle, så ble jeg sånn der «Ja! Det var ikke bare kun mannen som kunne være seksuell, men det begge parter» (Kristoffer)

At kvinner kan ha seksuell drivkraft og høy sexlyst ser tilsynelatende ut til å være et underkommunisert og undervurdert tema i sammenhenger informantene mine går. Også Kristoffer ble forbløffet da han selv erfarte at også kvinner har seksuelle lyster, og Eirik beskriver også at han tror gutters seksualdrift «blir tatt mer på alvor». Beskrivelsene informantene gir i dette kapittelet tar for seg både situasjonen som kjæresten og som nygift. Styrken i egne seksuelle drifter har kommet overraskende på mange når de har inngått et forhold, og dermed har flere av de kvinnelige informantene også uttrykt at det var vanskeligere å vente med sex til ekteskapet. De har vært klar over mannens drivkraft og portretterer sin rolle som den som må holde igjen og «passe på mannen». Blikket på seksuelle lyster og drivkraft ser

ut til å være preget av en kjønnsnormativitet, hvor mannen er den som alltid har lyst og kvinnen er den som må holde igjen. Dette kan også overføres til den ekteskapelige relasjonen hvor parene «har lov» til å ha sex, og forventningen er den at mannen oftere har lyst og kvinnen «har en plikt» til å si ja. For Kristine har imidlertid det som kan sees på som kjønnsnormativ sexlyst, vært problematisk og lagt begrensninger for hennes seksuelle adferd.

5.6 Overgangen

Informantene har mange ord som beskriver det de anser som de problematiske sidene ved seksuelt samliv før ekteskapet. De bruker ord som skadelig, sårbart og skittent. I tillegg brukes ord som kjødslyst for å beskrive urene lyster. På den andre siden blir seksuelt samliv i ekteskapet omtalt som noe fint. Beskrivelsen av det gode seksuallivet beskrives sjeldent med større utgreiinger enn at det er fint eller godt, med unntak av de ganger sex benevnes som «Guds gave». Innledningsvis i dette kapittelet tar jeg for meg hvordan noen av informantene opplevde overgangen fra å være kjærestepar til å bli ektefeller. Deretter ser jeg på forventninger de hadde til ekteskapet og til sist tar jeg for meg endring i seksuell tenning og opplevelse av seksuelt samliv.

Som kjærester har informantparene forholdt seg til en rekke retningslinjer og grenser for sitt seksualliv. Diverse intime og seksuelle handlinger har ikke vært lov, og de har forsøkt å disiplinere egen seksuell adferd. Med dette som grunnlag kan det være lett å anta at overgangen til ekteskapet, hvor de kan utfolde seg seksuelt, er en omfattende omstilling. Noen av parene har vært sammen i mange år før de inngikk ekteskap, mens andre har vært sammen i noe kortere tid som også kan påvirke hvordan overgangen oppleves. De fleste parene beskriver overgangen som naturlig og fin. Kristoffer sier det på denne måten:

Det var en helt fantastisk overgang. Det var nydelig. Hvis du nådde målet med å holde avstand. Som Pernille sa, vi kjent ikke på noe skam eller ... Folk snakker jo om at plutselig så er det jo lov og da er det merkelig. Mens for oss var det naturlige greier. For min del ble det sånn «Ja, det var sånn Gud har ment det». At vi venter til vi er gift og når vi er gift, så er det greit. Og det var en fin overgang.

(Kristoffer)

Kristoffer og Pernille hadde vært sammen siden de var tenåringer og var kjærester i mange år før de giftet seg. Pernille forteller om en grunnleggende trygghet som hun tror var avgjørende for hvordan overgangen til ekteskapet føltes for henne. De forteller begge to at de hadde hørt

andre fortelle om å oppleve skam når de gifter seg og kan leve seksuelt sammen, men at de selv ikke opplevde overgangen som en krevende omstilling, men heller fin og naturlig. Sara og Eirik forteller mye av det samme, men knytter sin opplevelse av overgangen til å ha tøyet grensene som kjærestepar:

Sara: Det er litt den delen av meg som det menneskelige, kroppslige på en måte, syns det var fint at vi hadde gått så langt, før vi hadde giftet oss. Fordi at den overgangen ble så liten. Det var ikke skummelt å vise seg naken for hverandre når vi ble gift. Det var ikke skummelt å ha sex på bryllupsnatten, som for øvrig ikke alle har. Jeg gruet meg ikke til liksom om jeg ikke kom eller tenkte ikke på om det gjorde vondt. Men fordi vi har hatt en så åpen dialog på det så lenge, både åpen dialog og at jeg hadde sett Eirik flere ganger naken liksom. Det var ikke noe skummelt. Så liksom den delen av meg syns at det var så liten overgang.

[...]

Eirik: Jeg syns det var helt naturlig og fint og bra, egentlig. Sara har snakket litt om at det at vi hadde gått over grensene før og vært intime før, var liksom en grunn til det. Men for min del det å bare vite ... Jeg vet ikke hvordan det hadde vært uten, så skal ikke svare på hvordan det hadde vært uten å ha seksualitet. Jeg tror det er en grunn for min del til at det gikk bra og fint. At det var et valg som jeg hadde tatt. Det er deg jeg skal være intim med og det er kun deg jeg skal ha sex med fremover, så det blir gøy å utforske det. Nå kan jeg endelig se frem til når vi skal få fritt spillerom. Det er nå seksualiteten endelig skal få utfolde seg der den hører hjemme, og jeg gleder meg til det og syns det var nice.

Som nevnt tidligere har Sara og Eirik selv benevnt at de har hatt sex, nettopp fordi de tøydde grensene de hadde satt for seg selv. Selv om de ikke hadde samleie, som er synonymt med «sex» i denne oppgaven, har deres seksuelle erfaring tilsynelatende gjort overgangen til ekteskapet enkel for paret. Sara beskriver, i denne sammenheng, deres tøying av grenser med en positiv undertone. Hun tror at noe av grunnen til at hun opplevde overgangen til ekteskap som fin og enkel, var fordi de allerede hadde gitt hverandre orgasmer og sett hverandre nakne. Eirik er enig i Saras resonnement, men forteller også at det var trygghet i å vite at Sara var den eneste han skulle ha sex med. Videre snakker han om at overgangen også tillot å utfolde seg seksuelt, fordi det er der den hører hjemme.

5.6.1 Forventninger

Som par som skulle vente med sex til ekteskapet er det naturlig å ha forventninger til hvordan det vil bli å kunne leve seksuelt sammen med sin ektefelle. Parene skildrer ulike forventninger. Noen ønsket å ikke forvente så mye, mens andre maler detaljrike bilder på hvilke tanker de hadde om seksuelt samliv på forhånd. Informantene har ulike erfaringer som også tydelig preger deres forventninger til det seksuelle samlivet de kan ha som gift. Noen har vært pornoavhengige og opplever at det har skrudd opp forventningene for hvordan sex er. Andre har forventninger til hyppigheten av samleie. En annen har seksuelle erfaringer fra tidligere som farger hans forventning til samlivet med hans kone. Mens andre har forventninger til at sex skal skape et bånd mellom dem som par.

Morten er den eneste blant forskningsdeltakerne som hadde sex med noen andre enn den han giftet seg med. Underveis i intervjuet er det tydelig vanskelig for dem å snakke om hans tidligere erfaringer. Når Morten forteller om sin fortid, sier han dette om tiden han selv kaller for «utsvevende»:

[...] Da var jo da det ble damer og alkohol, disse her tingene da. Man kan skylde på at det var det eller hva det var, men det var jo en lyst som tok overhånd på en måte. Hvor en gjennomførte sex og, ja. Som ikke var noe spesielt bra (hehe) på noen som helst måte, verken under eller etter. Da var jeg litt sånn «jeg skjønner ikke hvorfor ...». Altså jeg hadde ikke det bilde av sex da. Sånn som jeg trodde at det skulle være. Eller sånn som jeg hadde forventet at det skulle være og sånt som mamma pratet om det [...].

(Morten)

Morten forteller at forventningene han hadde til sex var at det skulle være «en skikkelig fin ting», samt «Guds gave» fordi det hadde han lært av moren sin. Til tross for at han gir uttrykk for å ikke ha noen god erfaring med sex, sier han at han var «sikker på at det skulle bare gå bra» når han blir spurt om hvilke forventninger de hadde til å starte et seksuelt samliv. Det er interessant hvordan Mortens erfaringer ikke ser ut til å prege hvilke forventninger han har til det seksuelle samlivet med Helena. Dette kan se ut til å være i tråd med det jeg er innom i kapittelet «Mellom begjær og Guds gave», der utenomekteskapelig sex er noe skittent og urent, men Guds gave innenfor ekteskapets rammer. Erfaringene Morten har fra tidligere bærer preg av skam og vonde følelser, men så fort han snakker om sex i ekteskapets kontekst er han umiddelbart overbevist om at det skal gå fint.

Kristine og Fredrik opplevde begge å ha forventninger som ikke ble møtt. Fredrik sier selv at han tidligere var «relativt avhengig» av pornografi og at mange av hans forventninger kom derfra. Kristine forteller at hennes forventninger i større grad kom fra kristen formidling:

Fredrik: Ja, hvilke forventninger er det jeg hadde? Jeg hadde en forventning om at vi skulle leve ut seksualliv og ha sex. Det skulle være digg og flott, og jeg tror mye av det kommer fra pornografi. Men forventningene ble skrudd litt ned av kristen litteratur, kristen forkynnelse eller samtaler jeg har vært borti og andre jeg har snakket med. Det er ikke nødvendigvis så fantastisk med en gang. Det ble mer en tanke som ble sådd om at det her må vi finne ut av sammen, men forventningene mine var at det skulle gå fort allikevel.

Kristine: Jeg hadde en forventning om at sexlivet skulle være noe som brakte oss som ektepar nærmere hverandre. Det skulle oppstå noe helt spesielt. Når man har sex så skulle det oppstå et bånd som ingenting kunne bryte og som var fantastisk. Det har jeg fått fra min kristne bakgrunn og masse fra videregående, og ting som ble formidlet der. Og så hadde jeg en annen forventning som fra filmer og sånt. At sex skulle være fantastisk deilig. Men ingen av forventningene ble møtt helt. Jeg har også opplevd det med seksualitet er noe man må finne ut av sammen. Spesielt det båndet som ble formidlet skulle oppstå, av andre kristne personer. Det er kanskje noe man må jobbe med, egentlig. Så ingen av mine forventninger jeg hadde har møtt veldig sterkt.

Kristine og Fredrik skildrer svært ulike forventninger for hvordan det seksuelle samlivet kom til å se ut. Likevel opplevde ingen av dem at de forventningene de hadde på forhånd, ble innfridd. Fredrik forteller at kristen litteratur og forkynnelse bidro til å justere forventningene han hadde, og gi han et mer realistisk bilde på hva som kunne møte han. I motsetning til Fredrik som hadde sine forventninger fra pornografien, hadde Kristine forventninger om at sex skulle skape et emosjonelt bånd dem imellom. På den andre siden hadde Kristine sett for seg at sex ville være som på film og at det skulle være «fantastisk deilig». Det er i tråd med hva Fredrik forteller om de forventningene som ble skapt gjennom pornografi. Begge to forteller at hva de hadde sett, ikke var slik det ble. Til tross for formidlingen de har hørt i kristne sammenhenger opplever verken Fredrik eller Kristine at forventningene de hadde var særlig realistiske.

Både Eirik og Kristoffer forteller at de hadde forventninger til hvor mye sex de kom til å ha. Eirik tenkte på forhånd at det var naturlig å ha sex hver dag, men at han tidlig forstod at det ikke var reelt. Kristoffer og Pernille mener de har hatt et realistisk forhold til hva som ventet dem da de giftet seg:

Pernille: Jeg tror jeg hadde et veldig ... hva skal jeg si? Et realistisk forhold (hehe), at veien

skulle bli til mens vi gikk. Og så ble jeg kjempepositivt overrasket over hvor lett og fint det var. Når man hører de historiene om hun som kjente på skam, så kjente ikke jeg noe av det. Så første året så tror jeg vi bare følte det gikk som en lek. Og etter det, så har vi kanskje hatt større behov for å snakke om det for å passe på at begge har det bra. Men hva slags forventinger hadde du?

Kristoffer: Jeg tror ...

Pernille: Du gledet deg til å ha mye sex?

Kristoffer: Ja, men det er også sånn at når du ikke har hatt sex, så vet du ikke hvordan det fungerer eller hvordan det er. Jeg tror jeg er enig i din beskrivelse. Men det er jo sånn klassisk at mannen vil ha mer sex enn damen, og kanskje forventningene mine var nok skrudd mer på at det var mer sex enn det nødvendigvis er.

Det kan virke som Pernille hadde en tanke om at starten på det seksuelle samlivet kunne bli utfordrende. Hun nevner en historie om en bekjent som følte mye på skam da de giftet seg, men at hun selv ikke kjente på det, og at hun i tillegg var overrasket over hvor enkelt og greit det var å begynne å ha sex. At Pernille både beskriver overraskelsen rundt enkelheten og trekker frem ei som kjente på skam, kan indikere at hun selv var redd for at starten på det seksuelle samlivet skulle bli utfordrende og i verste fall skamfullt. Kristoffer sier seg enig i konens beskrivelse, også når hun sier at han gledet seg til å ha mye sex. Det kan virke som at Kristoffer i stor grad stiller seg bak Pernilles opplevelse av å ha et realistisk bilde av overgangen til et seksuelt samliv. Han påpeker likevel at forventningen ikke ble helt møtt hva det gjaldt hyppigheten av sex.

På lik linje med Fredrik har Kristoffer brukt mye pornografi. I tillegg forteller Kristoffer at han fremdeles ser porno. Når vi snakker om forventninger knyttet til overgangen sier Kristoffer at han «ville ikke forvente så mye, men ta det som det kommer». Det kan tenkes at pornografien kan ha skapt urealistiske forventninger til sex, og at Kristoffer prøver å løsrive seg fra bildet han har ved å ikke ha forventninger - på samme måte som Fredrik prøvde å justere egne forventninger med kristen litteratur og forkynnelse.

Pernille forteller at hun tror åpenhet med venner og familie gjorde hennes forventninger til det hun selv oppfatter som realistiske. At hun heller aldri har sett pornografi tror hun også er en faktor i hennes «realistiske forventninger til lyst». I motsetning til Kristine beskriver Pernille at hun opplevde at det «alltid har handlet mer om det å elske, enn å handle om ordet sex, tilfredsstillelse og nytelse. Det å bli ett og alt det der, og det har vært kjemp fint». Kristine og

Pernille sine beskrivelser skiller seg fra hverandre ved at den ene i stor grad erfarer en mer emosjonell side ved et seksuelt samliv, mens den andre opplever at den uteblir. De hadde begge to en forventning om at sex skulle ha følelsesmessige dimensjoner ved seg, men det var kun Pernille som opplevde at dette var en naturlig prosess.

5.6.2 Fra kjærester til ektefeller

Samtlige av forskningsdeltakerne beskriver perioden som kjærester som utfordrende når det gjelder å vente med sex til ekteskapet. De aller fleste kvinnelige, og noen av de mannlige, informantene ble overrasket over kvinnens sexdrift. De forteller om klining på sofaen, at de måtte sove på hvert sitt soverom for å unngå fristelser, beføling av kjønnsorganer, orgasmer og tøying av grenser. Et av parene forteller til og med at de valgte å bruke mer tid ute blant andre fordi lystene var vanskelig å jobbe imot. Selv om de ikke ønsket å verken tøyse eller krysse grensene de hadde som kjærester, forteller de om en intens spenning knyttet til det seksuelle samlivet som kjærester.

Helena beskriver tiden som kjærester og lysten de kjente på som «en magnet som bare sugde dem imot hverandre». Morten og Helena opplevde spenning og det kjentes intenst for dem å avstå fra sex som kjærester. De beskriver den høye seksuelle tenningen slik:

Morten: Ja, altså. Jeg vil jo si at ... Vi har jo vært innom det og nevnt at det var så intenst det året vi var kjærester. Så akkurat det året var på en måte «fucked» det med sex. Det var på en måte bare slitsomt, nesten. Altså det var så vanskelig. Det var så kjipt. Og så følte man på en sånn skam. Og så var det liksom sånn «uffa meg». Pluss at man samtidig hadde så fryktelig lyst til å gjøre mere og bare leve det ut. Så var det bare sånn vanskelig på mange måter. Akkurat da så tenkte jeg at «sex var skikkelig slitsomt.» Men når vi ble gift da, så var jo på en måte det i motsatt ende da, kan du si.

Helena: Før vi giftet oss så var det en veldig sånn en spenning liksom. Det var intens spenning og bare sånn, ja. Ehm, det følte bare sånn at vi måtte. Det var liksom som en magnet, som bare sugde oss imot hverandre liksom. Og så var det nesten som på bryllupsdagen på en måte. Den magneten var nesten ... Altså det høres jo litt fælt ut, men den var bare litt skrudd av da eller at den spenningen forsvant på en måte, med at det er lov. Det syns jeg var litt sånn rart på en måte. At det skulle være så stor forskjell å være gift og ikke da. Ehm. Og uten den spenningen da så måtte vi på en måte, ja. Da var det på en måte ikke sånn som på film. At det bare skjer og det er bare supert liksom, men at man må jobbe seg litt igjennom det og lære seg litt hva som funker

og ikke. Det var liksom en fin ting som vi utforsket i lag uten noen press eller kjipe tanker om at det ikke er lov.

Den intense og utpregende seksuelle tenningen paret kjente på som kjærester endret seg så fort de ble ektefeller. Begge to beskriver endringen svært eksplisitt. Morten forteller at de befant seg i motsatt ende da de giftet seg. Det er noe uklart hva han sikter til, da det både kan være at «sex var skikkelig slitsomt» eller at den intense lysten som beskrives, avtok. Uansett skildrer han en omveltning i sine seksuelle følelser. Helena bruker en magnet som eksempel for å skissere hvordan hun opplevde at lysten endret seg i overgangen til ekteskapet. Hun sier at lysten de kjente på som kjærester nærmest forandret seg den dagen de giftet seg, og at fordi det nå var lov å utfolde seg seksuelt sammen, var det ikke lenger like spennende.

Pernille forteller også at hennes oppfatning av egen seksuell lyst endret seg da hun og Kristoffer giftet seg:

[...] Jeg følte jo meg mye mer seksuell før vi giftet oss, fordi at det var et behov som ikke ble møtt. Men som gift, så er det et dekkende behov og derfor så blir det annerledes.

(Pernille)

Pernille forklarer endringen i lyst med at «behovet» for sex ikke lenger er det samme. Hun mener at den høye seksuelle tenningen de opplevde som kjærester kommer av at de ikke fikk dekket et fysisk behov. Dette kan se ut til å være i tråd med det Helena benevner som at «alt er lov». Slik Helena legger det frem virker det tilsynelatende som at noe av bakgrunnen for høy seksuell tenning ligger i spenningen med å tøyne grenser. Behovet Pernille snakker om kan derfor se ut til å være sammenlignbar med spenningen Helena snakker om. Spenningen eller behovet er ikke lenger det samme fordi det de har lyst til er lov, og behovet kan derfor dekkes.

5.6.3 Den gode sexen

Sara og Eirik forteller at de opplevde overgangen til et seksuelt samliv som ektepar som liten fordi de hadde tøyde grensene og vært intime med hverandre som kjærester. De beskriver å ha sett hverandre nakne, gitt hverandre orgasmer og blitt kjent med hverandres kropp.

Eirik: Vi hadde jo ganske høye forventninger til at i ekteskapet, så er seksualiteten bra. Det er der den hører hjemme. Det er der det blir bra. Så det er jo ganske høye forventninger da.

Sara: Jeg har jo hørt at det er mange som sier at, det er så rart. Liksom den natten du er gift, så

kan du plutselig ha alt! Og kvelden før så kan du ikke gjøre noen ting. Men det har ikke jeg kjent på fordi at vi gikk over grensene våre før, så derfor har ikke den overgangen vært så ... derfor har jeg på en måte følt helt naturlig å ha sex helt siden vi ble gift.

Det er usikkert om forventningene til godt seksuelt samliv, som Eirik beskriver, kommer fra at de til en viss grad utfoldet seg seksuelt sammen eller om det kommer fra forkynnelse og formidling. For dem har det vært naturlig å være sammen seksuelt helt siden dagen de giftet seg. Pernille og Kristoffer forteller det samme. De opplevde at det seksuelle samlivet «gikk som en lek» det første året og at det er i senere tid de har hatt et større behov for å snakke sammen om det for at begge skal ha det bra.

De to andre informantparene forteller en annen historie. Det går igjen hos flere par at de hadde en forventning om at seksuallivet skulle bli bra så fort de giftet seg fordi seksualitet var «Guds gave». Morten og Helena forteller imidlertid at de var forberedt på at det kunne ta tid å fungere godt sammen seksuelt:

Morten: Jeg var nå helt sikker på at det skulle bare gå bra (hehe).

Helena: Ja! Jeg tror jeg har liksom hørt at «det kan ta litt tid» liksom. Eller funne ut av det og sånt der. Men jeg hadde i hvert fall tillit til at det skulle vi finne ut av. Folk har snakket om «Ja, men tenk om dere ikke passer sammen seksuelt på?» på en måte. [...] Men jeg var ikke noe redd for det liksom.

Morten: Nei, ikke jeg heller. Men jeg har jo hørt det liksom «Du må jo prøve» liksom og sånt da. Men desto mer jeg har studert verden og virkeligheten, de verdslige og de som påstår om at du må prøve først og sånt da. Det virket som at når de hadde prøvd, så fungerer jo det også. Så selv om folk sier det, så tror ikke jeg det er gjennomtenkt på en måte. Jeg tror det meste går på åpenhet, kommunikasjon og ærlighet. Og at man er villig til å møte partneren. At det er noe vi møtes på midten med. At vi kan bli enige om ting i lag da. Hvordan vil vi ha det da. Og hvis man begge har det synet da ... Og så når man er glad i hverandre, så vil man jo det beste og sånt da. Jeg hadde i hvert fall ingen tanker om at det skulle være vanskelig eller at det ikke kommer til å gå.

Helena: Mhm. Jeg var ikke noe redd for det egentlig. Men det tok nok litt tid før det var skikkelig bra, men på en måte det var en artig prosess om man kan si det sånn. Det var noe vi gjorde i lag da. Og at det var et felles prosjekt (hehe), hvis man kan si det sånn.

For Morten og Helena ble veien til et godt fungerende seksuelt samliv, en prosess eller et felles prosjekt som de brukte en del tid på før det ble «skikkelig bra». Paret var forberedt på at det kunne ta tid før de fungerte optimalt sammen seksuelt. Slik Helena forteller det, var det tilsynelatende en prosess som opplevdes fin for dem.

Parene forteller at de har hørt noen snakke om at det kan ta tid før det seksuelle samlivet fungerer optimalt. Andre igjen er av den oppfatning at deres seksualliv blir bra og velfungerende innenfor ekteskapets rammer fordi det er den gode rammen for seksuell utfoldelse. Kristine og Fredrik beskriver hvordan de opplevde starten på deres samliv. Tidligere i analysen har vi sett at Kristines forventninger til sex ikke ble innfridd, og at hun hadde et ønske om en annen type sex enn den ømme og delikate. Hun forteller at det ikke umiddelbart oppstod et spesielt emosjonelt bånd mellom de to som par, men at de har måtte jobbe for dette. Fredrik og Kristine skildrer også en annen utfordring de støtte på. I perioden før de giftet seg, og en stund inn i ekteskapet, erfarte han at pornografien ga en «totalt gal fremstilling av seksualitet». Fredriks forteller at hans forhold til pornografi har gjort han redd for at han skulle utvikle en holdning om at sex bare er for nytelse og et middel for egen tilfredsstillelse. Kristine har blitt påvirket av pornografi gjennom Fredrik og forteller at hun innledningsvis i ekteskapet var redd for å «være dårligere enn han hadde sett». Paret skisserer flere faktorer som gjorde at de ikke opplevde det umiddelbart gode seksuallivet. Forventninger knyttet til følelser og redsel for pornografiens påvirkning gjorde det tilsynelatende mer utfordrende for Kristine og Fredrik enn hva de andre parene beskriver.

5.7 Pornografiens påvirkning på seksuallivet

Pornografi var i utgangspunktet ikke et tema i intervjuene. Kristoffer og Pernille, som var det andre paret jeg intervjuet, la til dette punktet da jeg spurte om de hadde noe å tilføye. Ettersom de var par nummer to i intervjuprosessen, var ikke pornografi et tema i intervjuet med Helena og Morten. Det viste seg at de tre mennene, Kristoffer, Fredrik og Eirik, har vært pornoavhengige i større eller mindre grad.

Eirik forteller at han ikke har sett porno siden ungdomskolen eller tidlig videregående. Sara beskriver at hennes eneste møte med pornografi var i en bursdag på ungdomsskolen og at hun aldri har brukt eller sett porno utenom hendelsen fra ungdomstiden. Ved spørsmål om Eirik

tidligere bruk av pornografi har påvirket deres seksualliv, svarer både han og Sara at de ikke opplever sitt samliv som preget av Eiriks bruk.

Fredrik omtaler seg selv som «tidligere relativt avhengig» av pornografi. Han forteller ikke om han fremdeles bruker porno, eller om han nå ikke lenger ser pornografi. Kristine forteller at hun har et uavklart forhold til pornografi, men at hun tror hun har «sett porno i oppveksten uten å være klar over hva pornografi er». Som nevnt beskriver paret Fredriks tidligere pornoavhengighet som tidvis utfordrende for deres seksualliv. For Kristine har mannens forhold til porno skapt usikkerhet i deres sexliv, og hun forteller at hun har hatt behov for å forsikre seg om at sexen de har «ikke er dårlig». Det som imidlertid er interessant er hvordan Kristine også ser en positiv side ved Fredriks pornobruk:

[...] Men så har jeg også hatt et ønske om å være eller det jeg gjør skal være like bra eller bedre enn pornografien. Så sånn sett så har det skapt litt rom for kreativitet. Rom for å ha det gøy kanskje? Fordi jeg ville at det han så og synes var fint, det ville jeg også at vi skulle ha.

(Kristine)

Da vi først snakket om forventninger, fortalte Kristine at hennes ønsker for sexlivet ikke ble innfridd. Hun ønsket sex som lignet mer det hun hadde sett på film og det hun beskriver som «gøy». Når vi snakker om porno forteller hun at hun tror at hennes manns pornobruk har gitt henne mer rom for å utfolde seg. Hun forteller tydelig om de negative konsekvensene pornoen har hatt for dem, men beskriver også at bruken av pornografi har åpnet opp for mer kreativitet og dermed kanskje gjort det mer mulig for dem å ha sex på den måten Kristine i utgangspunktet ønsket.

Kristoffer sier dette om eget forhold til pornografi:

Det vi kan si om pornografi, er at det har gjort det vanskelig for vårt samliv og gjør det utfordrende. Og det skaper stor skam og gjør det vanskelig å være intime. Jeg tenker det er det jeg vil si om det.

(Kristoffer)

Under intervjuet var det tydelig at Kristoffer opplevde det ubehagelig å snakke om pornografi. Pernille tok initiativ til å snakke om porno fordi det var «en del av deres reise». Til forskjell fra Fredrik og Kristine har pornografien skapt store utfordringer for Pernille og Kristoffers seksuelle samliv. Kristoffer beskriver ikke omfanget av sin pornobruk, men de forteller at han var åpen om problematikken tidlig i forholdet, og at han tidvis fortsatt ser porno. Pornoens konsekvenser beskrives som tilsynelatende omfattende for deres samliv. Pernille skisserer at

det skaper tillitsbrudd og at de tyngste periodene de har hatt i sitt ekteskap forårsakes av Kristoffers periodevise pornobruk. Til tross for tillitsbrudd og at hun blir såret, forteller Pernille at hun er rask til å tilgi og at pornoen har størst konsekvenser for deres fysiske samliv. Kristoffer beskriver at periodene med pornobruk skaper et skille mellom de som par «både fysisk og psykisk» og blir et uromoment i deres samliv. Blant de fysiske konsekvensene beskriver Pernille manglende sexlyst i den grad at hun de første dagene ikke ønsker å være nær eller kysse Kristoffer, og det føles unaturlig å ha sex igjen. Også Kristoffer forteller at han kan kjenne det svært annerledes eller merkelig å ha sex igjen. I tillegg beskriver Kristoffer en skamfølelse etter å ha sett pornografi. I disse periodene føler han at han ikke fortjener å være i ekteskapet lenger og heller ikke at noen bør tilgi han.

5.8 Formidling

Felles for tilnærmet alle informantene er deres oppvekst i familier med kristen tilhørighet. Fredrik er den eneste som kommer fra en familie hvor kun noen var aktive i kristne sammenhenger. Gjennom oppveksten har de vært aktive på bedehus, i kirker, ungdomsarbeid, leir osv., samt at flertallet har tatt videregående utdanning på kristne internatskoler. I tillegg har syv av åtte gått på bibelskole, og samtlige er aktive i en forsamling eller menighet. Deltakerne forteller om møter, ekteskapskurs, bruk av kristen litteratur og seminarer som en del av forkynnelsen om seksualitet. I dette kapittelet om formidling tar jeg for meg hva informantene opplever tematisert i denne forkynnelsen.

5.8.1 Hva tematiseres?

Eirik hørte mest om seksualitet i forkynnelsen under årene på internatskole. Han mener undervisningen var viktig fordi elevene bodde tett på hverandre og det var kjent at flere hadde sex.

[...] Så jeg følte at jeg hadde god undervisning om både grensesetting. [...] Jeg husker på internatskole at pornografi ble tatt opp som et tema. Hvis du hadde avhengighet til det, så ble man anbefalt å snakke med noen om det. (Eirik)

I tillegg til grensesetting og pornografi forteller Eirik at hovedbudskapet alltid var at sex hører hjemme i ekteskapet, samt viktigheten av å ha kun én seksualpartner. Sara forteller at det ofte ble snakket om pornografi i settinger hvor seksualitet ble forkynt, men at det ble lite tematisert på jentekvelder på internatskolen der hun gikk. Dog var grenser et gjentakende tema:

[...] Vi hadde også jentekvelder hvor det ble tatt opp, kanskje ikke så masse om porno da jeg gikk på videregående, men mer om grensesetting. Man skulle ikke gå under undertøyet og videre. Ofte så var det veldig diffuse svar ellers. [...] Ja! Oralsex, at det er å gå for langt. Grenser liksom i forhold til undertøysgrensa. Ikke under trusa og ikke under BH. Jeg kan huske at det har blitt pratet om, men jeg kan ikke huske om det ble pratet om på skolen eller om det var i kristne sammenhenger. Det var liksom «bli kjent med din egen kropp. Ta et speil og se hvordan du ser ut nedentil. Tørr og kjenn og ta».

(Sara)

Paret opplever variasjon i hvordan seksualitet forkynnes i ulike settinger. I intervjuet undrer de seg over hvorfor de ikke har fått tydeligere svar og hvorfor seksualitet ikke har blitt snakket om i klartekst. Sara forteller om en holdning som hun opplever «litt sånn, sex etter ekteskapet. Punktum.». Hun mener at forkynnelsen hun har hørt fremstiller det å vente med sex til ekteskapet som en enkel sak, men at det sjeldent formidles noe konkret og svar på spørsmål er ofte diffuse. Eirik bekrefter det Sara forteller, og føyer til at også onani er en tematikk hvor de sjeldent har opplevd entydig forkynnelse og klare svar. Dog opplever han at forkynnelse om pornografi er tydeligere og mer konkret.

Helena gikk på kristen grunnskole og forteller at seksualundervisningen bestod av «to plansjer over mannlige og kvinnelige kjønnsorgan». Undervisningen tok for det meste for seg menneskelig anatomi, men slik Helena husker det var det også snakk om at barn var en gave fra Gud og at sex hører til i ekteskapet. Sex skulle ikke prates om, for «det var fullstendig tabu». På bibelskolen var undervisningen mer rettet mot ekteskapet som institusjon enn mellommenneskelig relasjon:

Det var en sånn kveldsundervisning, husker jeg, som het «Veien mot ekteskapet». Så satt jo vi alle single jentene på første rad og noterte (hehe). Og det var en sånn god gammeldags forkynner som mente at ... han sa at «Det var ikke noe fasit på det her da», men hvis han skulle bestemme, så hadde det vært at man først møttes som venner, og så var man kjærester i så og så mange år, og så var man forlovet i ett år, og så giftet man seg. Så det var en slags fasitrute som alle burde gå da, mente han. [...] Men jeg kan ikke huske at det var så stort fokus på seksualiteten mellom mennesker. Ehm. Nei. Jeg tror ikke det.

(Helena)

Morten forteller at han ikke kan erindre noe særlig fokus på seksualitet fra sin tid på bibelskolen. Av tematikken han kan huske trekker han frem pornografi og samtaler om hvordan bli og være en mann. Også Morten sier imidlertid at seksualitet mellom mennesker ble lite tematisert.

Det har jo hovedsakelig vært at man ikke skal ha sex da utenfor ekteskapet og at det er syndig

å gjøre det hvis man ikke er gift. Eller, hvis man gjør det med noen andre enn den man er gift med. Jeg føler som jente da, så har jeg oppfattelsen av at sex, det blir liksom løftet frem som at... Hvis man skal gå med på sex og vil ha sex med en mann, så gir man seg selv en gave da, som man gir til mannen. Og handlingen er en slags gave som man må spare til den riktige personen, hvis ikke kan man bli skadet eller bli såret. Sex og seksuallivet er veldig intim og sårbar greie, så man må være forsiktig med hvem man åpner den døra for da. Hvem man gir muligheten til å se den siden av seg selv. Og hvis man har sex med noen og ikke er gift, så blir man på en måte skitten. Jeg tror det er det jeg sitter mest igjen med. [...] I grove trekk, at man må spare sex til ekteskapet. Jeg føler at jeg har bare hørt om sex, men seksuallivet er mye mer. Så det jeg har hørt om, på skole og på møter, det har liksom bare vært selve sexhandlingen, noe som kan ha gjort det vanskelig når man har skjönt at seksuallivet er ikke bare handlingen. Så hvor plasserer man alt det andre? (Kristine)

Forkynnelsen om ekteskapet som ramme for sex som Eirik beskriver, går igjen i Kristines resonnement. I motsetning til Eirik opplever ikke Kristine at sex blir forkynt som noe godt innenfor de riktige rammene, men derimot som noe skadelig og skittent utenfor ekteskapet. Hvordan budskapet legges frem ser ut til å ha ulikt fortegn når seksualitet tematiseres. Vinklingen Eirik legger frem har en undertone som kan anses positiv fordi sex forkynnes som noe godt innenfor riktige rammer, mens det i Kristines tilfelle legges frem med negativt fortegn som skadelig og skittent dersom sex tas ut av rammene som anses riktig. Senere i intervjuet forteller Kristine at hun opplever at det kun er sex i form av samleie som blir tematisert. Hun mener at seksuallivet rommer mer enn bare samleie, men at det ikke blir snakket om når det forkynnes om seksualitet. Forkynnelsen Kristine har hørt kommer i hovedsak fra internatskolen hun gikk på, og møter og seminarer knyttet til skolen. Hennes mann, Fredrik, forteller på sin side at han ikke kan minnes å ha hørt forkynnelse om seksualitet og sex i det hele tatt.

Når det gjelder hva får fokus i forkynnelsen, trekker Pernille og Kristoffer frem de samme temaene som de øvrige informantene. Grenser, onani og pornografi, samt at rammene for sex er ekteskapet, blir ofte vektlagt. Blant settingene informantene forteller de hører om seksualitet i, er jenter og gutter ofte splittet inn i hver sin gruppe. Dette kalles for «jente- og gutteseminar».

5.8.2 Jente- og gutteseminarer

Informantene forteller at jente- og gutteseminar både foregår på internatskolene, bibelskolene og diverse leirer. Konseptet går ut på å splitte kjønnene for å ta for seg ulike temaer rettet mot det enkelte kjønn.

Fra gutteseminarene forteller de mannlige informantene at pornografi var et gjentakende tema.

[...] I sånn forkynnelsessammenheng, gutte-og jente seminar, da kan jeg huske at sex ikke nødvendigvis var sex med andre og ikke nødvendigvis var et tema. Men pornografi, det var det som var fokus på seminarene våre og at det var galt. Det var det som fikk fokus. Men der også var det samme tankegang om at pornografi og kristendommen hører ikke sammen.

(Fredrik)

Jeg har vært på gutteseminar der det har blitt sagt at onani trenger ikke å være galt, men onani i forbindelse med porno er ikke bra. Altså det å bli kjent med sin kropp, trenger ikke å være galt.

(Morten)

Det har jo hatt gutteseminarer ja, men jeg husker ikke helt ... Jo! Jeg husker faktisk en gang på leir, så hadde vi et gutteseminar. Det husker jeg. Da snakket vi om seksualitet og at gutter kan få ereksjon og liksom. At vi gutter kan være veldig seksuelle. Jeg husker jo og at det var på UL og sånn, sånne pornoseminar. Så det har vært gutteseminar. Det har det.

(Kristoffer)

I tillegg til pornografi ser onani ut til å være en vanlig tematikk på gutteseminar. Flere av de mannlige informantene forteller at de ikke kan huske om de har vært med på, eller det har vært arrangert gutteseminar. Likevel kommer det frem underveis i intervjuene at alle har vært på et eller flere. Gutteseminarer tar også for seg «hvordan være en mann» og «vinne sin hustrus ære». På jenteseminarene forteller Pernille og Sara at tematikken er en noe annen:

Det snakkes mye om guttene og at de har følelsene utenpå kroppen holdt jeg på å si (hehe), men veldig lite om at det også kan være vanskelig for jenter [...] Men generelt, på jenteseminar så handler det jo mye om selvbildet, kropp og spiseforstyrrelser.

(Pernille)

Så det som har nok blitt forkynt liksom er nok mer tanke om å elske, uavhengig av hva som kommer til å skje, fordi du elsker Gud, på en måte. Ehm, og ikke så mye om hvilke tanker kan komme når du er i en situasjon. Lysten til sex er ikke så stor hos jenter, som hos gutten. Ehm ... ja ... Og det er ikke så masse pratet om, og det var jeg litt inne på i stad og det jeg har savnet litt, det med onani hos jenter.

(Sara)

Kvinnene forteller at tematiseringen av seksualitet dreier seg om å elske, samt forhold til egen kropp og seg selv. Hos menn tematiseres i større grad seksuelle følelser og handlinger. I sitt intervju snakker Eirik og Sara om forskjeller i formidling til menn og kvinner:

Eirik: Det er greit nok at det forkynnes, undervises litt forskjellig om det. Kanskje med

forskjellig fokus, men det bør ikke være for nært knyttet til kjønnen, fordi det er ikke så firkantet. Er du mann, så det betyr ikke nødvendigvis at du er den som er mest lyst på sex hele tiden. Det legger veldig sånn kjønnsideal, kjønnspress, egentlig. Hvis det blir veldig sånn: «sånn er mann og sånn er jenter». Jenteseminarer ser sånn ut, da snakker vi om å elske og alle sånne ting. Mens det er mer overlappende enn som så. Flere menn opplever det kanskje sånn, flere kvinner opplever det sånn, men det bør ikke bokse det så veldig og si at «sånn er det for alle menn», eller er du kvinne så er du på den måte. Rollene kan være forskjellige [...].

Sara: Ja, det er jeg enig. Også tror jeg og at, veldig ofte så deler vi oss inn i jente- og guttegrupper, hvor vi liksom får høre om hva som er viktig for oss jenter og hva som er viktig for gutter. Men så tror jeg også det er viktig å faktisk være til stede på hverandres seminarer, både fordi da gir man signaler om det dette her er helt naturlig å prate om. Og det er ikke fordi vi jentene må lukke oss sammen, lukke oss for seg selv, og at dette prater vi bare sammen med jentene om, men og fordi vi jenter trenger å høre om hva som kan være utfordrende for guttene og hva som er viktig for deg å tenke på. Og omvendt. Men jeg ser veldig viktigheten av å dele seg inn i kjønnsnøytrale grupper, holdt jeg på å si. Altså kjønnsgrupper. Men det at det kan bli mer av det å sitte sammen da.

Hva som formidles på jente- og gutteseminar varierer avhengig av kjønn. Gutteseminarene tar i større grad for seg seksuell adferd, mens hovedfokuset på jenteseminarene ser ut til å være mer på hvilket forhold man har til egen kropp og det å elske. Eirik og Sara legger frem det de anser som både positive og negative sider ved kjønnsbasert formidling. På den ene siden ser Sara viktigheten av å dele formidlingen inn etter hvilket kjønn som er tilhørere, mens hun på den andre siden også mener det er relevant å vite hva som blir tematisert til motsatt kjønn. Eirik legger vekt på at jente- og gutteseminarene ikke bør være for nært knyttet til kjønn. Han mener at kjønn ikke bør være avgjørende for hva som tematiseres, da stereotypiske roller ikke alltid stemmer. Det kan se ut til at Eirik og Sara mener at hva som formidles kan se ulikt ut på jente- og gutteseminarene, men at tematiseringen ikke bør være basert på kjønn.

5.8.3 Hva ønsker de å høre mer om?

Informantene legger frem flere temaer de skulle ønske det var snakket mer om. Hos de kvinnelige informantene er blant annet onani og sexlyst temaer de gjerne skulle hørt mer om. Parene etterlyser i stor grad undervisning eller formidling om hvorfor de blir oppfordret til å vente:

Det er noe jeg har savnet i forkynnelse om liksom hvorfor. Hva er egentlig grunnen, sånn

teologisk sett kanskje, men også litt mer personlig. Hva er egentlig grunnen til at man skal holde seg unna seksualitet med andre mennesker enn den man gifter seg med. For det har alltid vært sånn at jeg har lest i Bibelen og hørt andre snakke om at det er galt og rett, men ikke noe sånt om hvorfor er det galt. [...] Men jeg tror kanskje at det stammer i fra at det ofte blir sagt «nei det er galt», men det blir sjeldent sagt «hvorfor». Det blir aldri snakket skikkelig nøye om. Det er bare en sånn «dette skal du ikke gjøre, ferdig med det!». Man får alltid høre at du skal ikke lyve fordi det kan såre folk osv. Men du skal ikke bare ha sex med noen fordi det er galt.

(Fredrik)

Forkynnelse eller formidling om «hvorfor» går igjen hos flere av informantene. De opplever at de blir oppfordret til å vente med sex til ekteskapet bare «fordi». Formidlingen informantene hører tar for seg et bibelsk verdisyn, men informantene søker å vite *hvorfor* sex utenfor ekteskapets rammer anses galt, og ikke bare *at* det er galt. Pernille trekker linjer til den seksuelle revolusjonen i sitt resonnement, og mener mennesker i større grad nå enn tidligere har behov for begrunnelser og argumenter for hvorfor de skal vente:

Jeg tror noe av det handler om hvor mye som har skjedd uti fra den seksuelle revolusjon, eller hva jeg skal kalle det de siste årene. Når vi vokste opp, det er jo 15-20 år side. Folk kjente på mindre behov for argumentene, mens nå så tror jeg folk trenger å vite hvorfor. Mens den gang, så var det liksom i mye større grad at det bare er sånn, og det var mer aksepterte fordi at det var så vanlig blant kristne å vente. Mens nå er det færre og færre kristne kanskje som ikke gjør det og at en da vil i større grad måtte forklare hva Bibelen tar utgangspunkt i. (Pernille)

Informantene savner samtaler om *hvorfor* man bør vente med å ha sex. De ønsker mer rom for drøfting, samt bredde i hva som tematiseres. Kristine eksemplifiserer ved å nevne onani, det å ta på hverandre, nakenhet og gråsoner, mens Sara og Eirik etterlyser tematisering av seksualitet for unge voksne. Ifølge dem skjer mye av formidlingen i ungdomsskole- og videregåendealder og lite for eldre grupper. De har selv har kjent behovet for å lære om seksualitet i ung voksenalder. Tilnærmet alle informantene forteller at de ønsker mer håndfaste svar på hva som defineres som sex, og mener det burde snakkes om i formidlingen om seksualitet.

5.9 «De»-ets makt

Informantene refererer stadig til «de» som har sagt og «alle» som mener. I noen tilfeller er det tydelig at deltakerne sikter til lærere eller andre i en formidlingsrolle, mens det i andre tilfeller er uklart hvem «de» eller «alle» er. Informantene vektlegger deres bibeltolkning i valg rundt deres seksuelle adferd, samtidig refererer de ofte med personlig pronomen når de beskriver

deres meninger og oppfatninger. Derfor er det interessant hvem eller hva som faktisk legger premissene for informantenes tanker om seksualitet og samliv.

I følgende sitat forteller Kristoffer om tiden på videregående. Han erindrer at seksualitet ble noe tematisert og forteller hva «de» la vekt på i formidlingen:

Så husker jeg vi begynte å snakke om at sex var helt fantastisk og det var noe du ikke særlig hadde hørt noe om før. Men at **de** også snakket om de negative sidene med det, som gir en balansert vinkling. [...] Det er jo ingen tvil om at sex blir jo fremstilt som veldig tilfeldig, og som ungdom så er man spesielt sårbar for de vinklingene der. Så **de** demper alvorligheten som er i sex da. Men så minner **de** oss om hva Gud faktisk har skapt sex for og hvor hellig den handlingen er da på en måte. (Kristoffer)

Kristoffer ser ut til å referere til ulike «de»-er: de på videregående og de som fremstiller sex som tilfeldig. Selv om vi kan anta at menneskene Kristoffer sikter til er ansatte eller elever ved skolen han gikk på, kan vi ikke vite med sikkerhet verken hvilken rolle de besitter eller hvilken relasjon han har til dem. «De som fremstiller sex som veldig tilfeldig» kan antas å være en generell kategori for de som ikke fremmer sex innenfor ekteskapets rammer. I flere tilfeller snakker Kristoffer og Pernille om «de» hvor det er uklart hvem «de» er. Et punkt i intervjuene dreide seg om hvor seksualitet blir tematisert, der videregående og seminarer er hyppigst nevnt, og det er derfor rimelig å anta at «de» er noen som på en eller annen måte snakker fra en talerstol eller lignende. Det virker som «de» er en samlebetegnelse på mennesker med en eller annen autoritet som kan gi makt til å legge sosiale føringer.

I eksempelet nedenfor forteller Kristine at hun oppfatter at Bibelen sier at seksualitet hører til innenfor ekteskapets rammer. Dog er det interessant hvordan hun også forteller at hun selv har lest lite om det i Bibelen:

Jeg har samme oppfattelse. Jeg har jo ikke studert det masse selv, selv om man har hørt at **alle** si at Bibelen sier det, og det jeg selv har oppfattet av det lille jeg har lest om det i Bibelen. (Kristine)

Kristine sier selv at hun ikke i særlig grad har lest seg frem til egen oppfatning, men at hun har sitt største utgangspunkt i hva andre forteller at Bibelen sier om seksuelt samliv. Dersom Kristines oppfatning av hvordan seksuelt samliv omtales i Bibelen kommer fra «alle», er det

naturlig å anta at det finnes noen sosiale normer som legger føringer for hva informantene skal mene.

5.10 Skam og synd

Synd og skam er sentrale begrep i intervjuene. Selv om disse er nært knyttet til hverandre, viser datamaterialet at synd har vært mer i fokus enn skam.

5.10.1 Hva er synd?

Gjennom intervjuene har informantene lagt frem hva som er akseptabel seksuell adferd og hva de tenker de bør holde seg borte fra. Troen deres er grunnleggende for hvilke valg de tar knyttet til seksuell utfoldelse. Deltakerne velger å sette grenser ut ifra hvilke retningslinjer de tolker at Bibelen gir. I dette kapitlet tar jeg for meg hva informantene definerer som synd.

Da synd var et tema i intervjuene, drøftet parene mye seg imellom. Svarene var utbroderende og mange synes det var vanskelig å sette ord på hva som var synd. Likevel er noen av informantene raske til å svare at samleie er det som er synd:

Pernille: «The bottom line» er liksom penetrering (hehe). Det det kan bli barn av, er nok det som er definert hva sex er, men at det også er ting før det som er veldig intimt.

Kristoffer: Det er jo det vi alltid har tenkt, men så har du jo på en måte ... Hvis du på en måte går dit at du har leking med kjønnsorganer på hverandre. Det er nok det som gjør det vanskelig å skille om det er synd eller er det ikke, sant? Og der vil jo du få veldig mange forskjellige meninger. Våre nakne kjønnsorganer skulle ikke vises til hverandre før vi giftet oss, fordi vi følte vi ikke visste om det var galt eller ikke. Men hvis vi var der, så er vi litt for nærme sex. Så da valgte vi å holde oss vekk fra det også.

Til tross for at Pernille er konsis i svaret når de blir spurt om hva som blir tematisert som synd, synes Kristoffer å mene at det er et definisjonsspørsmål han ikke har svaret på. For dem har usikkerheten rundt hva som defineres som synd, gjort at de har valgt å sette tidlige grenser for sin seksuelle adferd. Paret beskriver at de alltid har hatt en tanke om at det er penetrering, altså samleie, som er synd. Underveis i intervjuet forteller Pernille og Kristoffer at de ikke opplever at grensesetting og synd ble koblet sammen fordi «grensene alltid handlet om å kunne klare å vente» og at det «ikke var slik at hvis du dreit i undertøysgrensa så har du syndet». Videre forteller de dog at «alt det der er veldig diffust». Paret beskriver at de synes det er vanskelig å

si når intimitet blir sex og derfor også synes det er vanskelig å definere hva som er syndige handlinger.

Kristine og Fredrik beskriver at de er av tilnærmet samme oppfatning av synd som Pernille og Kristoffer:

Kristine: I utgangspunktet tenker jeg at alt jeg opplever som sex da, som ikke er med ektefelle er synd. Det er jo ulikt på hva folk tenker sex er, men for min del handler det jo om samleiet og om man tar på hverandres kjønnsdeler.

Fredrik: Ja, det er jeg enig i. Det er en overordnet grense. Men så er det jo opp til hvert enkelt par og opp til hver enkelt person å finne ut av hvor tett opptil eller hvor langt ifra det går for sin egen del.

Både Kristine og Fredrik og Pernille og Kristoffer legger vekt på at hvert enkelt par selv må vurdere hva som er syndig adferd, men er begge tydelige på at samleie er synd. Kristine og Fredrik forteller også at de er usikre på hva som defineres som sex og at det derfor også er vanskelig å konkludere med hva som er synd. De mener imidlertid at sex blir sett på som en større synd fordi forkynnelse de har hørt ofte vektlegger seksuelle synder. Videre forteller de at sex blir en «kardinalsynd fordi det kan såre andre, deg selv og Gud». Forkynnelsen Kristine sier hun har hørt dreier seg om at man ikke skal ha sex utenfor ekteskapets rammer, og at det er syndig å gjøre hvis man ikke er gift eller med andre enn den man er gift med. Like fullt synes hun at definisjonen av sex, er uklar og at det, på samme måte som Pernille og Kristoffer beskriver, er vanskelig å vite hva som er syndig adferd:

[...] Det har vært så tydelig at sex, det skal du bare ikke gjøre. Men hva med alt som ligger i nærheten av sex? Og det har vært litt sånn uklart om hva som er greit og ikke greit, hva er synd og ikke synd. [...]

(Kristine)

Også Sara og Eirik trekker frem samme utfordring som de øvrige informantene. Sara har vært tydelig på at hun synes definisjonen av sex har vært ubestemmelig og flytende. Definisjonsspørsmålet forplanter seg i hva hun anser som synd:

Sara: Det er det jeg syns var så vanskelig, da. Jeg har i hvertfall oppfattet at sex før ekteskap er synd. Ok, men hva er da sex? Er det orgasme? Er det å ta på kjønnsorganet? Så det er det som på en måte har vært veldig vanskelig, som jeg fortsatt syns er veldig vanskelig. Jeg kjente det absolutt mest da vi gav hverandre orgasme, også kjente jeg det nok litt da vi hadde tatt på

kjønnsorganet til hverandre ... Ehm, ja.

Eirik: Jeg tenker synd starter ... Altså Jesus er jo ganske radikal med hvordan han definerer ekteskapet. Det å ha lyst på sex, sånn sett. Å se på en dame, eller er det å bryte ekteskapet. Det er kanskje litt det grensene handler om. Det er greit å kjenne på seksuell tiltrekning og sånne ting, men at du følger det begjæret til noen du ikke gifter deg med enda, tenker jeg er synd. Det er nok litt vanskelig når man er forlovet, for det er fortsatt ikke kona di. Så det å begjære sin egen kone er jo bra, men før en kommer dit, så er det ikke der fokuset bør være. Så hvis det tar veldig mye tanker og energi og man forer den tanken, så er det på en måte synd det også.

Hva som er synd, ser ut til å være avhengig av hva som betegnes som sex. Samtlige av deltakerparene mener at sex er synd, men de er usikre på hva som definerer sex og derfor usikre på hva som er synd. Eirik trekker frem at også «begjær» er synd. Tidligere i analysen så vi at å begjære i og utenfor ekteskapet hadde ulikt fortegn. Begjær ovenfor egen ektefelle ble ansett som noe fint, mens begjær som kjærester eller singel var noe man skulle unngå. I denne sammenheng sier Eirik at begjær overfor noen man ikke er gift med er syndig. Også Helena er av den oppfatning at begjær er synd. Hun forteller at de gangene hun og Morten tøyde grensene de hadde satt for seg selv, følte de at de syndet fordi det de «kjente på var så sterkt begjær».

Umiddelbart ser det ikke ut til at informantene opplever at grensesetting kobles til synd. Grensene skulle gjøre at de ikke syndet, men å krysse eller tøyde en grense ble først syndig dersom de krysset «den ultimate grensen», samleie. Samtidig kommer det frem at det er flere seksuelle handlinger og former for intimitet informantene ikke vet om er synd. Hva som er synd og ikke avhenger av deres definisjon av sex.

Onani

I tillegg til sex og begjær trekkes onani frem som synd, men også her råder det usikkerhet. For noen er onani tett knyttet opp til bruken av pornografi. For andre er det et fint tilskudd til det seksuelle samlivet som ektepar. Parene skildrer at det er forskjell på bruken av onani som ektefeller og onanering som singel. Noen forteller også at onani er tema de ikke har hørt noe særlig om i forkynnelse.

Selv så tenker jeg at onani i seg selv generelt, er galt på grunn av de tankene det kan skape, fordi da tenker jeg med en gang på da Jesus sa «den som ser på et annet mennesket med begjær, har begått synd». Da tenker jeg at hvis du onanerer og tenker på et annet menneske du ikke er gift med. At du da begår en syndig handling, noe som ikke er greit for din del og for de mennesket

du synder. Mens i ekteskapet, så tenker jeg det er noe man må finne ut av. Og at onani er når man er gift. Om man da tenker på sin ektefelle mens man onanerer, så ser jeg ikke noe galt i det hvis man har snakket om det på forhånd om hvor man finner ut av det. Det er veldig mange betingelser knyttet til det, for min del. Om det er det er rett eller galt. (Fredrik)

Sitatet over tar for seg noen av elementene flere informanter finner problematisk med onani. Fredrik nevner, som både Eirik og Helena, at å «se på at annet menneske med begjær» er synd. Fredrik presenterer onani som et element som aldri står alene, men at det alltid er knyttet tett sammen med syndige tanker. Han mener onani har flere aspekt som gjør det vanskelig å holde handlingen syndfri. Fredrik poengterer også at onani innenfor ekteskapet, med sin egen ektefelle i tankene, er akseptabelt, men uttrykker likevel skepsis fordi det er mange betingelser knyttet til ikke-syndig onani.

Helena beskriver at hun oppfatter onani som synd. Hun er likevel noe nølende underveis i sitt resonnement:

Ja, altså onani, det er jo noe synd på en måte. Er det ikke det? (...) Jeg har i hvert fall fått den oppfatningen da. Og det må jeg ha fått i noen kristne sammenhenger en plass. Tror jeg. For ved å gjøre det, så holder jeg meg borte fra ektefellen eller noe sånt. Men, samtidig så når det gjelder akkurat det så ... Ja, nei jeg vet ikke. Om man skal si at «ja, det er synd» liksom eller noe sånt. For det jo liksom ikke så svart/hvitt på en måte. Altså det kan brukes på mange måter. Men hvis man aldri vil ha ektefellen fordi man ordner seg selv på en måte, så er det vel vondt og da er det jo sikkert synd på en måte imot ektefellen da. (Helena)

Også for Helena er det knyttet noen betingelser til hvorvidt onani er synd eller ei. Heller ikke hun ønsker å si eksplisitt at onani er synd, men trekker frem sider ved onani hun anser problematiske. Dersom onani har konsekvenser for ektefellen, er det synd. Helena nevner imidlertid at onani kan brukes på mange måter, og underveis i intervjuet kommer det frem at hun og Morten knytter onani og pornografi tett opp til hverandre. De forteller at onani i sammenheng med pornografi, er synd. Dette er i tråd med hva Fredrik forteller om å se på andre enn sin ektefelle med begjær.

Informantene legger frem flere aspekter ved onani de anser som syndige. Samtidig er det flere av dem som også betrakter sider ved onani som nyttige. Sara og Eirik trekker frem to andre sider ved onani. Eirik mener onani i et ekteskap kan være fruktbart og ha en funksjon i et ekteskap. Som de øvrige informantene mener også han at det er vanskelig å løsrive seg fra

tankene som er syndige. Sara forteller på sin side at hun på bibelskolen ble oppfordret til onani, men at det var et omdiskutert tema. Selv er også hun usikker på når onani er synd, eller om det i det hele tatt er det. Også Pernille og Kristoffer forteller at de har hørt det oppfordret til å bli kjent med egen kropp. Når onani betegnes som «å bli kjent med egen kropp», er det ikke synd så lenge det er adskilt fra porno og syndige tanker. Ifølge informantene er onani et tema det snakkes lite om. Selv om deltakerne er raske med å si at onani er synd, viser resonnementene deres at det råder noe usikkerhet rundt hva som er syndig med det.

5.10.2 Hva skammer de seg over?

På samme måte som informantene tidvis snakker distansert om seksualitet, beskriver de oftere andres skam enn sin egen. Blant annet forteller Pernille at hun hadde lest om ei annen som kjente på skam etter sex selv om hun var gift. Morten og Helena forteller om ei annen som ble gravid utenfor ekteskapet og som opplevde voldsom skam. Gjennom intervjuene er det kun to av informantene som forteller at de kjente på skam.

Morten, som har levd seksuelt aktivt før han giftet seg med Helena, forteller om skam knyttet til det han opplevde som normer knyttet til sitt kjønn. De gangene de som par krysset eller tøyde grensene de hadde satt, opplevde han å «ikke være mann nok». Helena og Morten hadde tydelige grenser og var enige om at de skulle klare å vente. Likevel opplevde Morten stor skam da det viste seg at de ikke klarte å opprettholde grensene i den grad de ønsket. Morten følte på et ekstra ansvar overfor Helena og skulle være den som beskyttet. Han skammet seg overfor henne hver gang de gjorde noe de i utgangspunktet hadde satt grenser for. Det var utfordrende å vente, såpass utfordrende at Helena og Morten skammet seg over hvor vanskelig de syntes det var.

[...] Kanskje jeg også tenkte det i forbindelse med det her, at vi til stadighet gikk for langt liksom. På det tidspunktet var det litt tabu for oss å prate om det. Så vi gikk jo kanskje litt rundt og var litt sånn stille. Skammet oss, både den ene og den andre. Og kanskje jeg tenkte på at på liksom «Det var jeg som var mann. Det var jeg som skulle stoppet det her», men allikevel ble jeg revet med liksom. Så jeg har nok sikkert noe ballast i meg, som sier om at det var liksom forventet at det var jeg som hadde ansvaret, vil jeg si. [...]

(Morten)

Skam nevnes også i forbindelse med pornografi. Kristoffer og Pernille forteller om hvilken innvirkning pornografi har hatt på deres samliv. Under intervjuet var Kristoffer tydelig preget av å kjenne det ubehagelig å snakke om. Han forteller om hvordan pornobruken skaper stor

skam og gjør det vanskelig for dem å være intime. Som par har de snakket åpent om Kristoffers bruk av pornografi, og Pernille forteller at hun tidlig i deres forhold ble oppmerksom på hvor skambelagt porno var for Kristoffer. For Kristoffer er skammen dyptgående:

Men så er det øyeblikk der det skjer. Det lager en enorm skamfølelse for meg og jeg føler egentlig at jeg fortjener ikke å være i ekteskapet lenger. At ingen bør ikke tilgi meg.

(Kristoffer)

Utover disse beskrivelsene brukes skambegrepet minimalt av informantene. Det er kun Morten og Pernille og Kristoffer som bruker begrepet eksplisitt. Imidlertid forteller flere av parene om negative emosjoner knyttet til hendelser hvor de krysset grensene sine.

Vi trodde kanskje vi var begrenset av hva vi tenkte var greit før vi giftet oss. Og det er masse vi angret på og som vi har bedt om tilgivelse for, og som vi har tenkt ikke har vært bibelsk. Jeg er nok den som har syns at det er noen grenser som har vært litt sånn todelt. På den ene siden så har jeg kjent på at det har ikke vært greit. Vi har på en måte syndet. Vi har måttet bedt om tilgivelse. Jeg angret på det. Også er det en del av meg som sier at, det var fint. Det gjorde at det trygt å gå i ekteskap med den andre.

(Sara)

Informantene beskriver anger og dårlig samvittighet i forbindelse med tøying av grenser. Beskrivelsene de gir virker å være i et skjæringspunkt mellom anger og dårlig samvittighet. Utover Morten og Kristoffer er det ingen av informantene som skildrer den sterkt ubehagelige følelsen skam kjennetegnes av. Dog er det mulig at skildringene informantene gir av sine negative emosjoner, ikke er rikt nok beskrevet til å føre beskrivelsene deres inn under kategorien «skam». Dersom skam kategoriseres som noe en har følelsen av at man ikke burde gjort, kan det se ut til at samtlige har besittet skamfølelse som kjæresten ut ifra deres beskrivelser. Imidlertid er det et fåtall av deltakerne som legger frem sine erfaringer som svært skambelagt.

6 Avsluttende drøfting

I dette kapittelet drøfter jeg det empiriske materialet mot oppgavens teoretiske rammeverk og tidligere forskning. Formålet med studien er å rette søkelyset mot unge kristnes syn på sex, og grensedragning som gjøres ut ifra religiøs tro. Ettersom sex og samliv blant kristne er et utforsket felt i sosiologien, har jeg valgt å legge stor vekt på presentasjon av empiri, og velger derfor å gjøre drøftingen forholdsvis empirinær. I undersøkelsen har jeg intervjuet fire par som har tilknytning til Norsk Luthersk Misjonssamband for å belyse problemstillingen:

Hvordan beskriver unge ektepar i en kristenkonserverativ organisasjon sine syn på, og grensedragninger for, sex og samliv?

I kapittelet om teoretisk rammeverk og tidligere forskning presenterte jeg tre studier som på hver sin måte tar for seg seksualitet og kristendom. Willy Pedersen (2012) ser på sammenheng mellom kristent engasjement og seksuelle erfaringer. Dagny Hov og Irene Trysnes (2010) tar for seg kristne seksualetiske rådgivningsbøker, mens Åse Røthings (1998) studie setter søkelys på kjønnsroller og forkynnelse om seksualitet i kristne tenåringsmiljøer. Innledningsvis legger jeg frem mine funn knyttet opp mot tidligere forskning. Deretter ser jeg analysen i sammenheng med oppgavens teoretiske rammeverk.

6.1 Analysene sett i lys av tidligere forskning

Innledningsvis ønsker jeg å trekke frem likheter funnet mellom egen empiri og Røthings studie fra 1998. På lik linje som informantene i studien fra 1998, finner jeg at informantene mine også skiller mellom sex og seksualitet. Ulikheten ligger i begrepsbruken, da mine informanter bruker «intimitet» for å beskrive det samme som Røthings forskningsdeltakere beskriver som «seksualitet». Seksualitet er blant Røthings informanter all spenning som foregår mellom gutter og jenter, mens for noen er det først og fremst samleie. I min analyse finner jeg at informantene skiller mellom sex og intimitet, hvor intimitet er alt annet enn samleie. Det kan se ut til at informantene graderer intimitet på lik linje som deltakerne i Røthings studie. En slik gradering kan ha bakgrunn i at sex er «den ultimate grensen» og «kardinalsyndens», og på den måten vil noe seksuell adferd bli akseptabelt. Å skille mellom intimitet og sex gir informantene større handlingsrom. Det ser ut til at informantene skiller mellom sex og intimitet, og graderer

intimitet, som er i tråd med Pedersens (2012) funn om at kristne har like mye erfaring med førecoital sex som andre uten kristent engasjement.

Flere av informantene i min studie uttrykker at de ikke vet hva som defineres som sex. Sara, Helena, Fredrik og Kristine sier alle at de ikke vet hvor grensene for sex går. Samtlige av parene har satt grenser for sin seksuelle adferd. Grensene har ett formål; de eksisterer for å hjelpe parene til å unngå å ha sex. Flere av deltakerne i min studie forteller at det de definerer som intimt også kan føles feil. Usikkerheten som råder rundt hva definisjonen av sex er, gjør grensene uklare. Røthing (1998) fronter i sin studie et behov for å klargjøre hva sex faktisk er. Dette behovet ser ut til å gjøre seg gjeldende også 25 år senere.

Synet på seksualitet ser ut til å være i tråd med holdningene Hov og Trysnes (2010) finner i den nyere litteraturen. Informantene er i stor grad oppvokst i miljøer som oppfordrer til å vente med sex til ekteskapet. Seksuell adferd styres av begrensninger, men seksualitet betraktes som noe positivt. Informantene forteller gjentagende om seksualitet som noe godt, vakkert, fint og bra. Seksualitet er «Guds gave» og et seksuelt samliv skal foregå innenfor ekteskapets rammer. I hovedsak forteller informantene at de, på lik linje med informantene i Røthings (1998) studie, har opplevd at seksualitet, sex og samliv formidles med positivt fortegn. På den andre siden skildrer informantene også sex som noe skadelig og skittent, og har tidvis mer å si om den skadelige seksualiteten fremfor den gode. Eirik forteller at han hadde høye forventninger til seksualiteten i ekteskapet fordi «det er der den hører hjemme» og dermed også der den er bra. Kristine forteller på sin side at hun opplevde at synet på sex som ble formidlet, gav henne urealistiske forventninger. Pernille og Kristoffer beskriver derimot at de opplevde å ha realistiske forventninger til det seksuelle samlivet. Gjennom min analyse finner jeg at synet på sex avhenger av hva som presenteres som rammen for et seksuelt samliv. I en kontekst hvor det er snakk om utenomekteskapelig sex, omtales sex som noe skadelig og skittent, mens sex i ekteskapet er godt og fint. Både Hov og Trysnes (2010) og Røthing (1998) finner det samme. Synet på sex før og i ekteskapet kolliderer med hverandre. Sex innenfor ekteskapet forkynnes tilnærmet ukritisk som noe fint, mens før man blir gift er det skadelig.

Det forekommer et skille i synet på seksualitet mellom kjønnene. De kvinnelige informantene kan fortelle at de venter med sex for å kunne «gi seg selv til mannen», mens mennene skal «vinne sin hustrus ære» eller være en beskytter. Skillene viser seg også i uttalelser fra eksempelvis Kristine og Morten. Kristine forteller at hun «hadde en plikt som kone for å

tilfredsstillende mannen sin», mens Morten forteller om at han hadde et «ansvar som mann» for å passe på Helena. Disse formuleringene indikerer at kvinnene anses som den sårbare parten og som hierarkisk underordnet mannen, som Hov og Trysnes (2010) også finner i litteraturen de undersøkte. Forskningsdeltakerne beskriver hvordan de opplever at det legges vekt på mannens begjær og seksuelle drifter, og tre av de fire kvinnelige informantene forteller at de ble overrasket over egen sexlyst. Dette kommer blant annet til uttrykk i Saras utsagn: «Hæ! Kan jeg ha så lyst på sex? (hehe). Jeg er jo liksom jente». Også Røthing (1998) finner noe av det samme. Til forskjell fra Hov og Trysnes (2010) og Røthing (1998) finner jeg ikke i denne studien tegn til at de kvinnelige informantene opplever større ansvar for grensesetting, og heller ikke at mannen er den aktive part og kvinnen den passive.

Kjønnsforskjellene opprettholdes aktivt av Norsk Luthersk Misjonssamband gjennom formidlingen av seksualitet, sex og samliv. Jenteseminarer tar ofte for seg kropp og spiseforstyrrelser, mens gutteseminarer tar for seg temaer som onani og pornografi. Flere av informantene forteller hvordan gutters seksuelle drivkraft vektlegges og fremstår som betydningsfull. Pernille beskriver vektleggingen som «at de har følelsene utenpå kroppen holdt jeg på å si (hehe), men veldig lite om at det også kan være vanskelig for jenter». Kjønnsforskjellene i denne studien er ikke like store som de som skildres av informantene i Røthings (1998) og Hov og Trysnes (2010) studie. Røthing (1998) beskriver hvordan kvinnene opplevde å bli pålagt kontroll av eget seksuelt begjær og i tillegg stå ansvarlig for å begrense mannen, mens Hov og Trysnes (2010) fant at gutters seksualitet betraktes som en betydelig sterkere kraft enn jenters.

Ønsket om å vente med sex til ekteskapet er fremtredende blant mitt utvalg. Informantene hevder at deres syn på seksualitet stammer fra et bibelsk perspektiv. Likevel er det få av informantene som viser til skriftsteder i Bibelen for å begrunne sine syn. Kristine forteller at hun selv ikke har lest mye om hva Bibelen sier om seksualitet, men at hun alltid har hørt at seksualitet er noe fint innenfor ekteskapets rammer. I flere tilfeller benevner informantene «de» og «alle» som snakker om seksualitet. Det ser ut til at det er disse kategoriene av mennesker som legger de fremste føringene for seksualmoral. Hvem «de» og «alle» er, er uklart. Ut ifra informantenes beskrivelser ser det ut til at kristne ledere, andre kristne og til dels familie er de som i størst grad legger grunnlaget for hva som er akseptabel seksualpraksis. Det er likevel en utydelighet i hvor deres syn på sex kommer fra. Ved spørsmål om hvor de har sitt seksualetiske syn fra, er de fleste informantene noe vage i svaret. Flertallet gir, som nevnt, en generell

henvisning til Bibelen uten å vise til konkrete tekster, og de kan heller ikke huske at sex og samliv har blitt særlig tematisert i de ulike kristne kontekstene eller i hjemmet. Det viser seg likevel at de aller flest i en eller annen grad har deltatt på møter, seminarer eller lignende som tar for seg emner knyttet til seksualitet. Det ser imidlertid ut til at informantene opplever at sex og samliv blir lite tematisert i Misjonssambandets kontekster. I de tilfellene tematikken blir tatt for seg ønsker forskningsdeltakerne at det gjøres rede for *hvorfor* man bør vente med sex til ekteskapet, samt klargjøring av hva som defineres som sex og mer formidling rettet mot unge voksne. I tillegg etterlyser informantene mer rom for drøfting. Sistnevnte er i tråd med Røthings (1998) funn om åpen dialog.

Mange av Røthings (1998) funn går igjen i min studie. Blant annet er synet på sex, formidlingen av kjønnet seksualitet og behovet for klargjøring av definisjonen av sex gjennomgående hos begge. Noen av temaene Røthing tar for seg, er utelatt fra denne oppgaven med bakgrunn i dens relevans for hva jeg ønsket å utforske. Blant annet er temaer om sexpress og overgrep ekskludert i denne sammenheng. Likevel er det interessant å se likhetene i studiene som er utført med 25 års mellomrom.

Grensesetting har vært et gjennomgående tema i denne oppgaven. Miljøet, Misjonssambandet, informantene beveger seg i er preget av gruppespesifikke normer og forventninger knyttet til seksuell adferd. Alle parene setter tydelige grenser for sin seksuelle praksis, hvor disse grensene har til hensikt å hindre dem i å bryte den ultimate grensen som er å ha sex. Røthing (1998) kaller disse samme grensene for «sikkerhetsgrenser». Jeg har valgt å omtale de som «forebyggende grenser» ettersom jeg mener det beskriver grensenes hensikt i ytterligere grad. Målet med grensene er å ikke skape begjær, økt sexlyst og de skal fungere forebyggende for parene slik at de ikke bryter med grensen om å ha sex. Det er ikke bare en sikkerhet i grensene, men de har til hensikt å forebygge mot å «falle i synd». Å ikke sove sammen og undertøysgrensen er de mest brukte forebyggende grensene. I tillegg setter flere av informantene grenser for å se hverandre nakne eller hvor mye tid de bruker sammen på intimitet. Selv om informantene hevder å sette grenser ut ifra hva de tolker som synd, mener de at grensesetting og synd ikke kobles til hverandre. Det betyr at de forebyggende grensene eksisterer for å begrense seksuell adferd som kan føre til at de bryter med den «ultimate grensen» som er sex, og som ser ut til å være grensen for synd. Ved at det ikke anses som synd å bryte med de forebyggende grensene, ser det ut til at informantene åpner døren for at før-coital sex er lov. Før-coitale handlinger er det samme som hva deltakerne beskriver som intimitet. Pedersen (2012) påpeker i sin studie at

aktive kristne har samme grad av erfaring med før-coital sex, som ser ut til å kunne overføres også til mitt utvalg. Ingen av parene overholdt sine (forebyggende) grenser for seksuell adferd, sett bort i fra grensen om samleie som fem av åtte opprettholdt. På lik linje som informantene i Røthings studie, setter parene grenser de ikke klarer å etterleve.

6.2 Analysene sett i lys av teoretisk rammeverk

De forebyggende grensene har til hensikt å hindre parene i å bryte med den ultimate grensen. Å bryte med de forebyggende grensene oppleves ikke som synd, men de er satt for å unngå kardinals synden som er samleie. Opplevelsene informantene sitter med når de bryter med de forebyggende grensene er i tråd med hva Douglas (1966/1997) sier om urenhetsregler. Informantene bryter med grensene for urenhetsregler når de begår normbrudd, men de bryter ikke nødvendigvis med moralreglene. Det de gjør oppleves som urent fordi det i deres sammenhenger, Misjonssambandet, eksisterer grensemarkeringer for seksuell adferd. Grensene må følges for å opprettholde grensemarkeringene for deres gruppe. Det er ikke nødvendigvis moralsk klanderverdig oppførsel, men adferd som anses skitten. Eksempelvis bryter ikke Sara og Eirik med urenhetsreglene når de gir hverandre orgasmer ettersom grensen for urenhetsregler ser ut til å gå ved sex, men for dem erfars likevel denne adferden som urent.

Et interessant perspektiv på urenhetsregler til Douglas er hvordan rent og urent handler om hvilken kontekst man befinner seg i. Som et kristentkonservativt par i Norsk Luthersk Misjonssamband eksisterer det symbolske grensemarkeringer for seksuell adferd, og for å falle innen kategorien for hva som er rent kan du ikke bryte med urenhetsreglene. I et senere avsnitt legger jeg frem hvordan Kristoffer skiller mellom to «de»-er hvor én omtales som «de som fremstiller sex som veldig tilfeldig». Utsagnet indikerer at det eksisterer en gruppe som har andre urenhetsregler, og på så måte bekrefter Douglas' (1966/1997) teori om hvordan noe kan anses rent i én kontekst, mens rent i en annen.

På samme måte ser vi at sex både omtales som «Guds gave», men også som noe skadelig og skittent. Sex er rent og urent, alt etter hvilke rammer det skjer innenfor. Douglas (1966/1997) beskriver skittent som «noe som ikke er på sin rette plass». Slik informantene beskriver det er ekteskapet grensen som indikerer hvorvidt sex er rent eller urent. Deltakerne mener at rammen for sex er ekteskapet, og sex innenfor disse rammene beskrives som «Guds gave». Sex før ekteskapet anses derimot som både skadelig og skittent, og er i tråd med Douglas' (1966/1997)

teori om at skitt er noe som ikke er på sin rette plass. Dette kommer tydelig til uttrykk i Mortens historie, som forteller om å ikke ha gode erfaringer fra tidligere seksuelt samliv. Likevel er hans forventninger til ekteskapelig sex store, fordi det er «Guds gave» og derfor «en skikkelig fin ting».

Seksuell utfoldelse har sin plass i ekteskapet. For informantene er sex i et kjæresteforhold, urent. Denne sorteringen av hva som hører hjemme og ikke, skaper ifølge Douglas (1966/1997) kulturell og symbolsk orden. Parene skaper orden og kollektive normer innad i gruppen ved å opprettholde grensene. Ifølge Lamont (1994) skaper grensedragningene et skille mellom hvem som hører til og andre som er «uverdige» - de symbolske grensene konstruerer et «vi» og et «de». De har felles forståelse av hva som er i tråd med akseptabel seksuell adferd, og innad i gruppen reagerer de likedan på normbrudd. Kristoffer refererer til to «de»-er. «De» på videregående, som kan antas å være ansatte eller elever på skolen han gikk på, og «de» som fremstiller sex som veldig tilfeldig. Selv om det ikke er klart hvem de som fremstiller sex som tilfeldig er, indikerer Kristoffers utsagn at sistnevnte «de» havner i det Douglas (1966/1997) omtaler som en oppsamlingskategori fordi det avviker fra det som klassifiseres som normalt innenfor gruppen han tilhører. Informantene streber etter å ikke bryte grensene for å bevare sin plass i gruppen. Dette er i tråd med Douglas' (1966/1997) teori om eksklusjon og inklusjon. I Misjonssambandet er den kollektive normen at seksuell utfoldelse og sex hører til innenfor ekteskapets rammer. Blant mine informanter er det kun Kristine og Fredrik, samt Morten, som har brutt med denne normen. Kristine og Fredrik hadde kun sex med hverandre før de giftet seg, mens Morten levde seksuelt aktivt med andre før han giftet seg med Helena. I tråd med teoriene til Lamont (1994) og Douglas (1966/1997) er disse tre informantene «uverdige», noe Morten også beskrev at han selv følte da han ikke etterlevde de seksualmoraliske normene.

Konstruksjonen av «vi» og «de» kommer til uttrykk gjennom informantene som forteller om «de» og «alle» som er med på å disiplinere seksuell adferd, da det er «de» og «alle» som trekker linjene for akseptabel seksuell praksis. Dermed er det «de»-et som besitter makten og definerer hvem som hører til kategorien. Hvem som hører til innenfor kategorien er dem som følger de seksualmoraliske retningslinjene. Den symbolske grensedragningen skiller «de» fra «andre» for å holde det rene adskilt fra det urene. Det ser ut til at «de»-ets religiøse overbevisning skaper grensemarkeringer for seksuell adferd for å ivareta sin gruppe mot det de, innenfor sin kategori, anser som nedbrytende adferd.

Parenes grensedragning faller innenfor det instrumentale planet Douglas (1966/1997) beskriver. Ideen om hva som er rent og urent regulerer parenes adferd, og deres trosforestillinger om at det beste er å vente med sex til ekteskapet understøtter og styrker et visst sosialt press eller forventning som gjør seg gjeldende i deres miljø i Misjonssambandet. Alle informantene fremmer samme syn på at sex og samliv har ekteskapet som ramme, og deres overbevisning gjør at de streber etter å opprettholde grensene og vente med å ha sex til de er gift. I tillegg er det ikke utenkelig at «de»-ets makt spiller en rolle i informantenes grensedragning for seksuell utfoldelse. De symbolske grensene gjør seg gjeldene på et mellommenneskelig nivå, mens det blant mine informanter ser ut til å være en kollektiv konsensus om hvilken seksuell adferd som aksepteres. På den måten etableres de symbolske grensene som sosiale grenser, som er i tråd med Lamonts (1994) teori.

I denne sammenheng ser det ut til at «de» befinner seg i ulike kontekster i Misjonssambandet. Informantenes utsagn indikerer at det er organisasjonen som i størst grad påvirker deres syn på sex. Selv om informantene hevder at deres syn tar utgangspunkt i Bibelen, viser det seg at de er vage i svarene om hvor deres meninger kommer fra, og det blir ikke gitt noen konkrete henvisninger til bibeltekster. Det forekommer noen unntak hvor informantene parafraiserer noe de mener står i Bibelen. Grensene informantene setter, ser derimot i størst grad ut til å genereres ut ifra hva som oppfattes som rett i Misjonssambandet, som er det Lamont (1994) definerer som symbolske grenser. Det kan oppleves som at grensene allerede eksisterer ettersom enkeltmennesker markerer sin gruppe ved symbolsk grensedragning, men det tyder på at grensene parene setter for seg selv i mindre grad kommer fra egen bibeltolkning. Gruppen, som i dette tilfellet er Misjonssambandet, besitter makt til å definere hva som er lov og ikke lov, rent og urent, som igjen bidrar til å regulere informantenes seksuelle adferd. Grensedragningen som skiller Misjonssambandet fra «de andre» som er dem ulike, er vesentlig i produksjonen og opprettholdelsen av maktfordeling.

6.3 Betragtninger og utblikk

Det er interessant hvordan mange av funnene gjort i Røthing (1998) og Hov og Trysnes (2010) sine studier, går igjen i dette prosjektet. Informantene beskriver mange av de samme tendensene som Røthings informanter beskrev for 25 år siden, både når det gjelder syn på sex og på grensedragninger. Synet på sex gjenspeiler også synet som fremmes i litteraturen Hov og Trysnes (2010) undersøker, samt den formmessige endringen i formidlingen de finner i den

nyere litteraturen. På bakgrunn av studienes likhetstrekk ser det ut til at synet på sex, samt hvordan grensedragningene beskrives, har endret seg lite i løpet av de siste ti årene, ettersom funnene fra 1998 og 2010 fremdeles gjør seg gjeldende i noen grad.

Feltet er fremdeles svært utforsket innen sosiologien. Dersom vi retter blikket fremover mot hva som kan være interessant for videre forskning, kan det for eksempel være aktuelt å undersøke hvilke føringer synd og skam legger for seksuell adferd blant kristen ungdom. Et annet relevant tema kan være å studere hvorvidt kristnes holdninger til sex endrer seg med ulike livsfaser. Ikke minst kunne det vært interessant å forske på hvordan seksualitet blir formidlet i ulike kristne organisasjoner og hvorvidt budskapet medfører ulik seksuell praksis.

Avslutningsvis ønsker jeg å kort kommentere hvilken betydning det å forske i egen organisasjon kan ha for mine funn. Jeg mener datamaterialet har gitt et godt grunnlag for å beskrive unge ektepars syn på for sex og samliv, samt beskrivelser av hvordan grensedragninger gjør seg gjeldende innenfor en kristenkonservervativ organisasjon. Samtidig er jeg klar over at eget ståsted kan ha innvirkning på funnene. Nærhet til organisasjonen kan medføre at man mister noe av den akademiske distansen til prosjektet, men det kan også bidra til at man lettere forstår informantenes beskrivelser. Totalt sett anser jeg min nærhet til feltet som en styrke for oppgaven.

Litteraturliste

- Bergsjø, H. C., & Ottosen, E. (2023, mars 10). Fersk undersøkelse om seksualitet: Liv og lære blant unge kristne. *Utsyn*, s. 10–15.
- Botvar, P. K., & Gresaker, A. K. (2015). *Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg* (Nr. 4). KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Dokka, T. S. (2018). Den norske kirke. Folkekirke mellom inklusivitet og eksklusivitet. I O. Tjørhom (Red.), *Kirkesamfunn i Norge. Innføring i kirkekunnskap* (s. 57–80). Cappelen Damm Akademisk.
- Douglas, M. (1997). *Rent og urent. En analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu*. (K. A. Lie, Overs.). Pax Forlag. (Opprinnelig utgitt 1966).
- Eggebø, H. (2020). Kollektiv kvalitativ analyse. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(2), 106–122. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-03>
- Hegna, K. (2003). Ungdoms seksualvaner - «homo» eller «hetero»? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 3(2), 113–118. <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1155>
- Hov, D. K. J., & Trysnes, I. (2010). Hot sex - Verdt å vente på? I P. Repstad (Red.), *Norsk bruksteologi i endring* (s. 57–78). Tapir Akademisk Forlag.
- Jacobsen, D. I. (2016). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?*

Nyttige verktøy i kvalitativ analyse. Universitetsforlaget.

- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). (T. M. Anderssen & J. Rygge, Overs.) Gyldendal Norsk Forlag. (Opprinnelig utgitt 2007)
- Lamont, M. (1994). *Money, Morals, and Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class.* The University of Chicago Press. (Opprinnelig utgitt 1992)
- Lamont, M., & Molnár, V. (2002). The study of Social Boundaries in the Social Sciences. *Annual Review of Sociology*, 28(2002), 167–195. <https://www.jstor.org/stable/3069239>
- Løvgren, M., & Orupabo, J. (2018). En sosiologi om symbolske grenser. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(3), 203–207. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-03-01>
- Nielsen, J. C. R., & Repstad, P. (2004). Fra nærhet til distanse og tilbake igjen: Om å analysere sin egen organisasjon. I P. Repstad (Red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker: Tverretatlig samarbeid i teori og praksis* (2. utg., s. 234–253). Universitetsforlaget.
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.a). *Om oss*. Hentet 29. oktober 2020 fra <https://www.nlm.no/om-oss/>
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.b). *Vår organisering*. Hentet 29. august 2022 fra <https://nlm.no/om-oss2/var-organisering/>
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.c). *Vår historie*. Hentet 5. januar 2023 fra <https://nlm.no/om-oss2/var-historie/>
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.d). *Hva er NLM trossamfunn?* Hentet 5. januar 2023 fra <https://nlm.no/arbeid-i-norge/dette-gjor-vi/nlm-trossamfunn2/hva-er-nlm-trossamfunn/>
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.e). *Vårt arbeid*. Hentet 26. september 2022 fra <https://nlm.no/om-oss2/vart-arbeid/>

- Norsk Luthersk Misjonssamband. (2011). *Samliv i lys av Bibelen. Veiledning om aktuelle spørsmål knyttet til ekteskap, samboerskap, skilsmisse, gjengifte og homofilt samliv*. https://nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/veiledning-og-retningslinjer/nlm_samliv-i-lys-av-bibelen.pdf
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (2015). *Verdidokument—Grunnlagsdokument for ansettelse i Norsk Luthersk Misjonssamband*.
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (2022a). *Menighetstenkning og organisasjonsstruktur i NLM: En utredning til rådsmøtet fra NLMs hovedstyre*. <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/saksdokumenter-gf/gf-2022/sak-5-a-og-b-vedlegg--menighetstenkning-og-organisasjonsstruktur-i-nlm.pdf>
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (2022b). *Sakspapirer og saksdokument: Generalforsamling 2022*. https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/saksdokumenter-gf/gf-2022/gf2022_sakspapirer_030622_korr_060722.pdf
- Ottosen, E. (2018). Det begynte med Kina. I G. Nordhus, E. Ottosen, & V. Bø (Red.), *Sendt: Et portrett av Norsk Luthersk Misjonssamband*. (s. 27–34). Lunde Forlag.
- Pedersen, W. (2005). *Nye seksualiteter*. Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (2012). Guds grep—Kristendom, sex og samliv. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 53(3), 295–316.
- Repstad, P. (2018). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforlaget.
- Røthing, Å. (1998). *Sex, kjønn og kristen tro*. Verbum.
- Sødal, H. K. (2021). *Norsk kristendomshistorie 1800-2020: Fra selvsagt tro til mangfold*. Cappelen Damm Akademisk.

Universitetet i Oslo. (2022, 29. april) *Antall seksualpartnere*. Psykologisk Institutt.

<https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/seksualvaneundersokelsen/antall-partnere/>

World Health Organization. (2023). *Sexual and Reproductive Health and Research (SRH)*.

<https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research/key-areas-of-work/sexual-health/defining-sexual-health>

INTERVJUGUIDE

Formålet med oppgaven er å utforske hvordan aktive kristne opplever overgangen fra å være kjærester som er oppfordret til å vente med seksuell aktivitet til å bli ektepar som kan leve ut sin seksualitet sammen.

BAKGRUNN

Kan dere fortelle litt om dere selv?

- Utdyp gjerne tro, familiesituasjon, kulturell bakgrunn.
- Utdyp gjerne oppvokst i menighet – hvilken? Hadde dere venner der?
- Kan gjerne si noe om utdanning, folkehøgskole/bibelskole.

Kan dere fortelle deres historie som par?

- Hvordan møttes dere?
- Hvor lenge har dere vært sammen?
- Hva gjorde at dere giftet/valgte å gifte dere?

RELIGIØS TRO, LIVSSYN OG SEKSUALITET

Kan dere fortelle litt om hvordan synet på seksualitet var der dere vokste opp/der du går?

- Hvordan var synet i familie, vennegjeng og menighet?
- Hvordan ble seksualitet og samliv snakket om i familiene dere vokste opp i?
- Hva ble forkynt mtp seksualitet? Kan dere trekke frem noen hovedpunkter som har blitt snakket om når denne tematikken har vært aktuell?
- Hva er fokuset i forkynnelsen? Hvor snakkes tematikken om og hvordan blir det diskutert/på hvilken måte snakkes det om? *Oppfølging: Åpent for uenighet?*
- Har det vært forskjell på hvordan seksualitet blir forkynt til jenter og gutter? *Oppfølging: Hva tenker dere om eventuell ulikhet mellom kvinner og menns seksualitet?*
- Har dere vært enig/uenig i det som har blitt formidlet hva det gjelder seksualitet?

Hva oppfatter dere selv at bibelen sier om på samliv og seksualitet?

- Har det dere oppfatter som bibelens syn på samliv og seksualitet vært viktig for dere å følge? På hvilken måte?
- Har deres meninger og oppfatninger om hva bibelen sier om tematikken skilt seg ut blant venner, familie eller menighet? Evt. hvordan?

PARFORHOLD, GRENSESETTING, SEKSUALITET OG SAMLIV

Fortell om deres syn på seksualitet og samliv.

- Gjerne utdyp hvordan og hva dere tenkte om dette som single
- Endret tanker og holdninger knyttet til seksualitet og samliv seg med endret sivilstatus – singel → i et forhold? Evt. hva endret seg?
- Diskuterte dere seksualitet og samliv da dere inngikk et forhold? Evt. hva diskuterte dere?
- Var det noe vedrørende denne tematikken som opplevdes vanskelig som kjærester?
Oppfølging: Valgte dere å vente med sex til dere giftet dere? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvilke grenser satte dere og evt. når?

- Var dere enig om hvor grensene skulle gå?
- Hva gjorde at dere satte disse grensene? *Oppfølging: Hva tenker dere har påvirket dere til å sette nettopp disse grensene, og på hvilken måte har dere blitt påvirket til det?*
- Ble grensesetting og synd koplet til seksualitet, eventuelt hvordan? *Oppfølging: Har dette endret seg? Hva ble eventuelt tematisert som synd?*
- Hadde dere like stort ansvar for å opprettholde grensene? *Oppfølging: Opplever dere at det fulgte med ulike forventninger til deres seksualitet avhengig av kjønn?*
- Søkte dere råd omkring seksualitet og grensesetting i menigheten eller forsamlingen dere går i? *Oppfølging: Hvordan ble dere møtt?*

Hvordan snakker dere om seksualitet og intimitet med hverandre i dag?

- Har samtalen rundt seksualitet endret seg etter dere ble et ektepar? Hvordan?
- Hadde dere ulike syn på og tanker om seksualitet?
- Hvordan har samliv og seksualitet blitt snakket om i vennegjengen? *Oppfølging: Har dere snakket med andre om denne tematikken? Evt. hvem?*

Hvordan opplevdes overgangen fra å være kjærester til å bli ektefeller?

- Hvilke forventninger hadde dere til å bli ektefeller og hvor kom evt. disse forventningene fra?
- Hvordan har forkynnelse, formidling og veiledning preget deres forventninger til intimitet og seksualliv i ekteskapet? *Oppfølging: Opplever dere at veiledningen som har blitt gitt har skapt et realistisk bilde av hva dere kunne forvente?*
- Har deres syn på seksualitet endret seg etter at dere ble gift?

Er det noe som har vært vanskelig eller utfordrende med seksualitet og samliv for dere som par?

- Hvis ikke, hva tror dere i så fall er grunnen til det?
- Hvis ja, hva har vært vanskelig og hva tror dere er bakgrunnen for det?
- Er det noe dere hadde ønsket ble gjort/forkynt annerledes i menigheten dere er med i med tanke på seksualundervisning/forkynnelse?
- Hvilke verdier/holdninger ønsker dere å videreformidle til eventuelle barn når det gjelder dette temaet?
- Er det noe dere vil tilføye?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Unge, nygifte kristnes opplevelse av overgangen fra kjærester til ekteskap»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *utforske hvordan aktive kristne opplever overgangen fra å være kjærester til å bli ektepar som kan leve ut sin seksualitet sammen*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg, Dina Viktoria Teien, er mastergradsstudent ved Universitetet i Agder – institutt for sosiologi og sosialt arbeid. Masteravhandlingen skrives innenfor sosiologi. I dette prosjektet ønsker jeg å utforske opplevelser unge, kristne ektepar har knyttet til seksualitet og intimitet. I prosjektet vil jeg også utforske sammenhengen mellom synet på seksualitet, bibelske oppfatninger og tro. Aktuelle temaer vil være tro, livssyn, parforhold, grensesetting, seksualitet og samliv.

Prosjektets foreløpige problemstilling er: *«Hvordan opplever unge, aktive kristne ektepar det er å leve ut sin seksualitet som nygifte?»*. Det blir aktuelt å se på hvordan kristendom og tro preger seksualiteten, samt hvilke forskjeller det er i opplevelsen av seksualitet og overgangen til ekteskap. Videre er det aktuelt å analysere hvorvidt seksuell avholdenhet før ekteskapet har innvirkning på ektepars opplevelse av seksualitet og intimitet i ekteskapet.

Prosjektet er en avsluttende masteravhandling som utgjør 60 studiepoeng i min femårige utdanning ved Universitetet i Agder. Etter prosjektet er avsluttet er det ønskelig at avhandlingen skal kunne brukes til undervisningsformål i den aktuelle organisasjonen – NLM.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er trukket med utgangspunkt i kriteriene nevnt i dette avsnittet. Dersom du/dere har fått spørsmål om å delta i prosjektet er det fordi du/dere oppfyller utvalgskriteriene. Utvalget er trukket ut ifra

- Alder – 20-32 år
- Antall år som gift – 2-6 år
- Aktive i forsamling/menighet
- Tilhørighet til NLM (må bekjenne seg til den kristne tro og vesentlig at de identifiserer seg med NLMs formål og verdier)
- Heterofilt ekteskap
- Geografisk spredning.

I alt vil fem til syv par motta henvendelsen om deltagelse i prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer dette at du/dere stiller til intervju. Det vil ta ca. en til to timer. Intervjuet inneholder spørsmål om bakgrunn, tro og livssyn, syn på parforhold og grensesetting, seksualitet og samliv. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet. En vitenskapelig assistent ved Universitetet i Agder vil bli benyttet i transkriberingsarbeidet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg som student og mine veiledere som vil ha tilgang til opplysninger om deg, samt vil en vitenskapelig assistent ved UiA ha tilgang til lydopptakene i transkripsjonsarbeidet.
- Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil erstattes med en kode og lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.

- Dokumenter og datamateriale med personopplysninger vil ha kryptert lagring med passord for tilgang.
- All lagring av dine opplysninger skjer i samsvar med behandlingsansvarlig institusjons reglement.

Du som informant skal ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Personopplysninger blir ikke publisert. Det understrekes at organisasjonen NLM – Norsk Luthersk Misjonssamband ikke anonymiseres i prosjektet. Derimot vil alder kategoriseres i intervaller og geografisk område kategoriseres etter himmelretningene nord, sør, øst og vest i Norge for å sikre graden av anonymisering.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når oppgaven er godkjent. Etter prosjektet er godkjent, slettes alt av personopplysninger og opptak.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved prosjektansvarlig/veileder Sivert S. Urstad, tlf.: 38 14 18 68/994 91 729 eller Irene Trysnes tlf: 38 14 21 74.

- Mastergradsstudent Dina Viktoria Teien, tlf 907 07 311
- Vårt personvernombud på mail: personvernombud@uia.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Sivert S. Urstad & Irene Trysnes
(Veiledere)

Dina Viktoria Teien
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Unge, kristnes opplevelse av overgangen fra kjæresten til ekteskap* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at jeg er kjent med muligheten for at jeg kan gjenkjennes når prosjektet publiseres*

* Personopplysninger blir anonymisert og du som informant skal i hovedsak ikke gjenkjennes. Derimot anonymiseres ikke organisasjonen og det er derfor nødvendig å innhente samtykke når det foreligger en eventuell mulighet for å bli gjenkjent.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Godkjenning fra NSD

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 30.09.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og seksuelle forhold og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Zoom/teams er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen

KOMMENTARER TIL ENDRINGER I PROSJEKTSLUTTDATO

NSD har vurdert endringen registrert etter 08.06.2021 Vi har nå registrert 01.06.2022 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. Vi gjør oppmerksom på at ytterligere forlengelse ikke kan

påregnes uten at utvalget informeres om forlengelsen. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til videre med prosjektet!

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektslutt dato. Vi har nå registrert 01.06.2023 som ny slutt dato for behandling av personopplysninger. Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til videre med prosjektet!